

**TÜRKİYE'DE ŞEHİT YAKINLARI, GAZİ VE
GAZİ YAKINLARINA UYGULANAN
SOSYAL POLİTİKALAR: ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ**

Yakup ERZİNCANLI

**Yüksek Lisans Tezi
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Doç. Dr. Adnan KÜÇÜKALİ**

2020

Her Hakkı Saklıdır

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM DALI**

Yakup ERZİNCANLI

**TÜRKİYE'DE ŞEHİT YAKINLARI, GAZİ VE GAZİ YAKINLARINA
UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALAR:
ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Adnan KÜÇÜKALİ**

ERZURUM 2020

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "Türkiye'de Şehit Yakınları, Gazi Ve Gazi Yakınlarına Uygulanan Sosyal Politikalar: Erzurum İli Örneği" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

[08.07.2020]

Aslı Islak İmzalıdır
[Yakup ERZİNCANLI]

* **LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

..... ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü teze ilgili **patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda**, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu **iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.**

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz **makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış** ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.**

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Adnan KÜÇÜKALİ danışmanlığında, Yakup ERZİNCANLI tarafından hazırlanan bu çalışma 08 / 07 /2020 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Orhan ÇINAR

İmza: Aslı Islak İmzalıdır.

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Adnan KÜÇÜKALİ

İmza: Aslı Islak İmzalıdır.

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Fatih YILDIRIM

İmza: Aslı Islak İmzalıdır.

Prof. Dr. Sait UYLAŞ
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	VII
ABSTRACT	VIII
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	IX
TABLolar DİZİNİ	X
ŞEKİLLER DİZİNİ	XIII
ÖNSÖZ	XIV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK TOPLUMUNDA ŞEHİTLİK VE GAZİLİK KAVRAMLARI

VE DÜNYADA BENZER SOSYAL POLİTİKA ÖRNEKLERİ

1.1. ŞEHİTLİK	5
1.2. GAZİLİK	6
1.2.1. Malul Gazi Kavramı	7
1.2.2. Vazife Malûlü Kavramı	7
1.2.3. Harp Malûlü Kavramı.....	8
1.2.4. Muharip (Kıbrıs, Kore ve İstiklal) Gazi Kavramı	9
1.3. DUL VE YETİMLERİ KAVRAMLARI	10
1.4. SOSYAL POLİTİKA KAVRAMI	10
1.5. TÜRKİYE'DE ŞEHİT YAKINLARI, GAZİ VE GAZİ YAKINLARINA UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALARIN GENEL ÇERÇEVESİ	11
1.6. DÜNYA ÖRNEKLERİ	11
1.6.1. İngiltere Örneği	12
1.6.2. Yeni Zelanda Örneği.....	13
1.6.3. Belçika Örneği	14
1.6.4. ABD Örneği	15

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE' DE ŞEHİT YAKINLARI, GAZİ VE GAZİ YAKINLARINA UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALAR

2.1. SAĞLIK HİZMETLERİ	17
2.1.1. Muharip Gazi ve Eşlerine Uygulanan Sağlık Hizmetleri	17
2.1.2. Şehit Yakını ve Gazilere Uygulanan Sağlık Hizmetleri	17
2.2. SOSYAL HAKLAR KAPSAMINDAKİ NAKDİ YAPILAN ÖDEMELER	18
2.2.1. Malul, Bakıma Muhtaç Personeler ve Şehit Yakınlarına Ödenen Nakdi Haklar	18
2.2.1.1. Malul Personeler Ödenmekte Olan Nakdi Haklar	18
2.2.1.2. Bakıma Muhtaç Malul Personeler Ödenmekte Olan Nakdi Haklar	19
2.2.1.3. Şehit Yakınlarına Ödenmekte Olan Nakdi Haklar	19
2.2.2. Terörle Mücadele Kapsamında Sağlanan Nakdi Haklar	19
2.2.3. Yurtdışında Görevli Personeler Sağlanan Nakdi Haklar	19
2.2.4. Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Çerçevesinde Ödenmekte Olan Nakdi Haklar	20
2.2.5. Uçuş, Paraşüt, Denizaltı, Dalgıç ve Kurbağa Adam Hizmetleri Kapsamında Ödenmekte Olan Nakdi Haklar	20
2.3. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU TARAFINDAN YAPILAN ÖDEMELER	21
2.3.1. Şeref Aylığı	21
2.3.2. Vazife Malulü Aylığı	22
2.3.3. Emsal Aylığı	23
2.3.4. Derece Yükseltilmesi ve Kademe İlerlemesi Hakkı	23
2.3.5. Emekli İkramesi	24
2.3.6. Tütün İkramesi Ödemeleri	24
2.3.7. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ile Yapılan Yardımlar ...	25
2.4. VERGİ İNDİRİMİ VE MUAFİYETLER	26
2.4.1. Gelir Vergisi İndirimi	26
2.4.2. Mesken Vergisi Muafiyeti	27
2.4.3. Hanede Tüketilen Elektrik Enerjisi Ücretinde İndirim	27

2.4.4. Hanede Tüketilen Su Ücretinde İndirim	28
2.4.5. Silah Bulundurma ve Taşıma Ruhsatının Harçtan Muaf Tutulması	28
2.5. ÜCRETSİZ SEYAHAT KARTI	28
2.6. EĞİTİM DESTEK HİZMETLERİ	29
2.6.1. Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Sağlanan Öğrenim Yardımı	29
2.6.2. Şehit Yakını, Gazi ve Gazi Yakınlarına Sağlanan Burs	30
2.6.3. Parasız Yatılı Eğitim Yardımı	30
2.6.4. Askeri Okullara ve POMEM' e Öncelikli Alınma Hakkı	30
2.6.5. Kredi Yurtlar Kurumu Yurtlarından Yararlanma Hakkı	31
2.6.6. Yükseköğretimde Okuyan Malul Gazi ve Şehit Çocuklarının Katkı Payından Yararlanma Hakkı	31
2.6.7. Malul Gazi ve Şehit Çocuklarının Özel Öğretim Kurumlarından Ücretsiz Yararlanabilme Hakkı	31
2.6.8. İsteddiği Okula Kayıt Yaptırma Hakkı	32
2.6.9. TSK Mehmetçik Vakfı Öğrenim Yardımı (Erbaş, Er)	32
2.6.10. Şehit Ailelerine "Özel Öğrenci" Statüsü Hakkı	33
2.7. İSTİHDAM İMKÂN LARI	33
2.7.1. İş Temini	33
2.7.1.1. Malul olanların İş Temini	33
2.7.1.2. Şehit Yakınlarının İş Temini	33
2.7.2. Devlet Memuru Olarak Görev Yapanların Tayini	34
2.8. KONUT KREDİSİ VE KONUT TAHSİSİ	35
2.8.1. Toplu Konut Fonundan Faizsiz Konut Kredisi ve TOKİ Konutlarına Kurasız Katılma Hakkı	35
2.8.2. Kira Yardımı ve Kamu Konutlarından Yararlanma (Erbaş ve Erler hariç) ...	36
2.9. SOSYAL POLİTİKALAR KAPSAMINDA UYGULANAN DİĞER SOSYAL HAKLAR	36
2.9.1. İdari İzin Verilmesi	36
2.9.2. Madalya ve Berat Verilmesi	37
2.9.3. TSK Sosyal Tesisleri Ve Özel/Yerel Eğitim Merkezlerinden Yararlanma Hakkı	37

2.9.4. TSK Ali Çetinkaya İlk Kurşun Rehabilitasyon Merkezinden Yararlanma Hakkı	37
2.9.5. Müze ve Ören Yerlerine Ücretsiz Girebilme Hakkı	38
2.9.6. Hususî Damgalı Pasaport Verilmesi	38
2.9.7. Malul veya Şehit Askerin Kendisinden Sonra Silah Altına Alınacak İlk Kardeşinin Askerlik Hizmetinden Muaf Tutulması (Yedek Subay, Erbaş/Erler)	38
2.9.8. Malul veya Şehit Personelin Kardeşlerinin veya Çocuklarından Birinin Yerli Askerlik Şubelerine Yakın Bir Yerde Askerlik Hizmetini Yapması (TSK ve Kamu Personeli)	39
2.9.9. Hizmetli Unvanlı Şehit ve Gazi Yakınları	40
2.9.10. Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğünce Bayilik Ruhsatı Verilmesi	40
2.9.11. TSK Dayanışma Vakfı Yardımı Sb/Astsb/Uz. Erbaş	40
2.9.11.1. Ölüm Yardımı	41
2.9.11.2. Devamlılık Gösteren Yardımlar	41
2.9.11.3. Maluliyet Aylığı Ödemeleri	41
2.9.12. Müsabaka Yerlerine Giriş Hakkı	41
2.9.13. KOSGEB Gazi Ve Şehit Yakını Desteği	42
2.9.14. Türk Havayolları Gazi ve Şehit Yakını İndirimi Gazi (Malûl) İndirimi	42
2.9.15. Telekomünikasyon İndirim ve Faydaları	42
2.9.16. Hac Kontenjanından Yararlanma Hakkı	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ İLE VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. LİTERATÜR ÖZETİ	44
3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	45
3.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	45
3.4. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ	45
3.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE HİPOTEZLER	47
3.6. GÜVEN ANALİZİ	49
3.7. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	50
3.8. AMPİRİK BULGULAR	50
3.8.1. Cinsiyet Bilgileri	50
3.8.2. Yaş Bilgileri	51
3.8.3. Medeni Durum Bilgileri	51
3.8.4. Eğitim Durumu Bilgileri	52
3.8.5. Şehit Yakını, Gazi, Gazi Yakını ve Malul Olarak Statü Bilgileri	53
3.8.6. Şehit ve Gazi Yakınlık Dereceleri	53
3.8.7. Mensubiyet Bilgileri	54
3.8.8. Sosyal Güvence Bilgileri	54
3.8.9. Aylık Hane Gelirleri	55
3.9. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN FREKANS ANALİZİ	56
3.9.1. Yürürlükteki Yasa ve Yönetmeliklerin Sosyal Haklara Etkisi	56
3.9.2. Şehit ve Gazi Yakınlarına Çalıştıkları Kurumlarda Pozitif Ayrımcılık Yapılması	57
3.9.3. Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının Çalıştıkları İşyerlerinde Dışlandıkları ve Mobbinge Maruz Kalıp/Kalmadıkları Durumu	57
3.9.4. Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının Çalıştıkları İşyerlerinde Gereksiz ve Haksız Ayrımcılık Talep Etmeleri Durumu	59
3.9.5. Sosyal ve Ekonomik Anlamda Yapılan Desteklerin Yeterlilik Durumu	59
3.9.6. Muharip Gazi Yakınlarına da İş Hakkı Verilmesi Durumu	60
3.9.7. Şehit ve Gazi Yakınlarının Sosyal Hakları Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip Olmaları Durumu	61

3.9.8. İstihdam Hakkının Yeterli Olup Olmadığı Durumu	61
3.9.9. Sosyal Hakların Yeterli Olup/Olmadığı Durumu	62
3.9.10. Şehit ve Gazi Çocuklarının 25 Yaş İle Sınırlandırılmasının Memnuniyet Düzeyi	64
3.9.11. Şehit ve Gazi Yakınlarına Toplumun Göstermiş Olduğu Saygınlık Durumu	65
3.9.12. Sosyal Tesislerden Yararlanma Durumu	66
3.9.13. Şehit Yakını, Gazi ve Gazi Yakınlarına Tanınan Hakların, Devlet Övünç Madalyasına Sahip Bireylere de Sağlanıp/Sağlanmaması Durumu ..	67
3.9.14. Uygulamada Ayrımcılık (üstünlük/düşüklük) Durumu	67
3.9.15. Şehit Ve Gazi Yakınlarının Kendi Aralarında Bir Üstünlüğün Olup/Olmadığı Durumu	68
3.9.16. Terörle Mücadelenin Yeterli Olup/Olmadığı Durumu	69
3.9.17. Bedelli Askerlik Uygulamasının Doğru Olup/Olmadığı Durumu	71
3.9.18. Organizasyon ve Aktivitelerin Yeterli Olup Olmadığı Durumu	71
3.9.19. Kamu Kuruluşlarının Sunulan Hizmetlerin Memnuniyet Durumu	72
3.9.20. Yasal Hakları Kullanırken Sorun Çıkması Durumu	73
3.9.21. İstihdamdan Yararlanan Şehit ve Gazi Yakınlarının Hizmetli Unvanı ile Büro Hizmetlerinde Çalışıp/Çalışmadıkları Durumu	74
3.9.22. Şehit ve Gazi Yakını Olarak Gelişmeleri Hangi Kanaldan Takip Ettikleri Durumu	74
3.9.23. Sivil Toplum Kuruluşlarının Aktif Olarak Sorunları Yeterince Dile Getirip/Getirmedikleri Durumu	75
3.9.24. Erzurum’ da Sosyal Haklarla İlgili Olarak Genel Değerlendirme	76
3.10. ARAŞTIRMA BULGULARINA GÖRE FARKLILIK ANALİZLERİ	78
3.10.1. Cinsiyete Göre Farklılık Analizleri	81
3.10.2. Yaş Gruplarına Göre Farklılık Analizleri	84
3.10.3. Aylık Hane Gelir Durumuna Göre Farklılık Analizleri	87
SONUÇ ve ÖNERİLER	94
KAYNAKÇA	100
EKLER	105
EK-1: ANKET	105
ÖZGEÇMİŞ	108

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'DE ŞEHİT YAKINLARI, GAZİ VE GAZİ YAKINLARINA UYGULANAN
SOSYAL POLİTİKALAR: ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ

Yakup ERZİNCANLI

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Adnan KÜÇÜKALİ

2020, 108 sayfa

Jüri: Prof. Dr. Orhan ÇINAR

Doç. Dr. Adnan KÜÇÜKALİ

Doç. Dr. Fatih YILDIRIM

Dünya'da ülkeler, savaş ve terör olaylarında hayatını kaybedenlerin yakınları ile bu olaylarda yaralananlar ve yakınları için, bir takım sosyal politika uygulamakta ve yaşamış oldukları sıkıntıların en asgari derecede hissedilmesini sağlamaya yönelik çalışmalar yapmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye'de gazi ve şehit yakınları için uygulanan sosyal politikaların temel amacı; ülkesinin varlığı için hayatından veya sağlığından olan fedakâr vatandaşların ve ailelerinin toplum içinde, insan şeref ve haysiyetine yaraşır şartlarda, huzur ve refah içinde hayatlarını devam ettirebilmelerini sağlamaktır.

Literatürde şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarına yönelik politikaların değerlendirildiği çalışmalar oldukça azdır. Erzurum odaklı bir çalışmaya ise rastlanılmamıştır. Erzurum ili özelinde yapılan bu çalışma ile Türkiye genelinde şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarına yönelik yasal uygulamalar bizzat yararlananların deneyimlerden hareketle değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Böylelikle sistemin daha verimli çalışmasına katkıda bulunma ve politika yapıcılara bilimsel sonuçlar sunma adına bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

Bahsedilen amaçlar doğrultusunda, Erzurum İlinde yaşayan Şehit ve Gazi yakınlarına uygulanan politikaları değerlendirebilme adına il merkezinde ikamet etmekte olan ailelerden 300 kişiye ulaşılmış ve 240 kişi ile yapılan anket çalışmasında verilerin incelenmesi sonucu 220 katılımcının görüşleri ve beklentileri alınmıştır.

Araştırma ile şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının devletin kendilerine uygulamakta olduğu sosyal politikalardan yüksek düzeyde memnun olduğu belirlenmiştir. Daha önceden Kore ve Kıbrıs'ta gazi olanlar ile ailelerinin ise maddi yardımlar başta olmak üzere yakın dönemde şehit yakını, gazi ve gazi yakını olan vatandaşlarla benzer haklara sahip olmamaları ve uygulamalarda farklılıklar olması nedeniyle bir rahatsızlık içerisinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Yine bu bağlamda kendilerine gösterilen vefa ve ilginin zamanla azaldığını ve bu durumun kendilerini rahatsız ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye Cumhuriyetinin varlığı için canlarını ortaya koymuş olan güvenlik güçleri yakınlarına, gazi ve gazi yakınlarına verilmekte olan hizmet memnuniyetini artırma adına bu çalışma önemli bir saha araştırması niteliğindedir. Özellikle yasa yapıcıların ortaya çıkan verilerden hareketle aksayan hizmetleri giderme adına yeni düzenlemeler yapması sistemi daha işlevsel ve verimli kılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şehit, Şehit ve Gazi Yakınları, Gazi, Terörle Mücadele, Dünya, Türkiye, Erzurum, Sosyal Politikalar

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

**SOCIAL POLICIES APPLIED FOR RELATIVES OF THE MARTYRS, VETERAN
AND VETERANS RELATIVES IN TURKEY: EXAMPLE FOR ERZURUM
PROVINCE**

Yakup ERZİNCANLI

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKALİ

2019, page 108

Jury: Prof. Dr. Orhan ÇINAR

Assoc. Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKALİ

Associ. Prof. Dr. Fatih YILDIRIM

Countries in the world, for the relatives of those who lost their lives in war and terrorist incidents and those who were injured and their relatives implements a number of social policies and works to ensure that the troubles that they experience are felt to a minimum. The main purpose of the social policies for veterans and martyrs in Turkey in this direction; to ensure that the devoted citizens and their families, who are from their life or health for the existence of their country, can continue their lives in society, in conditions that are worthy of human dignity and dignity in peace and prosperity.

In the literature, studies evaluating the policies regarding martyrs' relatives, veterans and their relatives are very few. There is no study focused on Erzurum. Erzurum in Turkey, martyrs of this study conducted in private legal practice for veterans and their relatives were subjected to evaluating of the experience mention of the beneficiaries themselves. In this way, a research was carried out to contribute to the more efficient operation of the system and to present scientific result to policy makers.

In order to evaluate the policies applied to martyrs and veterans living Erzurum Province for the purposes mentioned, 300 people were reached from the families residing in the city center and the opinions and expectations of 220 participants were obtained in the survey study conducted with 240 people.

With the research, it was determined that the relatives of martyrs, veterans and their relatives were highly satisfied with the social policies implemented by the state. It was concluded that those who were formerly veterans in Korea and Cyprus and their families were in discomfort due to the fact that they did not have similar rights with citizens who were recently been martyrs' relatives, veterans and their relatives and differences in practices. Again in this context, it was concluded that loyalty and interest shown to them decreased over time and this situation disturbed them.

Security forces who have laid out their lives for the existence of the Republic of Turkey to the relatives, veterans and their relatives for increasing the satisfaction of service being given to the recent nature is an important area of research in this very study. Especially, making new arrangements for the legislators to eliminate the service that are disrupted by the data that will emers will make the system more functional and efficient.

Keywords: Martyr, Relatives of Martyrs and Veterans, Veteran, Counter terrorism, Countries, Turkey, Erzurum, Social Policies

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Astsb.	: Astsubay
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
md.	: Madde
MSB	: Milli Savunma Bakanlığı
PDÖD	: Pensionsdienst des Öffentlichen Dienstes (Kamu Hizmetinin Emeklilik Hizmeti)
PTCFL	: The Property Tax and Compensation Fund Law (Emlak Vergisi ve Tazminat Fonu Kanunu)
r.a.	: radiyallahu anh (Allah ondan razı olsun demektir.)
SAV	: Sallallahu aleyhi ve sellem. Peygambere salat ve selam olsun
Sb.	: Subay
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
S.K.	: Sayılı Kanun
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
toki	: Toplu Konut İdaresi
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TÜĞŞAV	: Türkiye Gaziler ve Şehit Yakınları Vakfı
Uz.	: Uzman
VHAPL	: The Victims of Hostile Actions (Pensions) Law (Düşman Eylemlerine Maruz Kalanlar İçin Düzenlenen Kanun)

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.1. Türkiye’deki Toplam Şehit ve Gazi Sayıları	3
Tablo 2.1. Maluliyet Derecelerine Göre Tazminat Oranları	21
Tablo 2.2. 1005 Sayılı Kanuna Göre Hak Sahibi Kişi Sayısı ve Aylık Tutarı (Mart 2020)	22
Tablo 2.3. Maluliyet Derecelerine Göre Zam Nispeti Oranları	23
Tablo 2.4. 2020 yılında Şehit Aileleri, Harp, Vazife ve Malul Gazilere ödenecek tütün ikramiye tutarları	25
Tablo 2.5. Engellilik İndirimi Tutarları (Gelir Vergisi Kanunu 31. Madde)	26
Tablo 2.6. 2020 Yılı Aylık Ve Yıllık Engellilik İndirimi Tutarları ve Sağlanan Vergi Avantajı	27
Tablo 2.7. Erzurum İlinde Ailelere temin edilen Ücretsiz Seyahat Kartı verileri	29
Tablo 2.8. Erzurum İlinde 2014 yılından itibaren gerçekleştirilen İstihdam sayısı ...	34
Tablo 2.9. Faizsiz Konut Kredileri Kullandırma Tablosu	36
Tablo 3.1. Erzurum’da ikamet etmekte olan 18 yaş üzeri Şehit Yakını, Gazi ve Gazi Yakını sayısal bilgileri	46
Tablo 3.2. 5’li Likert Tanımlaması	48
Tablo 3.3. Değer Aralığı Tanımı	48
Tablo 3.4. Genel Güven Analizi	49
Tablo 3.5. Cinsiyet Durumu	51
Tablo 3.6. Yaş Durumu	51
Tablo 3.7. Medeni Durum	52
Tablo 3.8. Şehit Eşi durumu	52
Tablo 3.9. Eğitim Durumu	52
Tablo 3.10. Statü Durumu	53

Tablo 3.11. Yakınlık Dereceleri Durumu	54
Tablo 3.12. Mensubiyet Durumu	54
Tablo 3.13. Sosyal Güvence Durumu	55
Tablo 3.14. Aylık Hane Gelirleri Durumu	55
Tablo 3.15. Yürürlükte bulunan Yasa ve Yönetmeliklerin Sosyal Haklara Etkisi	56
Tablo 3.16. Pozitif Ayrımcılığın Desteklenmesinin Erzurum' da Etkisi	57
Tablo 3.17. Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde dışlandıkları ve mobbinge maruz kalıp/kalmadıkları durumu	58
Tablo 3.18. Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde gereksiz ve haksız ayrımcılık talep etmeleri durumu	59
Tablo 3.19. Sosyal ve ekonomik anlamda yapılan desteklerin yeterlilik durumu	60
Tablo 3.20. Muharip Gazi yakınlarına da iş hakkı verilmesi durumu	61
Tablo 3.21. Şehit ve Gazi Yakınlarının sosyal hakları hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları durumu	61
Tablo 3.22. İstihdam hakkının yeterli olup olmadığı durumu	62
Tablo 3.23. TOKİ ve Faizsiz Konut Kredisi verilmesinin yeterli olup/olmadığı durumu ...	62
Tablo 3.24. Eğitim hakkının yeterli olup/olmadığı durumu	63
Tablo 3.25. Gelir Vergisi indirimi, Elektrik ve Su Ücreti İndiriminin Yeterliliği	64
Tablo 3.26. Şehit ve gazi çocuklarının 25 yaş ile sınırlandırılmasının memnuniyet düzeyi	65
Tablo 3.27. Şehit ve Gazi Yakınları toplumun kendilerine göstermiş olduğu saygınlık durumu	65
Tablo 3.28. Sosyal Tesislerden Yararlanma Durumu	66
Tablo 3.29. Sosyal Haklardan yararlanmayan ailelere de bu hakkın sağlanıp/ sağlanmaması durumu	67
Tablo 3.30. Uygulamada Ayrımcılık (üstünlük/düşüklük) Durumu	68

Tablo 3.31. Şehit ve Gazi Yakınlarının Uygulamada Yapılan Ayrımcılığın memnuniyet düzeyi	68
Tablo 3.32. Terörle Mücadelenin yeterli olup/olmadığı durumu	69
Tablo 3.33. Terör suçlarına verilen cezaların yeterlilik durumu	69
Tablo 3.34. İdam Cezasının verilip/verilmemesi durumu	70
Tablo 3.35. Bedelli Askerlik uygulamasının doğru olup/olmadığı durumu	71
Tablo 3.36. Organizasyon ve Aktivitelerin yeterli olup olmadığı durumu	72
Tablo 3.37. Kamu kuruluşlarınca sunulan hizmetlerin memnuniyet durumu	72
Tablo 3.38. Yasal haklardan yeterince yararlanıp yararlanamama durumu	73
Tablo 3.39. İstihdamdan yararlanan şehit ve gazi yakınlarının hizmetli unvanı ile büro hizmetlerinde çalışıp/çalışmadıkları durumu	74
Tablo 3.40. Şehit ve Gazi Yakını olarak gelişmeleri hangi kanaldan takip ettikleri durumu	75
Tablo 3.41. Sivil Toplum Kuruluşlarının aktif olarak sorunları yeterince dile getirip/getirmedikleri durumu	76
Tablo 3.42. Sosyal Hakların Erzurum' da ikamet eden ailelerin görüşlerinin Ortalama Değerleri	76
Tablo 3.43. Normallik Testi	78
Tablo 3.44. Kullanılan Kodların Karşılığı	80
Tablo 3.45. Cinsiyete Göre Farklılık Analizi	82
Tablo 3.46. Yaşa Göre Farklılık Analizleri	84
Tablo 3.47. Aylık Hane Gelirine Göre Farklılık Analizleri	88

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Erzurum İlinde Vazife Malulü aylığı alanlar	8
Şekil 2.1. Gelir Vergisi indirimi, Elektrik ve Su Ücreti İndirim Yeterliliği	83
Şekil 2.2. Toplum tarafından gereken saygınlığın gösterilmesi durumu	83
Şekil 2.3. Yaşa Göre Toplum tarafından gereken saygınlığın gösterilmesi durumu ..	86
Şekil 2.4. Yaşa Göre Şehit ve Gazi Yakınlarının kendi aralarında bir üstünlüğün olup/olmadığı durumu	86
Şekil 2.5. İstihdamdan yararlanan şehit ve gazi yakınlarının hizmetli unvanı ile büro hizmetlerinde çalışıp/çalışmadıkları durumu	87
Şekil 2.6. Yürürlükte bulunan Yasa ve Yönetmeliklerin Sosyal Haklara Etkisi	89
Şekil 2.7. Sosyal ve ekonomik anlamda yapılan desteklerin yeterlilik durumu	90
Şekil 2.8. Sosyal hakları hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları durumu	90
Şekil 2.9. İstihdam hakkının yeterli olup olmadığı durumu	91
Şekil 2.10. Terörle Mücadelenin yeterli olup/olmadığı durumu	91
Şekil 2.11. Yasal hakları kullanırken sorun çıkması	92
Şekil 2.12. Aylık Hane Gelirine göre İstihdamdan yararlanan şehit ve gazi yakınlarının hizmetli unvanı ile büro hizmetlerinde çalışıp/ çalışmadıkları durumu	92

ÖNSÖZ

Siyasal, dinsel ve/veya ekonomik hedeflere ulaşmak amacıyla sivillere, belirlenen hedef gruplara veya resmî, yerel ve genel yönetimlere yönelik baskı, yıldırma ve her türlü şiddet içeren terör, tüm dünyanın özellikle de sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ülkelerin birincil sorunudur.

Terör dünyanın hemen her döneminde toplumların temel sorunları arasında yer almıştır. Terör olgusu ülke içerisinde yaşanabileceği gibi ülke dışında farklı coğrafyalarda da meydana gelebilir. Birer canlı organizma gibi varlıklarını devam ettirme durumunda olan toplumlar yine bu organizmalar gibi bünyelerinde tahribata neden olabilecek her türlü şiddet içeren kalkışmalara da tepki vermek ve hayatiyetlerini devam ettirebilme zorunluluğundadır.

Ancak tüm bunları yaparken zaman zaman ölümler ve yaralanmalar da ortaya çıkabilmektedir. Sosyal devletler ortaya çıkan bu olumsuzlukları giderme adına adım atan, geride kalan bireylerin sosyal ve psikolojik hayatlarını düzene sokma adına çözüm ve öneriler üreten ve bunları titizlikle uygulamakla yükümlü olan devletlerdir.

Bu araştırma ile Türkiye Cumhuriyetinin Kıbrıs, Kore ve İstiklal savaşları, terörle mücadele, doğal afetler ve görevinin başındayken kaza sonucu hayatını kaybeden (şehit) ve uzuv kaybı yaşayan (gazi) asker, emniyet görevlisi, kamu çalışanı ve sivil vatandaşların ailelerinden Erzurum ilinde ikamet etmekte olanlarının kendilerine yönelik uygulanmakta olan politikalara yönelik değerlendirmeleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Erzurum ili tarih boyunca stratejik konumu itibariyle birçok savaşın ya içerisinde bulunmuş veya önemli kavşak noktalarından biri olmuştur. Şehrin bu özelliğinden hareketle ve Erzurum Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetleri İl Müdürlüğü ilgili bölüm çalışanı olmamız ve sahada bizzat uygulamayı takip etme görevimiz bizim bu çalışmayı gerçekleştirmemizde teşvik edici unsurlar olmuştur.

Bu çalışma Türkiye Şehit Aileleri ve Gaziler Vakfı Erzurum Şubesinde de desteklenmiş, anketlerin uygulama aşamasında yardımlarından yararlanılmıştır. Desteklerinden dolayı başta Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına ve Türkiye Gaziler ve Şehit Aileleri Vakfına teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın hazırlanmasında her aşamasında bilgisine başvurduğum ve hiçbir zaman yardımını esirgemeyen hocam, Sayın Doç. Dr. Adnan KÜÇÜKALİ'ye özellikle teşekkür ederim. Ayrıca alan araştırmamın ortaya çıkmasında gösterdiği kolaylıklar nedeniyle Erzurum Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetleri İl Müdürü Sayın Cemil İLBAŞ ile İl Müdür Yardımcısı Sayın İsmet ERDAL'a, Türkiye Gaziler ve Şehit Aileleri Vakfı Başkanı Lokman AYLAR'a, Erzurum Şehit Aileleri ve Gaziler Dayanışma Derneği ve aynı zamanda Vakıf Erzurum Şube Başkanı Rıza DEMİR ve bir gazi çocuğu olarak şahsım adına şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarına gösterdiği ilgi ve alakasını eksik etmeyen ve bana desteğini hiçbir zaman esirgemeyen dostum, arkadaşım ve abim olan Abdullah KOŞAPINAR' a teşekkürlerimi bir borç bilirim. Her anımda yanımda olan ve bana inançlarını hiçbir zaman yitirmeyen Eşime, Anneme ve Gazi Babama şükranlarımı sunarım.

GİRİŞ

Dünya’da ve Türkiye’de savaşlarda ve terörle mücadele olaylarında görev alan güvenlik güçleri ve zaman zaman kamu çalışanları ile sivil halk savaş ve terör nedeniyle maddi ya da manevi zarara uğramaktadırlar. Öncelikli olarak güvenlik mensupları olmak üzere tüm vatandaşların karşılaşılabileceği bu sosyal risklere karşı sosyal devlet olma özelliğine sahip ülkeler çeşitli düzenlemelerle bu risklerin etkilerinin daha az hissedilmesini sağlamaya yönelik politikaları hayata geçirmişlerdir.

Şehit yakınları, gazi ve gazi yakınları, yaşanan travma sonrası zaman zaman sosyal, ekonomik ve kültürel meselelerde sosyal dışlanma yaşamakta, toplumun diğer kesimlerine göre yaşam kalitesi düşmekte, eşit yaklaşımı görme şansı bulamamaktadırlar. Bu nedenle görevde iken hayatını kaybedenlerin yakınları ve uzuv kaybı yaşayanların yaşamın her alanında desteklenmesi toplumsal bir görev olduğu için şehit yetimleri ve gaziler sosyal güvenceye sahip özel olarak korunması gereken kişiler statüsünde yer almaktadırlar (Nurdoğan, 2019).

Güvenlik mensupları, yaşadıkları ülkede güvenliğin ve toprak bütünlüğünün sağlanması ve o ülkede yaşayan vatandaşların refah ve mutluluğun devam ettirilebilmesi uğruna her türlü tehlikeye karşı hazır silahlı birimlerdir. Sosyal devlet olan Türkiye gibi diğer sosyal devletlerde de savaş ve terörle mücadelelerde hayatını kaybeden ve uzuv kaybı yaşayan vatandaşlarına yönelik sosyal haklar bulunmakla birlikte çalışmada yer verilen dünya örneklerinin dışında bu bölümde yer verilen İsrail örneğinde; saldırılar karşısında yaralanan ve hayatını kaybeden kişilerin ailelerine yönelik iki çeşit kanun çıkarılmıştır. Birincisi The Victims of Hostile Action (pensions) Law, 1970 (VHAPL) kanununda yaralanan ve hayatını kaybedenlerin ailelerine yönelik bakım ve maaşı içermektedir. İkincisi ise The Property Tax and Compensation Fund Law, 1961 (PTCFL) kanununda saldırıların sebep olduğu zararı karşılamak için oluşturulmuştur. Bu iki kanun dışında farklı haklar sağlayan diğer kanunlara eklenmiş maddeler de bulunmaktadır. Devlet, kişileri VHAPL ve diğer kanunlar arasında seçim yapmakta serbest bırakmıştır. Bu hükümlerle dileyen VHAPL kanununun sağladığı tazminat ve haklardan yararlanır veya diğer kanunların sağladığı tazminat ve haklardan yararlanabilmektedirler (Şahin, 2011).

Türk hukukunda “Gazilik” kavramına ilk değinilen kanun olan 1005 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması

Hakkında Kanunu ile “Muharip Gazi” (İstiklal, Kore ve Kıbrıs harbi gazileri) ve 2847 sayılı Türkiye Emekli Subaylar, Emekli Astsubaylar, Harp Malulü Gaziler, Şehit Dul ve Yetimleri ile Muharip Gaziler Dernekleri Hakkında Kanun ile “Malul Gazi” (görevde, operasyonda ve terör sebebiyle gazi olanlar) olmak üzere temelde iki şekilde tanımlanmıştır. Ayrıca bir diğer kanun olan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile “Vazife Malulü” ve “Harp Malulü” olmak üzere malullük kavramı tanımlanmıştır. Türk hukukunda yasal mevzuatta birçok yerde “Şehit” kavramı kullanılmasına rağmen şehitlik ile ilgili herhangi bir tanımın bulunmaması, en temel hukuk usullerine aykırılık teşkil etmektedir (Köleoğlu, Karataşoğlu ve Namal, 2013:111).

Türkiye’de şehit ve gazi yakınlarına yönelik sosyal hizmet faaliyetlerini yürütme ve koordine etme görevi bilindiği üzere, 08.06.2011 tarih ve 27958 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 633 sayılı KHK’nin 14. Maddesine istinaden; *“Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğüne verilmiştir.”* Ayrıca Milli Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı, Kuvvet Komutanlıkları (Kara, Deniz ve Hava), Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren Şehit ve Gazi İşlem Daire Başkanlığı/şube müdürlüğü/kısım amirliği gibi birimler de gazi ve şehit yakınları ile ilgili çalışmalar yapmakta ve kanun oluşturulma aşamalarında görüş ve önerilerde bulunmaktadır. Yine bu konuda, “Türkiye Gaziler ve Şehit Yakınları Vakfı (TÜGŞAV)”, “Türkiye Harp Malulü Gaziler, Şehit Dul ve Yetimleri Derneği”, “Türkiye Muharip Gaziler Derneği”, “Türk Silahlı Kuvvetleri Mehmetçik Vakfı”, “Türk Silahlı Kuvvetleri Dayanışma Vakfı”, “Ordu Yardımlaşma Kurumu”, “Türk Polis Teşkilatını Güçlendirme Vakfı” ile birlikte yerel de kurulan Dernekler gibi Gazilere ve Şehit Ailelerine yönelik çalışmalar da bulunan bir takım Sivil Toplum Kuruluşları da bulunmaktadır.

Ülke genelinde şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarına yönelik uygulanan politikaların uygulamadaki geri dönüşlerinin Erzurum ili ölçeğinde tespitinin yapıldığı bu çalışma, oluşturulacak farklı politikalara veriler taşıması bakımından ayrıca dikkate değerdir.

Türkiye’de görevi başında ya da sivil olarak Kıbrıs Barış Harekâtı’ndan sonra Terörle Mücadele kapsamı ve 15 Temmuz’da yaşanan terör saldırıları sonucunda

hayatını kaybeden ve yaralananların yaklaşık olarak sayıları aşağıda verilmiştir. Tarih boyunca da savaşçı bir toplum olan bu aziz milletin üzerinde oynanan türlü oyunlar nedeniyle belirtilen verilerin maalesef artabileceği aşikârdır. Ancak Türk toplumunun benzer girişimlere karşı deneyimli oluşu demokrasinin devamı adına önemli bir gelişme niteliğindedir.

Tablo 1.1. Türkiye’deki Toplam Şehit ve Gazi Sayıları

OLAYIN OLUŞ ŞEKLİNE GÖRE	Hayatını Kaybeden				Malul Olan			
	21.006				12.547			
	Kamu Personeli, Sivil Vatandaş	Er ve Erbaş	Korucu	TOPLAM	Kamu Personeli,Sivil Vatandaş	Er ve Erbaş	Korucu	TOPLAM
3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu	2.525	4.150	1.445	8.120	1.765	3.575	555	5.895
2330 Sayılı Nakdi Tazminat Kanunu	789	1.390	172	2.351	229	854	52	1.135
- Güvenlik, asayiş görevleri								
Harp Malulü								
- 5434 S.K. -64 ve 5510 S.K. -47								
- Savaşta								
- Uçuş, paraşüt, dalış, denizaltı görevleri	967	1.183	-	2.150	183	384	-	567
-TSK’nın yurtdışına gönderildiği durumlar								
Vazife Malulü								
- 5434 S.K. -45 ve 5510 S.K. -47	3.985	4.400	-	8.385	825	4.125	-	4.950
- Yaptığı görevin sebebi ve tesiri sonucu								
Muharip Gazi (47.950)								

Kaynak: Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü’nden alınan toplam veriler, (2020).

Tablo 1.1’de Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğünden alınan son veriler sunulmuştur. Her ne kadar bu veriler belirtilmiş olsa da terörle mücadele halen devam etmekte ve her gün şehit ve gazi haberleri alınabilmektedir. 2020 yılı Mart ayına kadar alınan veriler tabloda

sunulmuştur. Tablo da olayın oluş şekline göre hayatını kaybeden ve malul olan şekilde veri ayrı ayrı şekilde sunulmuştur. Tablo incelendiğinde hayatını kaybeden yani şehit olanların sayısı malul yani gazi olanlara oranla %63 daha fazla olduğu ortaya çıkmaktadır. Son zamanlarda rütbeli erlerin yani eğitim alan kahramanların görev alması bugüne kadar şehit ve gazi haberlerini daha aza indirgemektedir. 15 Temmuz gecesi yaşanan menfur saldırı sonucunda ise 251 şehit ve 2 bin 731 kişinin gazi olması da son zamanlarda ki yaşanan terörle mücadelede verilerin de artmasına neden olmuştur. Tablo 1.1' e bakıldığında Muharip Gazi sayısının da Kore ve Kıbrıs olmak üzere hayatını kaybetmiş ve hayatta olanların toplam sayısı da 47.950 olduğu belirtilmiştir.

Türk toplumunun İslamiyet dinini seçmesi sonrasında manevi olarak inanan bir kimsenin dünya hayatında erişmek istediği en özel makam şehitlik mertebesi olduğu inancı, İslam toplumunda alimleri bile kışkırtan şehitlik, herkese kolay kolay nasip olmayan en güzel lütuflardan biri olarak görülmüştür. Sa'd bin Ebî Vakkâs (r.a.) şöyle anlatır: *"Hz. Muhammed (SAV), bize namaz kıldırırken bir kimse geldi. Safa girince: 'Allah' ım bana salih kullarına verdiğinin en faziletlisini ver!' diye dua etti. Hz. Muhammed (SAV), namazı bitirince: 'Az önce dua eden kimdi? ' diye sordu. O zat: 'Bendim ya Rasulallah. ' dedi. Hz. Muhammed (SAV), 'Öyleyse atın çökertilecek ve Allah yolunda şehid edileceksin. ' buyurdu."* (Topbaş, 2010, 159:160). Bu kıssa ile de şehitlik ve gazilik mertebelerine güçlü bir inanç ile bağlılıkları anlatılmaktadır. Bunun yanında farklı dinlere mensup diğer ülkelerde de benzer bağlılıklara da çalışmamda yer alan Dünya örneklerinde de yer verilmiştir.

Çalışmamın birinci bölümünde şehitlik ve gazilik kavramları ile Dünya'da uygulanmakta olan sosyal politika örneklerine yer verilmiştir. İkinci bölümünde Türkiye'de şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına uygulanmakta olan sosyal politikalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümünde ise yapılan araştırmanın amacına ve yöntemine ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Araştırmada hipotezler belirlenmiş, veri toplama ve verilerin analizi konularına ilişkin ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Bu bölümde son olarak verilerin analiziyle ulaşılan bulgular ortaya konmuş ve sonuçlar yorumlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK TOPLUMUNDA ŞEHİTLİK VE GAZİLİK KAVRAMLARI

1.1. ŞEHİTLİK

Şehit: “Kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölen kimse” olarak tanımlanmıştır (sozluk.gov.tr, 2020). İslam coğrafyası özellikle Türk milletinin hafızalarına yer etmiş en doğru ifadesiyle; vatan uğrunda ölene Şehit denir. Ancak Şehit kavramına Türkiye’deki kanun ve literatürlerde çok fazla değinilmemesine rağmen dini açıdan önem arz eden, fazlasıyla yer verilen kutlu bir makam olduğu belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. (Öcal, 2012). 15 Temmuz menfur darbe girişimi gecesini kahramanlarından sonra Türkiye’de şehitlik ve gazilik kavramları yeniden daha güçlü bir şekilde anlam kazanmaya başlamıştır. Bu bağlamda 3713 sayılı kanunun 21. Maddesinin 04.07.2012 tarihli ve 6353/75 sayılı ek maddesinde “Kamu görevlileri ile birinci fıkranın (h) ve (j) bentleri kapsamına girenlerden terör olaylarını önlemek amacıyla her türlü patlayıcı maddeye bağlı olarak meydana gelen olaylar sonucunda ya da her ne şekilde olursa olsun terör olaylarının önlenmesi, takibi veya etkisiz hale getirilmesi amacıyla ifa edilen görevler sırasında veya bu görevlere gidiş dönüşler esnasında meydana gelen kazalar sonucunda hayatını kaybedenler” şeklinde hüküm yer almaktadır.

Türk tarihinde “ölmek” kelimesi, eski dilde “uçmak” kelimesi ile ifade edilmektedir. Örneğin Orhun Yazıtları’nda; “Kağan olan babam uçtuktan sonra”, “Amcam kağan uçup gitti.”, “Kültigin koyun yılının on yedinci gününde uçtu.” şeklinde cümleler yer almaktadır. Bunun hemen hemen hiç değişmemiş şekli, İslam inancı ile beraber Türklerin eski metinlerinde de ortaya çıkmaktadır. Örneğin Umur Paşa Destanı’nda “Öldü” demek yerine “Saf ruhuyla uçtu” denmektedir. Bu kelime Moğol dilinde de tam olarak “göğe çıkmak” fiilini karşılamaktadır. (Roux, 1999, 157).

Türk toplumunda şehadet mertebesine ulaşma dinî ve toplumsal bakımdan bir ayrıcalık olarak görülmüş ve buradan hareketle şehitlere ve ailelerine özel bir ihtimam gösterilmiş bunun en yakın örneği olarak 15 Temmuz gecesini hayatını feda eden ve yaralananlardır. Devletler de bu anlayış doğrultusunda milletin hayat ve istiklâli uğrunda canını feda eden şehitlerin ailelerini koruyucu ve kollayıcı birtakım önlemler almıştır. Tarihte de birçok savaş cereyan etmiş ve bu savaşlarda çok sayıda şehit verilmiştir. Şehit sayısının fazlalığı sosyal olan bir devleti bu yönde sosyal politika anlamında çalışmalar yapmaya yöneltmiştir. (Karabulut, 2019).

Türk ve İslam ülkelerinde şehitlik mertebesinin tarih boyunca bir hedef bir kıvılcık olarak görüldüğü günümüze bakıldığında da bu durum devam etmektedir. Allah yolunda cihad ettiği inancı ve kutsal kitap Kur'an-ı Kerim' in Bakara Suresi 154. Ayeti "*Allah yolunda öldürülenler için "ölüler" demeyin. Hayır, onlar diridirler, fakat siz bilemezsiniz.*" inancı ile şehadetin ulu bir merteye olduğunun farkında olan başta kahraman güvenlik mensupları olmak üzere kahraman vatandaşlar da bu mücadele uğrunda can vermektedirler.

1.2. GAZİLİK

Gazi: "Savaşta sağ olarak dönen kimse" olarak anlamlandırılmıştır (sozluk.gov.tr, 2019). Türk milletinin hafızalarına yer etmiş en etkin anlamıyla; vatan uğrunda yaralananlara Gazi denir. Dini literatüre bakıldığında gazi kelimesi, din uğrunda cihad etmek anlamını taşımaktadır. Savaşçı bir toplum olarak bilinen Türkler, gazi kelimesini, mücahit karşılığında bir sıfat ve unvan olarak kullanmışlar ve halen de kullanılmaktadır. Bu durum gelenek haline getirilerek savaşlarda başarı kazanan hükümdar ve kumandanlara bir şeref unvanı olarak da verilmiştir. (Seyyar, 2011:33). Gazi: Devletin bağımsızlığı, milletin egemenliği yolunda oluşturulan gerekli harekete katılıp canını ortaya koyup, görevini yapıp sağ kalan insana gazi denmektedir. 3713 sayılı kanunun 21. Maddesinin 04.07.2012 tarihli ve 6353/75 sayılı ek maddesinde "*Kamu görevlileri ile birinci fıkranın (h) ve (j) bentleri kapsamına girenlerden terör olaylarını önlemek amacıyla her türlü patlayıcı maddeye bağlı olarak meydana gelen olaylar sonucunda ya da her ne şekilde olursa olsun terör olaylarının önlenmesi, takibi veya etkisiz hale getirilmesi amacıyla ifa edilen görevler sırasında veya bu görevlere gidiş dönüşler esnasında meydana gelen kazalar sonucunda yaralanan, engelli hâle gelen, hastalananlar*" şeklinde ifade yer almaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti, köklü tarihi mirasa sahip bir milletin devamı olarak 29 Ekim 1923'te kurulmuştur. Kuruluşunu; fedakârlık, kahramanlık ve milletin var olması için kendinin yok olmasını göze alan bir ruh anlayışına borçludur. Bu ruh anlayışı, daha önce de belirtildiği gibi, gazilerin özünde bulunan diğerkâmlık özelliğini çağrıştırmaktadır. Başlangıçta bir kahramanlık unvanı olarak kullanılan ve sadece komutanlara ve padişahlara verilmiş olan Gazilik unvanı, Cumhuriyet döneminde savaşa iştirak eden askerlere ve milli mücadelede aktif rol üstlenmiş olan "Antep" şehrine Türkiye Büyük

Millet Meclisi (TBMM) kararı ile verilmiştir. 19 Eylül 1921 tarihinde Sakarya Meydan Muharebesinin kazanılmasından sonra TBMM kararı ile Mustafa Kemal Paşa'ya Gazilik unvanı ve Mareşallik Rütbesi verilmiştir. Atatürk, 02.07.1934 tarih ve 2741 sayılı resmi gazete ile yürürlüğe giren Soyadı Kanunu sonrasında dahi bu unvanını adının başına ekleyerek "Gazi Mustafa Kemal" olarak kullanmıştır. (msb.gov.tr, 2019).

Gazilere yönelik hükümler, başta Anayasa olmak üzere çeşitli Kanunlar, Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri, Yönetmelikler, Yönergeler ve Genelgeler ile düzenlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 61'nci maddesinde yer alan; "Devlet, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malul ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar..." ifadesiyle Anayasanın başlangıç ve değiştirilemeyen maddelerinde yer alan "sosyal devlet" olma özelliğini göstermektedir.

1.2.1. Malul Gazi Kavramı

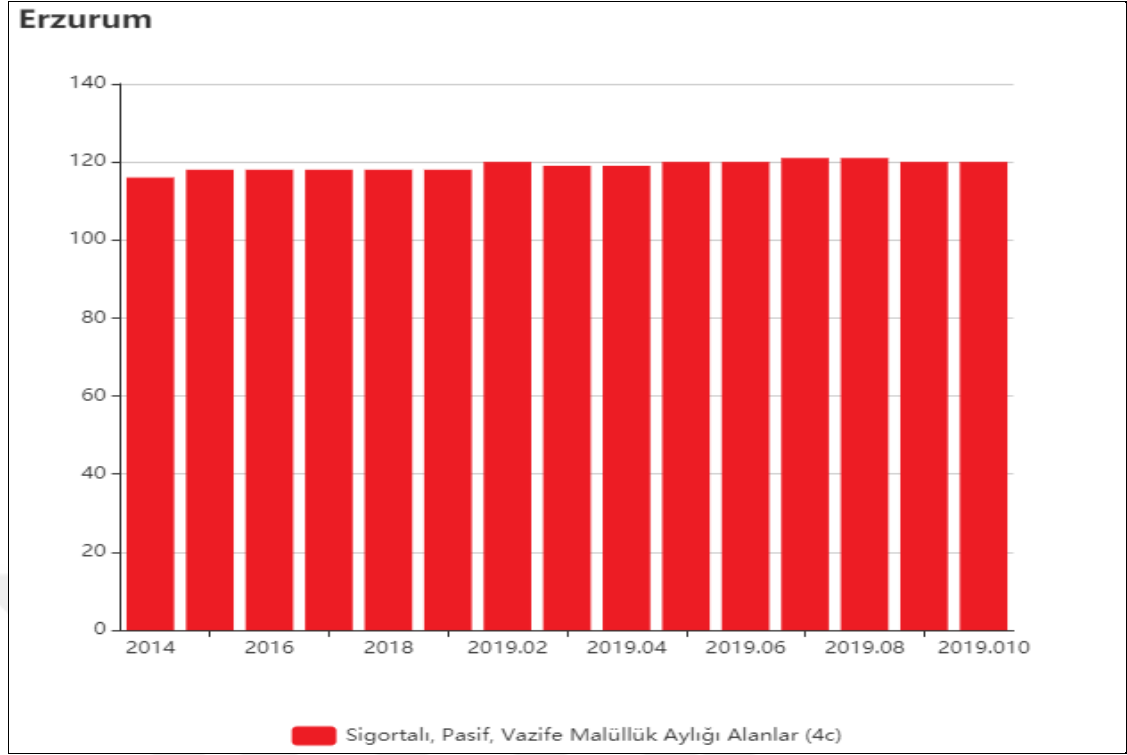
Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarından; *"Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırlarını korumak ve güvenliğini sağlamak görevi ile harpte veya Devletin bekasını hedef alan terör örgütlerine karşı yurtiçi ve yurtdışı mücadelede her çeşit düşman veya terörist silahlarının tesiriyle veya harp bölgesindeki harekât ve hizmetler sırasında, bu harekât ve hizmetlerin sebep ve tesiriyle yaralanarak tedavileri sonucunda sakatlığı rapor ile kesinleşenleri ifade eder."* şeklinde ifade edilmektedir. (msb.gov.tr, 2019).

1.2.2. Vazife Malulü Kavramı

Vazife malullüğüne bağlı hak ve yükümlülükler sadece 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4'üncü maddenin birinci fıkrasının c) bendi kapsamındaki sigortalılar (kamu görevlileri) için uygulanmaktadır.

Bu kapsamdaki sigortalıların malullükleri;

"Vazifelerini yaptıkları sırada, vazifeleri dışında idarelerince görevlendirildikleri herhangi bir kamu idaresine ait başka işleri yaparken bu işlerden, Kurumlarının menfaatini korumak maksadıyla bir iş yaparken, İdarelerince sağlanan bir taşıtla iş gelişi ve işten dönüşü sırasında, İşyerinde meydana gelen kazadan doğmuş olursa, buna vazife malullüğü ve bunlara uğrayanlara da vazife malulü" denilmektedir. (muhasebenews.com, 2020).

Kaynak: veri.sgk.gov (2019).

Şekil 1.1. Erzurum İlinde Vazife Malulü Aylığı Alanlar

Sosyal Güvenlik Kurumu verilerinden alınan Şekil 1.1’ de Erzurum ilinde ikamet etmekte olan Vazife Malullerinin 2014 yılı ile 2019 Ekim ayına kadar olan sayı olarak verileri belirtilmiştir. İniş ve çıkışların olmasında son zamanlarda yaşanan terör olayları ile artmakta ve vefatların olması durumunda da azalmalar görülebilmektedir.

1.2.3. Harp Malulü Kavramı

5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununun Madde 64. Maddesi’nde;

“Vazife malullerinden bu malullüklere;

- Harpte filen ateş altında,
- Harpte, harp bölgelerindeki harp harekât ve hizmetleri sırasında, bu harekât ve hizmetlerin sebep ve etkileriyle,
- Harpte veya harbe hazırlık devresinde her çeşit düşman silahlarının etkisiyle,
- Askeri harekâtı gerektiren iç tedip ve sınır hareketleri sırasında, bu hareketlerin sebep ve etkisiyle,
- Barışta ve olağanüstü hallerde, emir veya görev ile uçuş yapan uçucularla hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle görevli olarak uçakta bulunanlardan uçuşun

havadaki ve yerdeki sebepleriyle ve yine emir ve görev ile dalış yapan dalgıçlarla, hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle görevli olarak denizaltı gemisinde veya dalgıç kıtasında bulunanlardan denizaltıcılığın veya dalgıçlığın çeşitli sebep ve tesirleriyle,

e) Anayasanın 66 ıncı maddesi veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmalar uyarınca yabancı ülkelere Türk Silahlı Kuvvetleri gönderilmesini gerektiren durumlarda, birliklerin buldukları yerlerden hareketlerinden itibaren yurt içinde, yurt dışında, yabancı ülkelerde veya yurda dönüş sırasında, uğramış olan muvazzaf ve yedek subay, astsubay, uzman jandarma çavuş, uzman çavuş, erbaş ve erler (gönüllü erler dahil) ile Türk Silahlı Kuvvetlerince görevlendirilen sivil iştirakçilere ve T.C. Emekli Sandığına, Sosyal Sigortalar Kurumuna, Bağ – Kur'a ve çeşitli sandıklara tabi olmayan sivil görevlilere de ayrıca (Harp malulü) denir.” ifade edilmektedir.

1.2.4. Muharip (Kıbrıs, Kore ve İstiklal) Gazi Kavramı

2847 Sayılı Türkiye Emekli Subaylar, Emekli Astsubaylar, Harp Malülü Gaziler, Şehit Dul Ve Yetimleri İle Muharip Gaziler Dernekleri Hakkında Kanun;
Mükerrer Madde 1- *“Bu kanunda geçen; Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarından harbe fiilen katılanları”* ifade etmektedir.

Son olarak 2019 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) tarafından Milli Mücadele Madalyaları tüzüğü kapsamında, Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılan gaziler için hazırlanan madalyaların gazilere verilmesi amacıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Kıbrıs Barış Harekâtı'nda gazi olan muharip gazilere “Milli Mücadele Madalyası” 45 yıl sonra takdim edilmiş ve Erzurum ilinde ikamet etmekte olan 166 Kıbrıs gazisine madalyaları Erzurum Valiliği ve Erzurum Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü koordinesinde takdim edilmiştir.

1.3. DUL VE YETİMLERİ KAVRAMI

5434 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu;
Madde 67- 66 ıncı maddede sözü geçen dul ve yetimler şunlardır: “
a) Karı,

- b) *Koca,*
- c) *Çocuklar,*
- ç) *Ana,*
- d) *Baba.”*

Terörle mücadele ya da savaşlarda hayatını kaybeden güvenlik güçlerinin yakınları ilgili madde ile belirtilmektedir. Dul ve yetimleri kavramına Eş, çocuklar, ana ve baba da dahil edilmektedir.

1.4. SOSYAL POLİTİKA KAVRAMI

Modern anlamda sosyal politikanın ortaya çıkışı ve gelişimi 18. Yüzyıl Sanayi Devrimi ve onu takip eden dönemde ele alınmaktadır. Toplum refahını sağlamak amacı ile iktisadi faaliyetlerin varlığı ise bunun çok öncesine dayanmaktadır. Bugünkü uygulamalarından farklı olsa da iktisadi faaliyetin söz konusu olduğu ve emek unsurunun varlığından söz edilebilecek beşerî uygulamaların insanlık tarihi kadar eski olduğunu söylemek mümkündür. (Solmaz, 2020).

Sosyal politika en genel manasıyla, kamu yararı göz önünde bulundurularak devlet eliyle yürütülmesi gereken sağlık, eğitim, savunma, bayındırlık ve işgücü piyasası gibi politikaların tümünü ifade etmektedir. Kamu yararı gözetilerek bu alanlara yapılan devlet müdahaleleri sosyal politikanın çalışma alanını oluşturmaktadır. Sosyal politikalar kamuya ait politikalar olup devlet tarafından yürütülmektedir. Sosyal politikaların oluşturulması sürecinde sadece kamu değil, Demokratik siyasal rejimlerin benimsendiği ülkelerde meslek kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, sosyal örgütlenmeler ve sendikalar sosyal politikaların oluşturulma aşamasında önemli rol oluşturmaktadırlar. Sosyal politikalar devlet tarafından uygulanır ve yine denetlenmesi de devletin sorumluluğunda yapılır. Ancak, yerel yönetimler ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ile toplumdaki örgütlü tüm kurumların sosyal nitelikli faaliyetleri, sosyal politikaları destekleyici ve güçlendirici niteliktedir. Sosyal politika uygulamaları devlet eliyle yürütülebildiği gibi, toplum kesimlerinin bir araya gelerek oluşturdukları sendika, kooperatif, dernek, vakıf gibi sivil toplum örgütleri eli ile toplumu tehdit eden ekonomik ve sosyal tehlikelere karşı tedbir ve politika geliştirmesi amacıyla da oluşturulabilir. Ancak bu yolla oluşturulan tedbirlerin nasıl uygulanacağı, sınırlarının ne olacağı, kimler tarafından bu hakkın kullanılabileceği gibi konular yasal düzenlemelerin çerçevesi

içerisinde belirlenmektedir. Bu şekillenme ile devlet tarafından üretilen politikalar yapılmakta ve sınırları yine yasal mevzuat ve hukuk kurallarının çizdiği sınırlarla düzenlenmektedirler. (tarhibilgi.org, 2020).

1.5. TÜRKİYE’DE ŞEHİT YAKINLARINA, GAZİ VE GAZİ YAKINLARINA UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALARIN GENEL ÇERÇEVESİ

Türkiye’ de şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarına uygulanmakta olan sosyal politikalara genel çerçevede mensubiyetlerine (TSK, Emniyet, Sivil vb.) göre birçok haktan faydalanmakta veya daha az haklardan yararlanmaktadır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı; şehitlerin hatıralarının yaşatılması, şehit aileleri, gazi ve ailelerinin her türlü mağduriyet ve mahrumiyetten korunması amacıyla; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine ederek, şehit aileleri, gazi ve ailelerine yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamaktadır. (ailevecalisma.gov.tr, 2020).

Son zamanlarda her ilin kurum idarecileri tarafından yapılan bayram ziyaretleri bunun dışında yine Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 81 ilde yapılan aile ziyaretleri uygulamaları da aileleri memnun etmektedir. İlgisizlik ve dışlanma bu ailelerin Devlete karşı bakış açısını da etkileyebilmektedir. Bu nedenle bu tür çalışmalar ile spor müsabakalarına ücretsiz geçiş, spor salonlarına indirimli girişler ve bunun gibi birçok sosyal aktiviteler de memnuniyet düzeyini yükseltecektir.

1.6. DÜNYA ÖRNEKLERİ

Dünyada yaşanan savaşlar, terör olayları ya da görev halinde iken hayatını kaybeden ve yaralanan görevli ya da sivil vatandaşlarına yönelik birçok ülke sosyal politika uygulamaktadır. Yapılan çalışmada Türkiye’ de olduğu gibi aşağıda belirtilen ülkelerde de benzer sosyal politikalara rastlamakla beraber sosyal anlamda farklı sosyal haklar da uygulanabilmektedir.

1.6.1. İngiltere Örneği

Malul olan kişilere uygulanan sosyal politikaların finansmanında başlıca kullanılan kaynaklar devlet programında konuya ilişkin ayrılan paylar, Savunma

Bakanlığı tarafından malul olan kişilere uygulanan hizmetlerde bulunan kurumlara yapılan ödenekler. Örneğin; *“Birleşik Topluluklar Şehitliği ve Ulusal Gazi Hatıra Ormanı gibi anıtsal faaliyetlere yoğunlaşmış organizasyonlar ilgili Bakanlık tarafından desteklenmektedir.”* ve *“Gazilere Yardım Fonu”* 2003 yılında konuya ilişkin diğer kurum ve kuruluşlarla da görüşülerek Savunma Bakanlığı tarafından kurulmuştur. Sivil yardım dernekleri ve hayırseverler tarafından sağlanan finansman, Maluller için öncelikli sağlık hizmetlerinde öncelikli hizmet hakkı verilmiştir. Daha önceleri bu haklar sadece maaş hakkı elde etmiş olan malullere verilmekte iken artık tüm malulleri kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Eğer eşit derecede öncelikli iki vaka söz konusu ise bunlardan hizmet esnasında meydana gelmiş vaka *“gazinin sağlık sorunu”* diğer vatandaşlara göre öncelik taşımaktadır. İki olaydan acil durum bakımından hangisi öncelikli ise ona öncelik tanınır. Malul-Sivil bu durumda fark etmemektedir. Bu olayların tasnifi ve önceliklerin belirlenmesinden klinikteki uzman sağlık görevlisi sorumludur. Ücretsiz reçete hizmeti, bu hizmetin sunulmasında maaş hakkı elde etmiş malullerle diğer malul olanlar eşit statüye sahip olmayıp, birincilerin daha geniş avantajları vardır.

Malullere uygulanan sağlık hizmetlerine ilişkin farklı bir şikayet mekanizması mevcut olmayıp, sağlıkla ilgili şikayetler konusunda ki genel uygulama geçerlidir. Malullere uygulanan psikolojik destek hizmetleri, Sağlık Departmanı ve Savunma Bakanlığı işbirliği ile oluşturulmuş, 1982 den bu yana hizmet vermektedir. Psikolojik açıdan sorun yaşayan veya yaşayabilecek olan malullere, terapi ve tedavi desteği veren psikiyatristlerden oluşmaktadır. Malullere uygulanan evsizlikle mücadele hizmetleri, İngiltere, Galler, İrlanda arasında bazı küçük farklılıklar olmakla birlikte tüm Britanya’da evsizlikle mücadele büyük oranda yerel yönetimlere bırakılmıştır. Yerel bir konsey bu hizmetleri gerçekleştirir. Konsey, başvuruları öncelik sırasına göre bir programa bağlar. Maluller bu sıralamada önceliklidirler. Bunun için malul olduğunuzu kanıtlayıcı bir belge hayati öneme sahiptir. Savunma Bakanlığının malullere uygulanan sosyal konutlar temin etme hizmeti de mevcuttur. Malullere ev sahibi edindirmek için çok düşük faizli krediler de sunulmaktadır. Aynı zamanda kalıcı bir konut temin edilene kadar geçici konaklama hizmetleri de sağlanabilmektedir. Malullere konut temininde danışmanlık hizmetleri ve yerel konseye doğrudan başvuru hizmetleri de vardır. 2003 yılında kurulan Malullere yardım fonu, malullere uygulanmakta olan temel üç stratejiyi; “adaptasyon, destekler, tanıtım” olarak destekleyici projeleri finanse etmek için kullanılan bir fondur. Malullere

yönelik hizmet veren diğer resmi ve sivil kuruluşlarla da müzakereler sonucunda Savunma Bakanlığı tarafından geliştirilmiştir.

Son olarak ister resmi isterse sivil toplum kuruluşları tarafından toplumda orduya, ülke savunmasına ve milli şuurun kazandırılmasına yönelik pek çok faaliyette malullere uygulanan politikalar önem arz etmektedir. Konuya ilişkin pek çok dernek, danışma birimi ve medya destekli organizasyonlar çalışmaktadır. (veterans-uk.info, 2019)

1.6.2. Yeni Zelanda Örneği

Sorumlu Devlet Birimleri Yeni Zelanda'da savaşlarda yaralanan ve hayatını kaybedenlerin yakınları bağlı bulunduğu Sosyal Kalkınma Bakanlığı bulunmaktadır. Savaş Emeklilik Sekreterliği tarafından belirlenen politikalar ve kurallar çerçevesinde savaş malullerine ve gazi emeklilerine rehabilitasyon kredileri veya emeklilik ödemeleri yapılmaktadır. Savaş malullerine ve gazi emeklilerine sosyal kalkınma bakanlığında bulunan War Pension Services “Savaş Emeklilik Servisi” hizmet vermektedir. Bu birime bizzat veya çağrı merkezi üzerinden başvurarak savaş malulleri ve gazi emeklileri faydalanmaktadır. Savaş malulleri ve gazi emeklileri işlemlerinin olumlu bir şekilde sürdürülebilmesi için Yeni Zelanda Savaş Gazi İşleri ve Sosyal Kalkınma Bakanlığı arasında ilişkiler çok önemli görülmektedir. Yeni Zelanda Gazi İşleri birimi aşağıdaki işlemleri sürdürmektedir:

1954 savaş emeklileri yasasına göre “*emeklilik kararları verebilme,*

- *Bakanlık hizmet ve destekleri,*
- *Eski anma günlerin koordine edilmesi,*
- *Anıtların bakım ve onarımları,*
- *Savaş emeklilikleri hukuki dosyaların takip edilmesi.”* hükümleri yer

almaktadır.

Yeni Zelanda’da Sosyal Haklar ve Hizmetleri şu başlıklar altında toplam mümkündür:

“- *Acil durum ve savaş esnasında savaş malulleri emeklilik aylığı içinde başvuru yapabilirler.*

- *Savaş malulleri ve Gaziler ömür boyu vergiden muaf tutulmaktadır. Aylık ödemelerinde, herhangi bir hizmet alınması veya mal alımlarında vergiden muafırlar.*

- Savaş malullüğü bireyin herhangi bir eksikliğin oranına göre değişebilir.
- Savaş malullerinin büyük oranı işitme kaybından dolayıdır bu yüzden devlet işitme kayıplarının temini için teknolojik cihaz destekleri vermektedir
- Gazilerin veya malullerin ölümden sonrada geri da kalan eş veya ailelerine ödemeler devam etmektedir.
- Engellilik oranına göre ödemeler haftalık olarak değişmektedir. %5 ile %100 arasındaki yetersizlik oranına göre ödemeler haftalık olarak 8,83 \$ ile 166,62 \$ arasında değişmektedir. 60 yaş üzeri ve %160 sakatlık durumunda haftalık olarak 293.26 \$ ödeme yapılmaktadır. Şu an Gazi ve malullük maaşı alanların sayısı 16.600 dür. Bunların çoğu II. Dünya savaşı gazileridir. Bu grubun yaşı yükseldikçe sağlıkları daha çok bozulmaktadır. Bu da savaş malullük hizmetlerinin bütçesini artırmaktadır.
- Gazilerin %80 işitme bozuklukları, %15 cilt kanseridir. Bunlar haricinde bütün gazilerin %12 sinde psikolojik bozukluğu bulunmaktadır yine %25 ortopedik engeli bulunmaktadır.” (veteransaffairs.mil.nz, 2019).

1.6.3. Belçika Örneği

Fiziksel ve psikolojik zarara uğramış savaş mağduru; yetkili makamlara yardım ve tazminat başvurusunda bulunabilir. İki farklı yetkili organ kamu çalışanları ve savaş mağdurları için hizmet vermektedir. Yalnızca Savaş mağdurlarına hizmet eden birim, I. ve II. Dünya Savaşı, Kongo, Ruanda, Burundi'deki bağımsızlık mücadelesinde ölenlere (sivil kurbanlar) malullük ve emeklilik haklarını düzenlemektedir. Dul ya da reşit olmayan hayatını kaybedenlerin çocukları da tazminat veya emeklilik için bu birime başvurarak kendileri için belirlenen sosyal haklardan faydalanabilirler. Kamu sektöründe çalışanların emeklilik hizmetlerini yürüten birim olan Kamu Hizmeti Emeklilik Hizmeti'nde "PdöD: Pensionsdienst des Öffentlichen Dienstes" yaralananlar, savaşlarda ölenler ve bunların yakınları için bir takım düzenlemeler mevcuttur. Bu birimde oluşturulan komisyonlar emeklilik ve tazminat taleplerine cevap vermektedirler. Bu birime başvuruda bulunabilecek kişiler: Askeri yaralılar, I. ve II. Dünya Savaşı, Kongo, Ruanda, Burundi bağımsızlık mücadelesinde yer alanlar, kamu sektöründeki haklarından yararlanabilmek için PdöD' ye başvuruda bulunmaları gerekmektedir. Herhangi bir tazminat alabilmek için başvuru yapılacak olan bu birim kabul edebilirlik konusunda

karar verir. Talebin uygun görülmesi halinde malulün sağlık muayenesinden geçmesi gerekmektedir. Adli Tıp tarafından çıkan muayene sonuçları yerel sağlık merkezine gönderilir. Yerel sağlık merkezi yaralanan askere uzman doktor gönderir. Yaralı asker, bir tıp doktoru veya danışman talebinde bulunabilir. Bu hak her derecede olan malullere verilmiştir. Emeklilik veya tazminat için başvuruda bulunacak kişi az hareket veya hiç hareket edemiyorsa evinde veya bulunduğu mekânda uzman hekim tarafından bizzat bulunduğu konuma giderek muayene edilir. Yalnız böyle bir hizmetten yararlanmak için yaralanan asker kendi doktorundan rapor alarak gerekli kurumlara müracaatta bulunmalıdır. Uzman hekimin (eksper) sonuçları Adli Tıp'a gönderilir. Son kararı Adli Tıp vermektedir. Engellilik derecesini ve onun sonucunda alınacak olan emeklilik hakkı veya tazminatı bu şekilde belirlenmiş olur. PdöD'den yukarıda belirtilmeyen gruptan olan barış zamanındaki sivil mağdurlar, hayatını kaybedenlerin yakınları ve maluller de yararlanabilir. Bunlar da yukarıda belirtilen prosedürü uygulayarak bu hakları elde edebilirler. (health.belgium.be, 2019).

1.6.4. ABD Örneği

ABD örneği ile ilgili olarak öncelikle federal bir devlet yapılanmasına sahip olan ülkede gazilerin sorunlarını giderebilmek ve onlara yaşanabilir bir hayat seviyesini sağlamakla görevli Gazi İşleri Bakanlığı (The Department of Veterans Affairs) adında bir bakanlık bulunmaktadır. Bakanlığın görevleri arasında; malul gazilerin maluliyetlerini giderebilecek politikalar geliştirmek ve bunu sağlayarak gazi ve ailelerinin yaşam kalitesini arttırmak, askeri hizmetten sivil hayata geçişlerde gazilerin sorun yaşamadan yeni hayat düzenlerine alışmalarını sağlamalarına, hayatta olanlara gerekli sevgi ve saygının sağlanmasına yardımcı olmak, hayatını kaybeden gazilere anma törenleri düzenlemek, gazi ve ailelerine dünya standartlarında etkili iletişim araçları ile maddi ve manevi hizmetler bulunmaktadır.

Gazi İşleri Başkanlığı sağlık hizmetlerinde hastane, halk kliniği, bakım evi, evde bakım hizmeti ve çeşitli diğer tesisleri ile 1400'den fazla sağlık binası ile ülkenin en geniş sağlık ağına sahip kurumlarından birisi olarak bu hizmetlerini yürütebilmektedir. ABD'de gazilerin maluliyet durumlarına göre öncelik grupları oluşturulmuş ve bu gruplandırma ile maluliyet oranlarına göre de gazilere çeşitli imkânlar sunulmaktadır. Bu sayede farklı durumlarda bulunan gaziler arasında adalet sağlanmış olmaktadır. Benzer durum

Türkiye’ de de bulunmaktadır. Örnek olarak Tütün ikramiyesi oranlara göre yüksekten düşüğe doğru ödenmektedir.

Sağlık hizmetleri dışında bulunulan hizmetler; Protez ve işitme cihazı yardımları, görme engelli gazilere yönelik hizmetler, intiharlara karşı psiko-sosyal destek hizmetleri, evde ve kurumda tıbbi ve sosyal bakım hizmetleri, yeniden iş kurma programları, teşvik terapisi, devlet destekli işe hazırlama ve istihdam, evde devlet destekli işe hazırlama ve istihdam, malul gazilere yönelik aktif mesleki rehabilitasyon programları, akademik ve mesleki eğitim desteği, özel eğitim bursu, çalış oku programı, eğitim ve meslek danışmanlığı, gazilere yönelik eğitim danışma programı, iyileştirilmiş maluliyet maaşı, korunmuş maaş programları, “Medal Of Honor” maaşı, malul gazilere yönelik tazminat mahiyetinde ödenen aylıklar, emeklilik ve maluliyet ödemesi, muharip gazilere yönelik ödenen aylıklar, ev yardımı, giyim ödeneği, sivil hayata adaptasyon için rehberlik hizmetleri, aileye dönük sosyal koruma politikaları gibi birçok uygulanmakta olan sosyal politikalar bulunmaktadır. (Seyyar, 2011, 99:140).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’ DE ŞEHİT YAKINLARI, GAZİ VE GAZİ YAKINLARINA YÖNELİK UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALAR

2.1. SAĞLIK HİZMETLERİ

Türkiye’deki şehit yakınları ile gazilerin devlet hastanelerinden ve özel sağlık hizmetlerinden yararlanması 1005, 3713, 2330 ve 211 sayılı Kanunlarla belirlenmiştir. Bu kanunlar ile güvence altına alınmış olan şehit yakınları, gazi ve gazi yakınları hastanelerden ve çeşitli özel sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanmaktadırlar. Bu hak sahibi kişilerin hastane ve sağlık hizmetlerinden yararlanması, 2006 yılında

çıkarılan 5510 sayılı Kanun ile tek kanun altında toplanmıştır. Aşağıdaki başlıklarda, kanunlara göre hak sahibi kişilerin hastane ve sağlık hizmetlerinden hangi şartlarda yararlandıkları belirtilmiştir.

(ailevecalisma.gov.tr, 2020)

2.1.1. Muharip Gazi ve Eşlerine Uygulanan Sağlık Hizmetleri

1005 sayılı Kanun kapsamında; *“Aylık bağlananlar ile bunların eşlerinin resmî sağlık kurum ve kuruluşlarında veya bu kurum ve kuruluşlarca sevk edildikleri özel sağlık kurum ve kuruluşlarında görecekları tedavilere ilişkin giderler ile ilaç giderleri; herhangi bir katılım payı veya fark alınmaksızın, devlet memurlarının tedavi yardımına ilişkin usûl ve esaslar çerçevesinde ve bu amaçla Milli Savunma Bakanlığı (MSB) bütçesine konulacak ödenekten karşılanmaktadır.”* hükmü gereği muharip gazi ve eşlerine sağlık hizmeti uygulanmaktadır. (muharipgaziler.org.tr, 2019)

2.1.2. Şehit Yakınları ve Gazilere Uygulanan Sağlık Hizmetleri

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu madde 21/e gereğince; *“Malul olanlar ile hayatını yitirenlerin dul ve yetimleri, SGK tarafından kendilerine verilen tanıtım kartını ibraz etmek suretiyle tüm kamu kurum ve kuruluşlarına ait hastanelerde muayene ve tedavi edilmektedir. Bunların her türlü tedavi giderleri; söz konusu kişilerin herhangi bir kamu kurum veya kuruluşunda çalışmaları durumunda bu kurum veya kuruluş tarafından; emekli, yaşlılık, malullük veya dul ve yetim aylığı almaları durumunda bağlı buldukları sosyal güvenlik kurumunca, herhangi bir kuruma tâbi olarak çalışmamaları halinde (01.07.1976 tarihli ve 2022 sayılı “65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun” kapsamında aylık alanlar hariç) emekli, yaşlılık, malullük veya dul ve yetim aylığı almamaları durumunda Milli Savunma veya İçişleri Bakanlığınca karşılanmaktadır.”* Ayrıca malul olan gazilerin kaybettikleri vücut organları, yurtiçi veya yurtdışında en son teknolojilere göre yapılması mümkün olan medikal ürünlerle tamamlanmakta ve gerekirse bozulmaları durumunda tamir ettirilmekte veya yenisi yaptırılmaktadır.

2.2. SOSYAL TAZMİNAT KAPSAMINDA BULUNAN ÖDEMELER

2330 sayılı “Nakdî Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanun” ile 2453 sayılı “Yurtdışında Görevli Personele Nakdî Tazminat Verilmesi ve Aylık Bağlanması

Hakkındaki Kanun”, 3713 sayılı “Terörle Mücadele Kanunu”, 3497 sayılı “Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkındaki Kanun”, 2629 sayılı “Uçuş, Paraşüt, Denizaltı, Dalgıç ve Kurbağa Adam Hizmetleri Tazminat Kanunu” ilgili hükümlerince görevini yerine getirirken yaralanan personelin kendisine; şehit olan, vefat eden personelin hayatta kalan dul ve yetimlerine (yoksa anne veya babasına) nakdî tazminat ödenmektedir.

2.2.1. Şehit Yakınlarına Ödenmekte olan Nakdi Tazminatlar

2330 sayılı Kanun kapsamındaki ödemeler, şu şekilde belirlenmiştir:

2.2.1.1. Malul Personele Ödenmekte Olan Nakdi Tazminat

İlgili kanun kapsamında; *“İç güvenlik ve asayişin korunması veya kaçakçılığı men, takip ve tahkiki konularında görevli olanlar, bu görevlerinden dolayı ya da görevleri sona ermiş olsa bile yaptıkları hizmet nedeniyle yaralanarak sakat kalmaları, devlet güçlerini sindirme amacına yönelik saldırılara maruz kalıp yaralanmaları/sakat kalmaları halinde malul personele en yüksek devlet memuru brüt aylığının (Ek gösterge dahil) 100 katı tutarının yüzde yirmi beş (%25)’ inden yüzde yetmiş beş (%75)’ ine kadar maluliyet derecesine göre nakdî tazminat ödenmektedir.”* hükmü ile malul personellere ödenen nakdi tazminatlar verilmektedir.

2.2.1.2. Bakıma Muhtaç Malul Personele Ödenmekte Olan Nakdi Tazminat

Hayatını idame ettirebilmek için uzuv kaybı nedeniyle gereken hareketleri yapamayan ve hayatını ancak başkasının yardımı ve desteği ile sürdürebilecek şekilde malul (bakıma muhtaç) olanlara ise *“en yüksek devlet memuru brüt aylığının (ek gösterge dahil) 200 katı tutarında”* tazminat ödenmektedir.

2.2.1.3. Şehit Yakınlarına Ödenmekte Olan Nakdî Tazminat

2330 sayılı Kanun kapsamında belirtilen hallerde şehit olan veya bu görevler esnasında yaralanarak ve daha sonra şehit olanların geride kalan eş, çocuk, anne ve babalarına *“en yüksek devlet memuru brüt aylığının (ek gösterge dâhil) 100 katı*

tutarında” ilgili Bakanlıklar (Kuvvet Komutanlıkları için Milli Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı için İçişleri Bakanlığı) tarafından nakdi tazminat ödenir.

2.2.2. Terörle Mücadele Nedeniyle Uygulanan Nakdi Tazminat

3713 sayılı Kanun, *“silahlı kuvvetler mensuplarının yurtiçinde ve yurtdışında görevlerini ifa ederlerken veya sıfatları kalkmış olsa bile bu görevlerini yapmalarından dolayı terör eylemlerine muhatap olarak yaralanarak malul olanları ve hayatını kaybedenleri kapsamaktadır.”* ve bu kapsamda adı geçenler hakkında 2330 sayılı Kanun hükümleri uygulanmaktadır. İlgili kanun da; *“Malul olan personele, kesin raporu almalarının uzaması halinde, tazminatın ödenme usullerine göre olay tarihi itibariyle belirlenen miktarın asgari oranı üzerinden avans ödemesi yapılmaktadır.”* hükmü yer almaktadır.

2.2.3. Yurtdışında Görevli Personele Sağlanan Nakdi Tazminat

2453 sayılı Kanun’da yer alan düzenlemeler sonucunda; *“Yurtdışında sürekli görev veya her türlü geçici görev nedeniyle bulunan Türk uyruklu kamu personelinde; bu görevlerinden dolayı (görevleri sona ermiş olsa bile) yurt dışında maruz kaldıkları tedhiş veya uğradıkları suikast sonucu ölen, malul olan ya da yaralananlar ile Anayasanın 92’nci maddesi veya Türkiye’nin taraf olduğu anlaşmalar uyarınca ya da 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu’nun Ek 10’uncu maddesi gereğince görevlendirilenler ile yabancı ülkeler veya uluslararası sahalarda yapılan eğitim, tatbikat, manevra veya harekât sırasında bu görevin başlangıcından bitimine kadar geçen süre içerisinde ölen, malul olan ve yaralananları kapsamaktadır.”* ve kapsamda adı geçenler hakkında 2330 sayılı Kanun hükümleri uygulanmaktadır.

2.2.4. Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Çerçevesinde Ödenmekte Olan Nakdi Tazminat

Sınır birlikleri personeli, 3497 sayılı Kanun ile *“verilen görevlerin ifası sırasında veya bu görevlerinden dolayı ya da görevleri sona ermiş olsa bile, yaptıkları hizmet nedeniyle veya bu yüzden maruz kaldıkları yaralanma/hastalık sonucu ölmeleri veya malul olmaları veya yaralanmaları halinde”* yine haklarında 2330 sayılı Kanun hükümleri uygulanmaktadır.

2.2.5. Uçuş, Paraşüt, Denizaltı, Dalgıç ve Kurbağa Adam Hizmetleri Kapsamında Ödenmekte Olan Nakdî Tazminat

2629 sayılı Kanun da; “*Pilot, silah sistem operatörü ve bunların adaylarıyla uçuş ekibi personelinin uçuş hizmet faaliyetlerinden, Paraşütçü ve paraşütçü adaylarının uçuş faaliyetleri ile paraşüt atlayışlarından, Denizaltıcı, dalgıç ve kurbağa adamlar ile bunların adaylarının denizaltı, dalgıç ve kurbağa adam hizmet faaliyetlerinden ve hangi meslek ve sınıftan olursa olsun; vazifeli olarak askeri uçak veya askeri maksatla kullanılan uçak ve denizaltıda bulunan askeri personel ile bir askeri hizmetin ifası için bu vasıtalarda bulunanlar, uçak veya denizaltıda buldukları esnada veya paraşütle atlayış faaliyetlerinden dolayı malul veya şehit olanları kapsamaktadır.*” hükmü yer almaktadır.

Şehit olan personelin yakınlarına yine 2629 sayılı kanun ilgili maddelerinde; “*en yüksek devlet memuru brüt aylığının (Ek gösterge dâhil) 60 katı tutarında nakdi tazminat en son görev yaptığı birlik komutanlığınca yapılır.*” hükmü yer almaktadır. Malul olan personelin kendisine, “5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu uyarınca” vazife malulü olanlar hakkında esas alınan 13/7/1953 gün ve 1053 sayılı “*Vazife Malullüklerinin Nevileri ile Dereceleri Hakkındaki Nizamname*” de gösterilen 6 derece üzerinden ve maluliyet derecelerine göre kıstas aylığının 60 katı miktarının aşağıdaki tablodaki tazminat oranları miktarındaki para, tazminat olarak ödenmektedir.

Tablo 2.1. Maluliyet Derecelerine Göre Tazminat Oranları

Maluliyet Derecesi	Tazminat Oranı
1	% 75
2	% 65
3	% 65
4	% 45
5	% 35
6	% 25

Kaynak: 2629 S.K. md. 14.

Yine ilgili kanunca; “*Yaralanma ve maluliyet durumları bu derecelerden herhangi birine girmeyip görevlerinden ayrılmalarına neden olmuş ise, belirtilen miktarın %20’si tutarında maddî ve manevî tazminat ödenmektedir. Bu tazminatın tespitine esas tutulacak kıstas aylığı, tazminat verilmesine dair karar tarihindeki kıstas aylığıdır.*” Tablo 2.1’ de ise 2629 Sayılı Kanununun 14. maddesinde maluliyet derecelerine göre tazminat oranları verilmiştir. Maluliyet derecesi 1 olanların %75 ile en çok, en az ise maluliyet dereceleri 6 olanların %25 oranla olduğu belirlenmiştir.

2.3. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU TARAFINDAN YAPILAN ÖDEMELER

2.3.1. Şeref Aylığı

1005 sayılı Kanun kapsamında, “*Milli mücadeleye iştirak eden ve bu sebeple kendilerine İstiklal Madalyası verilmiş bulunan Türk vatandaşları ile 1950 yılında Türk Tugayının Kore’ye ayak bastığı Ekim ayında başlamak ve 1953 yılı Pan-Munjon Ateşkes Anlaşmasına kadar Kore’de fiilen savaşa katılmış olan Türk vatandaşlarına ve 1974 yılında 1’nci (Temmuz) ve 2’nci (Ağustos) Barış Harekâtına Kıbrıs’ta fiilen görev alarak katılmış olan Türk vatandaşlarına aylık bağlanmaktadır. Bu aylık, vatanî hizmet tertibinden 5.750 gösterge rakamının her yıl Bütçe Kanunu ile tespit edilen memur maaş katsayısı ile çarpılmasından bulunacak miktardadır. Hak sahibinin ölümü halinde bu aylık, dul eşe %75 oranında bağlanmakta, ancak dul eşin tekrar evlenmesi halinde kesilmektedir.*” ifadesine yer verilmiştir. (Nurdoğan, 2019:65).

Yukarıda adı geçen hak sahipleri, “*sosyal güvenlik kurumundan herhangi bir gelir veya aylık bağlanmadığı gibi, zorunlu olarak sosyal güvenlik kurumlarından birine tâbi olmayı gerektiren bir işte de çalışmadığını belgelemeleri suretiyle yazılı talepte bulunanların aylıkları ise yazılı taleplerinin SGK kayıtlarına geçtiği tarihi takip eden aydan geçerli olmak üzere ve bu durumları devam ettiği müddetçe 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan 30 günlük net asgari ücret tutarı (dul eşler için bu tutarın %75’i) esas alınarak ödenmektedir. Vatanî hizmet tertibinden bağlanan aylıklar hiç bir suretle haczedilememektedir. Aşağıdaki tabloda Mart 2013 ayı için geçerli olan maaş miktarı ve bu maaştan almaya hak kazanan gazi ve dul eşi sayısı belirtilmiştir.*”

Tablo 2.2’ de Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından 1005 sayılı Kanuna göre hak sahibi kişilere 2020 yılında ödenmekte olan tutarlar sunulmuştur. Hak sahipleri herhangi

bir sosyal güvencesi olan ya da olmayan şeklinde ayrılmakta olup ödemeler bu duruma göre artmakta ya da azalmaktadır. 2020 yılı ile tutarlar ayırım olmayacak şekilde düzenlenmiştir.

Tablo 2.2. 1005 Sayılı Kanuna Göre Hak Sahibi Kişi Sayısı ve Aylık Tutarı (Mart 2020)

Hak Sahibi Bilgileri	Hak Sahibi Kişi Sayısı	Aylık Tutarı (TL)	
		Herhangi Bir Sosyal Güvenliği Olan	Herhangi Bir Sosyal Güvenliği Olmayan
Kıbrıs Harbi Gazisi	27.769	840,00 □	2.324,00 □
Kore Harbi Gazisi	2.118	840,00 □	2.324,00 □
İstiklal Harbi Gazisi Dul Eşi	241	629,94 □	1.743,00 □
Kıbrıs Harbi Gazisi Dul Eşi	6.540	629,94 □	1.743,00 □
Kore Harbi Gazisi Dul Eşi	7.046	629,94 □	1.743,00 □

Kaynak: SGK Aylık İstatistik Bültenleri, (2020).

2.3.2. Vazife Malulü Aylığı

5434 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanun kapsamında; “Subay, astsubay, uzman jandarma, sivil memur, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve erlerin vazife malullüğünü gerektiren sebeplerle hayatlarını kaybetmeleri halinde bakmakla yükümlü oldukları aile fertlerine; hizmet süresi 30 yıla kadar olanlara 30 yıl hizmet yapmış gibi, hizmet süresi 30 yıldan fazla olanlara ise fiili ve itibari hizmet süresi toplamı üzerinden aylık bağlanmaktadır. Buldukları derecenin bir üst derecesi olmayanlar için o derecenin üç ilerisindeki kademe göstergesi, üç ilerisindeki kademe göstergesi olmayanlar için de o derecenin son kademe göstergesinin prime esas kazancı esas alınır. Vazife malullüğü gerektiren sebeplerle malul olan subay, astsubay, uzman jandarma ve uzman erbaşlara hizmet süresi ve malullük derecesi üzerinden, erbaş/erlere ise öğrenim durumlarına göre hesaplanan miktarlarda aylık bağlanmaktadır.” Maluliyet derecelerine göre eklenecek zam nispet oranları, aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2.3. Maluliyet Derecelerine Göre Zam Nispeti Oranları

Maluliyet Derecesi	Zam Nispeti
1	% 30
2	% 23
3	% 15
4	% 7
5	% 3
6	% 2

Kaynak: 5510 Sayılı Kanun Madde 47.

Tablo 2.3' te Vazife malulü aylığı alanların maluliyet derecelerine göre zam nispeti oranları verilmiş olup maluliyet derecesi 1 olanların %30 ile en çok, %2 ile maluliyet derecesi 6 olanların en az olduğu 5510 sayılı Kanununun 47. maddesine göre belirlenmiştir.

2.3.3. Emsal Aylığı

3713 sayılı Kanun kapsamında; *“aylık bağlanan şehit subay, astsubay, uzman jandarma, uzman erbaşların dul ve yetimleri ile malul olan subay, astsubay, uzman jandarma, uzman erbaşlara bağlanan aylıklar, bunların görevde olan emsallerinin almakta oldukları aylıklardan az olmayacak şekilde SGK tarafından ödenmektedir. Terörle mücadele nedeniyle malul olan personelin daha önce almış olduğu aylık miktarında veya üstünde bir maluliyet maaşı alması güvence altına alınmıştır.”* Ayrıca bu maluliyet maaşı, 5434 sayılı Kanun'da maluliyet derecesine göre artan oranlarda belirlenmektedir. Son zamanlarda terörle mücadele gazilerinin sağlanan istihdam hakları ile memur kadrolarına atanmalarından dolayı emsal aylıklarında kesinti olmaktadır. Bu hususta Şehit Aileleri ve Gazilere yönelik hizmet veren STK' lar bu hususta çalışmalar yapmaktadırlar.

2.3.4. Derece Yükseltilmesi ve Kademe İlerlemesi Hakkı

5434 sayılı Kanun Ek 77'nci madde gereğince; *“subay, astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş, sözleşmeli subaylar, sözleşmeli astsubaylar dul/ yetimlerine ya da kendilerine bağlanan aylıklar, kendisinden aylık bağlananların ya da kendilerinin emsalleri esas alınarak, her yıl kademe ilerlemesi, her üç yılda bir derece yükselmesi işlemine tâbi tutulmaktadır. Bu şekilde yükseltilen aylıklarda azamî rütbe tavanı, subaylarda (Öğrenim durumuna bakılmaksızın astsubaydan subay olanlar dâhil) kıdemli albaydır. Kıdemli albaylar ile general/amirallere bir üst rütbenin aylığı bağlanmaktadır. Astsubaylar ve uzman jandarmalarda yükselebilecekleri azami derece ve kademe, 926 sayılı Kanun'da yer alan aylık gösterge tablolarında belirtilen en yüksek derece ve kademedir. Uzman erbaşların aylık yönünden yükseltilmeleri 3269 s.k.'nin 16'nci maddesinde belirtilen esaslara göre yapılmaktadır. Sivil iştirakçiler ile erbaş/erlere uygulanacak azamî derece ve kademe ise öğrenim durumları ve hizmet sınıfları itibariyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre yükselebilecekleri derece ve kademedir.*

Derece yükselmesi ve kademe ilerlemesi, kendisinden aylık bağlananların rütbe, kıdem ve unvanlarında herhangi bir değişikliği gerektirmemektedir.” Ayrıca 5434 sayılı Kanun Ek 77’nci madde kapsamında; *“her yıl kademe ilerlemesi ve her üç yılda bir derece yükselmesi işlemine tabi tutulandan, başkasının yardım ve desteği olmadan yaşamak için gereken hareketi yapamayacak derecede malul olanlara, asgari ücretin net tutarının iki katı miktarındaki para aylıklarına ek olarak ödenmektedir.”* hükmü yer almaktadır.

2.3.5. Emekli İkramesi

SGK iştirakçisi personelden 3713 ve 2629 sayılı Kanunlarda belirtilen sebeplerden dolayı; *“malul olanların kendisine veya şehit olanların hak sahiplerine, en yüksek devlet memuru aylığı üzerinden 30 yıl hizmet yapmış gibi emekli ikramiyesi ödenmektedir. Bu hususta 30 yıldan daha az süreli hizmeti olan personel, 30 yıl hizmet yapmış gibi değerlendirilmekte ve buna göre emekli ikramiyesi almaya hak kazanmaktadır. 30 yıldan daha fazla süreli hizmeti bulunan personele veya yakınlarına ise bu süre üzerinden emekli ikramiyesi verilmektedir.”* hükmü yer almaktadır.

2.3.6. Tütün İkramesi Ödemeleri

5510 ve 5434 sayılı Kanun’lar gereğince; *“harp/vazife malullüğünü gerektiren sebeplerle harp/vazife malulü olan personelin kendisine veya hayatını kaybeden personelin dul ve yetimlerine SGK tarafından aylık bağlanmaktadır. Bağlanan bu aylığa esas olan tarihten geçerli olmak üzere, başvuru tarihini izleyen yılın en geç ilk üç ayı içinde ve takip eden her yıl “Ek Ödeme” yapılmaktadır. İlk ödeme, maaşa bağlanma tarihi ile o yılın Aralık ayı sonuna kadar geçen süre için yapılmakta, ay farkları yıllık miktarın on ikiye bölünmesi suretiyle hesaplanmaktadır.”* hükmü yer alır. Malul personelin ölümü halinde, ölümün gerçekleştiği en son tarihte aldığı pay tutarının 5 katı, bir defaya mahsus olmak üzere dul ve yetim aylığı bağlanacaklara eşit miktarda paylaştırılmak üzere yardım olarak ödenmekte ve kesilmektedir. (Nurdoğan, 2019:72).

Tablo 2.4. 2020 yılında Şehit Yakınları ve Gazilere ödenecek tütün ikramiyesi tutarları

Şehit yakınları arasında pay edilmektedir (Ana, Baba, Eş ve Çocuklar)	1.Derece Gazi	2.Derece Gazi	3.Derece Gazi	4.Derece Gazi	5. Derece Gazi	6. Derece Gazi

5.842,44 □	5.842,44 □	5.258,20 □	4.527,89 □	4.089,71 □	3.651,53 □	3.213,34 □
------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------

Kaynak: *sehitgazi.org*, (2020).

Tablo 2.4’ te Şehit Yakınları ve Gazilerin derecelerine göre Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından ödenen tütün ikramiye tutarları 2020 yılına göre sunulmuş olup şehit yakınları ile derecesi 1 olan gazilere 5.842,44 □ en yüksek tutar ödenmekte iken en düşük tutar ise 3.213,34 □ ile derecesi 6 olan gazilere ödenmektedir. Şehit Yakınlarına yapılmakta olan 5.842,44 □’ lik tutar ise aile bireyleri arasında (ana, baba, eş ve çocuklar) arasında paylaştırılmaktadır.

2.3.7. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ile Yapılan Yardımlar

3713 sayılı Kanun 22’nci maddesi gereğince; “*terör olaylarının etkisiyle zarar gören, can ve mal kaybına uğrayan vatandaşlara, “Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonu” ndan öncelikle yardım yapılmaktadır. Bu fondan ilk ve orta öğrenim çağındaki şehit çocuklarının öğrenim masrafları da karşılanmaktadır. Yardımın kapsam ve ölçüsü, fonun mahallî yetkililerince belirlenecek miktarı aşmamak kaydıyla Fon Kurulunca tespit edilmektedir.*” hükmüne yer verilmiştir. Ayrıca 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu’nun 2’nci maddesine; “*Her türlü afetten zarar görenler ve şehit yakınları ile gaziler ise, Fon Kurulu ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca belirlenecek kriter ve süreler çerçevesinde bu Kanun ile sağlanacak haklardan yararlandırılır.*” hükmü eklenerek şehit ve gazi yakınlarının da bu fondan yararlandırılması sağlanmıştır.

2.4. VERGİ İNDİRİMİ VE MUAFİYETLER

2.4.1. Gelir Vergisi İndirimi

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun 3239 sayılı Kanunla değişik 31’nci maddesi kapsamında; “*çalışma gücünün asgari %80’ini kaybetmiş bulunanlar, 1’nci derece engelli; %60’ını kaybedenler 2’nci derece engelli; %40’ını kaybetmiş olanlar ise 3’üncü derece engelli sayılmaktadır.*” Bu çerçevede malul personele 2020 yılında; 1’nci derece için 1.400,00 TL, 2’nci derece için 790,00 TL, 3’ncü derece için 350,00 TL yıllık vergi indirimi uygulanmaktadır.

193 sayılı Kanun madde 26 kapsamında; “

- *Harp malullüğü zamları,*
- *Şehit dul ve yetimlerine şehit dul ve yetimi sıfatıyla yapılan bilumum ödemeler,*
- *Vatan hizmetleri tertibinden bağlanan aylıklar ile ödenen mükâfatlar gelir vergisinden muaftır.”*

Tablo 2.5’ te Gelir Vergisi Kanununun 31. maddesinde engellilik indirim tutarları 2017 yılı ile 2020 yılları arasında 1. , 2. Ve 3. Derece şeklinde ayrılarak tablo da sunulmuştur.

Tablo 2.5. Engellilik İndirimi Tutarları (Gelir Vergisi Kanunu 31. Madde)

	2020 (1)	2019 (2)	2018 (3)	2017 (4)
I. Derece Engelliler (Çalışma gücünün asgari % 80’ini kaybetmiş olanlar)	1.400,00 ₺	1.200,00 ₺	1.000,00 ₺	900,00 ₺
II. Derece Engelliler (Çalışma gücünün asgari % 60’ını kaybetmiş olanlar)	790,00 ₺	650,00 ₺	530,00 ₺	470,00 ₺
III. Derece Engelliler (Çalışma gücünün asgari % 40’ını kaybetmiş olanlar)	350,00 ₺	290,00 ₺	240,00 ₺	210,00 ₺

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı verileri, *gib.gov*, (2020).

2020 yılı itibariyle en yüksek indirim sağlanan I. Derece Engelliler (Çalışma gücünün asgari % 80’ini kaybetmiş olanlar) iken en düşük indirim ise III. Derece Engellilere (Çalışma gücünün asgari % 40’ini kaybetmiş olanlar) sağlanmıştır.

Tablo 2.6. 2020 Yılı Aylık Ve Yıllık Engellilik İndirimi Tutarları Ve Sağlanan Vergi Avantajı

ENGELLİLİK DERECELERİ VE ÇALIŞMA GÜCÜ KAYIP ORANLARI (G.V.K. MADDE 31)	AYLIK İNDİRİM TUTARLARI	AYLIK VERGİ AVANTAJI	YILLIK İNDİRİM TUTARLARI	YILLIK VERGİ AVANTAJI
I. Derece Engelliler İçin (Çalışma gücünün asgari %80’ini kaybetmiş olanlar)	1.200,00 ₺	180,00 ₺	14.400,00 ₺	2.160,00 ₺
II. Derece Engelliler İçin (Çalışma gücünün asgari %60’ını kaybetmiş olanlar)	650,00 ₺	97,50 ₺	7.800,00 ₺	1.170,00 ₺

III. Derece Engelliler İçin (Çalışma gücünün asgari %40'ını kaybetmiş olanlar)	290,00 □	43,50 □	3.480,00 □	522,00 □
--	----------	---------	------------	----------

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı verileri, *gib.gov*, (2020).

Tablo 2.6' da ise 2020 yılına ait Aylık Ve Yıllık Engellilik İndirimi Tutarları Ve Sağlanan Vergi Avantajı tutarları belirtilmiştir. Yine en yüksek vergi avantajı I. Derece Engellilere (Çalışma gücünün asgari %80'ini kaybetmiş olanlar) sağlanırken en düşük vergi avantajı III. Derece Engellilere (Çalışma gücünün asgari %40'ini kaybetmiş olanlar) sağlanmıştır.

2.4.2. Mesken Vergisi Muafiyeti

1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu kapsamında; “*gazi, şehit dul ve yetimlerine ait Türkiye sınırları içinde brüt 200 m²'yi geçmeyen tek meskeni (intifa hakkına sahip olunmaması dâhil) olması halinde, bu meskenlere ait vergi oranlarını sıfıra indirmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.*” hükmü yer alır. Vergi indirimi uygulamasından yararlanmak için konutun bulunduğu yerdeki Belediye Başkanlıklarına başvuru yapılmaktadır.

2.4.3. Hanede Tüketilen Elektrik Enerjisi Ücretinde İndirim

22 Ağustos 2015 tarihli ve 29453 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Elektrik Tarifeleri Yönetmeliği gereğince; “*Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kendilerine aylık bağlanan malul gazilerin ve şehit yakınlarının ikamet ettikleri konutta tükettikleri elektrik enerjisi ücretine %40 oranında indirim uygulanmaktadır.*”

2.4.4. Hanede Tüketilen Su Ücretinde İndirim

1005 ve 3292 sayılı Kanunları kapsamında; “*aylık bağlananlar ile şehit dul ve yetimi sıfatıyla aylık veya gelir bağlanmış bulunanlara, belediyelerce tahakkuk ettirilecek su ücretinde yüzde elli (%50)’ den az olmamak üzere indirim uygulanmaktadır. Bu oran, belediyelerce asgari oran olarak kabul edilmekte ve yüzde yüz (%100)’ e kadar artırılabilir.*”

2.4.5. Silah Bulundurma ve Taşıma Ruhsatının Harçtan Muaf Tutulması

6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkındaki Kanun (md. 7/5) gereğince; “5434 sayılı Kanun’un 64’üncü maddesine, 2330 sayılı Kanun’a, 2453 sayılı Kanun’a, 2566 sayılı Bazı Kamu Görevlilerine Nakdî Tazminat Verilmesi ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun’a, 2629 sayılı Kanun’a, 926 sayılı Kanun’a ve 3713 sayılı Kanun’a göre aylık bağlananlara ait silahların, barışta veya olağanüstü hallerde iç güvenlik ve asayişin sağlanmasına yönelik her türlü faaliyet, eğitim, tatbikat ve manevralar ile birlik veya grup halinde intikaller sırasında veya bu harekât ve hizmetlerin sebep ve etkileri ile hayatlarını kaybedenlerin ana, baba, eş ve çocuklarına bu kişilerden intikal eden ateşli silahlar ile yukarıda sayılan kanunlara göre aylık bağlanmamış olsa bile bu şekilde yaralananlara ait ateşli silahların taşınmasına veya bulundurulmasına yetki veren kayıt ve belgeler her türlü resim, vergi ve harçtan muaf tutulmaktadır.”

2.5. Ücretsiz Seyahat Kartı

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından Ücretsiz Veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği’ nin ilgili 4. Maddesinde yer alan; “Hayatını kaybedenlerin, Harp veya vazife malulü sayılanlardan aylık almakta iken hayatını kaybedenlerin, Harp veya vazife malulü sayılmaları sebebiyle aylık almakta olanların, Harp ve vazife malulü sayılmaları sebebiyle aylık almakta iken, sınıf veya görev değiştirerek çalışmaya devam etmelerinden veya 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi kapsamında çalışmaya başlamalarından dolayı aylıkları kesilenlerin, kendileri, eşleri, anne ve babaları ile evli olmayan ve yirmi beş yaşını doldurmamış çocukları.” gereği Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü tarafından ücretsiz seyahat kartları verilmektedir. Hak sahiplerine maaş bağlanmasını müteakip ücretsiz seyahat kartı ulaşmamışsa dilekçe ve bir adet fotoğraf ile birlikte Bakanlığa ya da taşra da bulunan İl Müdürlüklerine müracaat ederek almaktadırlar.

Tablo 2.7. Erzurum İlinde Ailelere temin edilen Ücretsiz Seyahat Kartı verileri

Mensubiyeti	Ücretsiz Seyahat Kartı Sayısı
TSK	600
Kore	31
Kıbrıs	567
Emniyet	89
Diğer Kamu Görevlileri	74
Toplam	1.361

Kaynak: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı verileri, 2020

Tablo 2.7’ de Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’ndan alınan verilere bakıldığında Erzurum ilinde ikamet etmekte olan şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına sağlanan ücretsiz seyahat kartından 600 kişi ile Türk Silahlı Kuvvetleri mensubuna bağlı şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına sağlandığı, 31 kişi ile Kore Gazileri ve yakınlarına verildiği ortaya çıkmaktadır.

2.6. EĞİTİM DESTEK HİZMETLERİ

Türkiye’de şehit ve gazi yakınlarına uygulanmakta olan eğitim destek hizmetleri sadece şehit ve gazi çocuklarına sağlanmaktadır. Ve bu durum 25 yaş ile sınırlandırılmış durumdadır. Bu durumun yanında genç yaşta ya da okuma arzusuna sahip olan malul gaziye, malul gazi eşine veya şehit eşine de bu tür eğitim destek hizmetleri sağlanabilmektedir. Örnek olarak Üniversitelerde harç ödemesi olmaması ve benzeri uygulamalar verilebilir. Uygulamada şehit ve gazi çocuklarına yönelik uygulanmakta olan yardım ve destekleri aşağıdaki başlıklar altında incelenmiştir.

2.6.1. Sosyal Güvenlik Kurumunca Sağlanan Öğrenim Yardımları

5434 sayılı Kanun Ek 79’uncu maddesi gereğince; “*malul veya şehit olan personelin öğrenim görmekte olan çocuklarına; ilköğretim öğrencileri için 1250, lise öğrencileri için 1875 ve yükseköğretim öğrencileri için 2500 gösterge rakamlarının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutar kadar her ay eğitim ve öğretim yardımı yapılmaktadır.*” Buna göre 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılı için yıllık; ilköğretim öğrencileri için 2.076,89 ₺, lise öğrencileri için 3.115,33 ₺ ve yükseköğretim öğrencileri için ise 4.153,77 ₺ miktarında öğrenim yardımı yapılmaktadır. Bu yardımlar yılda bir kez olmak üzere Ekim ayında topluca ödenmektedir. Öğrenim yardımı için Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaat edilmesi gerekmektedir. 2019 yılında ise ilköğretim öğrencilerine 1.769,10 ₺, lise öğrencileri 2.653 ₺, yükseköğretim öğrencilerine 3.528,20 ₺ öğrenim yardımı yapılmıştır. (sgk.gov.tr, 2020).

2.6.2. Terörle Mücadele Kapsamında Sağlanan Burs

3713 sayılı Kanun madde 21/1 gereğince; “*terörle mücadeleden dolayı köyleri boşaltılan üniversite çağındaki öğrencilere ve şehit olanların çocuklarına yükseköğrenimleri süresince devlet tarafından “Karşılıksız Burs” verilmektedir. Eğitim*

gören öğrenci eğitim-öğretim döneminin ilk yılında “2.00” agno altında kalması durumunda bu hakkından faydalanamamaktadır.”

2.6.3. Parasız Yatılı Eğitim Yardımı

2684 sayılı İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun (md. 5/1) gereğince; *“durumları 5434 sayılı Kanun madde 65/d, 2330 sayılı Kanun, 2453 sayılı Kanun kapsamına uyan kişilerin çocuklarından, Milli Eğitim Bakanlığınca tespit edilecek kontenjan kadarı sınavsız olarak parasız yatılı öğrenciliğe alınmaktadır. Ancak bu öğrenciler, özel giriş sınavı ve kayıt kabul şartları bulunan eğitim/öğretim kurumlarına alınabilmeleri için, bu kurumların kayıt/kabul şartlarını taşımaları ve sınavlarını kazanmaları gerekmektedir.”*

2.6.4. Askeri Okullara ve POMEM’ e Öncelikli Alınma Hakkı

Milli Savunma Bakanlığı’nın sınava giriş koşulları kapsamında; *“Şehit/Gazi çocuklarına ek puan verilmemekle birlikte, giriş koşullarını taşıyan şehit, malul gazi ve muharip gaziler ile anne, baba, eş ve çocukları, başvuru kılavuzunda belirtilen şartları taşımak ve sınav/seçim aşamalarında başarılı olmak şartıyla şehit, malul gazi ile muharip gazi kontenjanı dâhilinde değerlendirilmekte, bu adaylar arasında yapılacak başarı sıralamasına göre ilgili Kuvvet Komutanlığına ait toplam kontenjanın yüzde beşine kadarı temin edilmektedir. Şehit, malul gazi ile muharip gazi kontenjanına giremeyen adaylar diğer adayların başarı sıralamasına dahil edilmektedir. Şehit, malul ve muharip gazi eş ve çocuklarının; anne, baba veya eşinin şehit/gazi olduğunu gösterir belge ile başvurularında, almış oldukları merkezi sınav puanına, aldığı puanın %10 fazlası eklenerek hesaplanmış puan dikkate almaktadır.”* ifadesi yer almaktadır. (msb.gov.tr, 2020).

Polis Meslek Yüksekokulları Giriş Yönetmeliğinin 6. maddesinin 2. fıkrası; *“Emniyet Teşkilatı şehit veya vazife malullerinin eş veya çocukları, giriş koşullarını taşımaları ve haklarında POLİS MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİ ADAYI OLUR kararı verilerek yazılı sınava alınmaları kaydıyla, içinde buldukları erkek veya bayan kategorisinin yazılı sınavda aldığı en yüksek puanın en az 1/3’ ünü almak koşuluyla, asıl aday listesine dahil edilirler. Bu kapsamda alınanlar o yıl belirlenen kontenjanın dışında*

tutulurlar.” hükmü gereğince sadece Emniyet Teşkilatı Şehit veya Görev malulü eş veya çocuklarına farklı hüküm uygulanmaktadır. (pa.edu.tr, 2020)

2.6.5. Kredi Yurtlar Kurumu Yurtlarından İstifade Etme İmkânı

2330 sayılı Kanun 7’ inci maddesi gereğince; *“bu Kanun da yazılı hallerde çalışamayacak derecede malul olanların veya ölenlerin çocukları, devlete ait yatılı okul ve eğitim kurumlarında yönetmelikte tespit edilecek esaslara göre ücretsiz olarak okutulmaktadır. Ayrıca bu öğrenciler içerisinde yükseköğrenim yapmakta olanlar, devlete ait yurtlar ile yükseköğrenim kredilerinden öncelikle yararlanmaktadır. Her öğrenim dönemi içinde iki defa sınıfta kalanlar yukarıda sayılan bu haklardan yararlanma hakkını kaybetmektedir.”*

2.6.6. Yükseköğretimde Okuyan Malul Gazi ve Şehit Çocuklarından Katkı Payı Alınmaması

2008/14110 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereğince; *“5510 (md. 47), 2330, 2453, 2629, 3713 sayılı Kanun’lar kapsamında şehit olanlar ile 3713 sayılı Kanun kapsamında malul olanların çocuklarından yükseköğretim kurumlarında öğrenci katkı payı alınmamaktadır.”*

2.6.7. Malul Gazi ve Şehit Çocuklarının Özel Öğretim Kurumlarından Ücretsiz Yararlanma Hakkı

5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu 13’ üncü maddesi gereğince; *“özel öğretim kurumları, toplam öğrenci sayılarının %3’ü oranında öğrenciyi ücretsiz olarak okutmaktadır.”* Ayrıca Özel Öğretim Kurumlarında Ücretsiz veya Burslu Okutulacak Öğrenci ve Kursiyerler Hakkında Yönetmelik’in 5. maddesinde yer alan; *“Ücretsiz okutmada şehit ve malul gazi çocuklarına öncelik verilir.”* hükmü gereğince öncelik, şehit ve malul gazi çocuklarına verilmiştir.

2.6.8. İsteddiği Okula Kayıt Yaptırma Hakkı

Milli Eğitim Bakanlığınca çıkarılan 2007/45 numaralı Genelge gereği; *“ilköğretim kurumlarına kaydedilecek veya okullar arasında nakledilecek malul gazi, muharip gazi veya şehit çocuklarına, talepleri halinde istedikleri okullarda öğrenim görebilme imkânı sağlanmıştır.”* hükmü yer almaktadır.

2.6.9. TSK Mehmetçik Vakfı Öğrenim Yardımı (Erbaş, Er)

Mehmetçik Vakfınca; “Ölüm veya maluliyet yardımına hak kazanan Mehmetçiklerin ölüm veya maluliyet tarihinden önce doğmuş çocukları ile bu tarihte ana rahminde olup, müteakiben doğan çocuklarına aşağıda belirtilen sürelerde aylık olarak ödenen yardım türüdür.” 2020 yılı (1 Ocak-30 Haziran dönemi) için yardım planında;

“1) Okul öncesi, İlköğretim öğrencisi, ilköğrenimi müteakip öğrenimine devam edemeyen çocuklara 18 yaşını tamamlayana kadar 700,00 ₺

2) Lise veya dengi öğrenim gören çocuklara 20 yaşını tamamlayana kadar 900,00 ₺

3) Ön lisans düzeyinde öğrenim gören çocuklara 25 yaşını, lisans ve lisansüstü düzeyinde öğrenim gören çocuklara 26 yaşını tamamlayana kadar ve öz gereksinimlerini yerine getiremedikleri, başkalarının bakım ve yardımına muhtaç oldukları devlet hastanelerince Sağlık Kurulu Raporu ile belgelenen hasta ve engelli çocuklara hastalık ve engellilik durumları devam ettiği sürece 1.000,00 ₺ miktarında yardım yapılmaktadır. Ayrıca “Bakım ve Öğrenim Yardımı” almaya hak kazanan lisans ve lisansüstü öğrenim yapan öğrencilere; öğrenim yaptığı üniversite veya yükseköğrenim kurumunun belirlediği harç bedelleri ödeme dekontunu göndermesini müteakip, bu miktar vakıf tarafından öğrenciye geri ödenmektedir.”

Bunun yanında söz konusu öğrencilere bir aylık bakım ve öğrenim yardım bedeli kadar yılda bir defa Ocak ayı içerisinde “Kitap ve Kırtasiye Yardımı” yapılmaktadır. (mehmetcik.org.tr, 2020).

2.6.10. Şehit Ailelerine "Özel Öğrenci" Statüsü Hakkı

12/09/2018 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısında; “3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında terörle mücadele ederken hayatını kaybeden Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetler personeli ile 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe girişiminde şehit olanların 2018-2019 eğitim öğretim yılında Türkiye’ de ki yükseköğretim kurumlarında kayıtlı eş ve çocuklarının ülkemizdeki yükseköğretim

kurumlarında özel öğrenci olarak eğitim alabilmelerine olanak sağlanmıştır.” (ailevecalisma.gov.tr, 2020).

2.7. İSTİHDAM İMKÂN LARI

2.7.1. İş Temini

3713 sayılı Kanun kapsamında; “olaylarda terör eylemleri nedeni veya etkisiyle çalışamayacak derecede malul kalan kamu görevlileri, Türk Silahlı Kuvvetleri/Emniyet Genel Müdürlüğü/Milli İstihbarat Teşkilatı bünyesindeki okullarda okuyan öğrenciler veya bu kurumların nam ve hesabına öğrenim görmekte olanlar, erbaş ve erler, geçici köy korucuları ve hatta sivil vatandaşlar” olarak belirlenmiştir. Bunlar; “

2.7.1.1. Malul olanların İş Temini,

- Kendilerinin (çalışabilir durumda ise),
- Eş veya çocuklarından birisinin (malul çalışamayacak durumda ise),
- Eşi ve çocuğu yoksa kardeşlerinden birisinin,

2.7.1.2. Şehit Yakınlarının İş Temini,

- Eş veya çocuklarından birisi ile ana, baba veya kardeşlerinden birisi olmak üzere toplam iki kişinin;
- Ana, baba ve kardeşi bulunmaması durumunda eş veya çocuklarından toplam iki kişinin;
- Eş veya çocuğunun bulunmaması durumunda ana veya babası ile kardeşlerinden birisi olmak üzere toplam iki kişinin,
- Ana veya babanın bu hakkı kullanmaması durumunda ise bir diğer kardeşi olmak üzere toplam iki kişinin, genel, katma ve özel bütçeli kurum ve kuruluşlarla mahalli idareler ve sermayesinin yarısından fazlası kamuya ait olan her nevi teşebbüs veya bağlı ortaklıklar, 657 sayılı Kanuna tabi memur kadroları ile sözleşmeli personel ve sürekli işçi kadrolarının %2'sini istihdamı için ayırmak zorundadır. Söz konusu kurum/kuruluşlar, bu madde hükümleri çerçevesinde belirlenecek kişileri işe almak/atamak zorundadırlar.” şeklinde ifade edilmektedir. (3713 s.k. Ek madde-1).

Tablo 2.8. Erzurum İlinde 2014 yılından itibaren gerçekleştirilen

İstihdam sayısı

Mensubiyeti	İstihdam Sayısı
Emniyet	26
Jandarma Hizmetleri Sınıfı	1
Soma	1
Türk Silahlı Kuvvetleri	156
Terör Mağduru (Sivil)	42
Diğer Kamu Görevlileri	23
Toplam	249

Kaynak: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı verileri, 2020

Tablo 2.8’ de Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından alınan 2020 yılı verilerine göre Erzurum ilinde istihdam sağlanan 156 kişi ile Türk Silahlı Kuvvetleri mensubuna bağlı şehit ve gazi yakınları ile gaziler olduğu en az olduğu istihdam ise 23 kişi ile diğer kamu görevlilerinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Verilerin 1 olduğu Jandarma Hizmetleri Sınıfının TSK’ ya bağlı olması Soma görevlisinin de sivil olarak sayılması doğrultusunda değerlendirme yapılmıştır.

2.7.2. Devlet Memuru Olarak Görev Yapanların Tayini

25.06.1983 tarihli ve 18088 sayılı Resmi Gazete’ de yayınlanarak yürürlüğe girmiş olan “Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik” ek madde 2 gereği; *“terörle mücadele de malul veya şehit olanların devlet memuru olarak görev yapan eş, çocuk, anne/baba ve kardeşlerinin çalışmış oldukları kurum veya kuruluşların hizmet birimleri olan yerlerle sınırlı olmak üzere atanma taleplerinin yerine getirilmesi (kadro imkânları da göz önünde bulundurulmak kaydıyla) öncelikle yerine getirilmektedir.”* Erzurum ilinden de bu haktan yararlanan şehit yakınları bulunmakta olup tayin isteme nedenlerinin daha çok göç etkisi olarak batıya gitme isteği olarak söylenebilir.

2.8. KONUT KREDİSİ VE KONUT TAHSİSİ

2.8.1. Toplu Konut Fonundan Faizsiz Konut Kredisi ve TOKİ Konutlarına Kurasız Katılma Hakkı

3713 sayılı Kanun madde 21 gereğince; *“terör eylemlerine muhatap olmak suretiyle yaralanarak malul olan TSK mensupları, erbaş ve erler ile sivillerden öncelik sıralamasına göre;*

- *Maaş bağlanan malulün kendisine,*
- *Malulün kendisi hayatta değilse, maaşa bağlanan dul eşine,*
- *Eşi hayatta değil veya evlenmişse, maaşa bağlanan çocuklarına müştereken ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu, 2330, 2566, 2453, 2629 ve 926 sayılı Kanunlar kapsamındaki görevler nedeniyle şehit olanlar ile barışta ve olağanüstü hallerde yapılan tatbikat ve manevralar sırasında bu harekât ve hizmetlerin sebep ve etkileriyle hayatlarını kaybedenlerin öncelik sıralamasına göre,*
- *Maaşa bağlanan dul eşine,*
- *Eşi hayatta değilse veya evlenmişse, maaşa bağlanan çocuklarına müştereken,*
- *Bunlar bulunmadığı takdirde, maaşa bağlanan bakmakla yükümlü olduğu baba/anasına fondan kredi verilir. Bu kredi, hak sahiplerine bir defaya mahsus olmak üzere ve sadece konut sahibi yapmak amacıyla verilir (21.09.1991 tarihli ve 20998 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe giren Toplu Konut Fonu'ndan Şehit Aileleri, Malulleri ile Dul ve Yetimlerine Açılacak Faizsiz Konut Kredisi Yönetmeliği). Toplu konut kredisi miktarı her yıl Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından Türkiye geneli için ilan edilen yıllık tüketici fiyat artış oranı dikkate alınarak artırılmaktadır.” Bu miktar, 2020 yılı için 154.000,00 TL olarak belirlenmiştir. (TOKİ, 2020)*

Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'ndan alınan Tablo 2.9 verilerine göre Türkiye Geneli Faizsiz Konut Kredisinden faydalananlar ve kullanılan toplam kredi tutarlarının yıllara göre dağılımları verilmiştir. Son olarak 2019 yılında 879 kişi bu haktan faydalanmış ve toplamda 114.975.727,00 ₺ kredi kullanılmıştır.

Tablo 2.9. Faizsiz Konut Kredileri Kullanırma Tablosu

TARİH	KİŞİ SAYISI	YILLIK KİŞİBAŞI KREDİ TUTARI	KULLANDIRILAN TOPLAM KREDİ TUTARI
1986-2001	9.522		29,193,112.79 ₺
2002-2013	5.456		232,230,056.91 ₺
2014 Toplam	1.709	79,000.00 ₺	140,637,493.00 ₺
2015 Toplam	1.347	86,000.00 ₺	110,241,616.67 ₺
2016 Toplam	1.316	94,000.00 ₺	118,337,000.00 ₺
2017 Toplam	2.043	102,000.00 ₺	205,815,526.37 ₺
2018 Toplam	1.758	114,000.00 ₺	193,954,333.00 ₺

2019	879	137,000.00 □	114,975,727.00 □
------	-----	--------------	------------------

Kaynak: *toki.gov*, (2020).

2.8.2. Kira Yardımı ve Kamu Konutlarından Yararlanma (Erbaş ve Erler hariç)

3713 sayılı Kanun 21’inci madde (b) fıkrası gereği; “*yurtiçinde ve yurtdışında kamu konutlarından yararlanmakta iken malul olanların kendileri, şehit olanların (erbaş/er hariç) aylığa müstahak dul/yetimleri Kamu Konutları Kanunu’nda gösterilen özel tahsisli konutlarda oturanlar hariç olmak üzere bir yıl süreyle kamu konutlarından yararlanmaya devam ederler. Bu süre sonunda kamu konutundan çıkacaklar ile kamu konutundan yararlanmayanlar ve özel tahsisli konutlarda oturanların istekleri halinde ikametgâh olarak kullanacakları yurtiçindeki taşınmazın kira bedeli 10 yıl süre ile devletçe karşılanır. Yurtdışındaki özel tahsisli konutlarda oturanların yurtdışı kira bedelleri de istekleri halinde bir yıl süre ile devletçe karşılanır. Kira dışı giderler kiralayana aittir.*” hükmü yer almaktadır. İlgili yardımlardan belirlenen kanun dışında kalanlar yararlanmamaktadır. (*msb.gov.tr*, 2019).

2.9. SOSYAL POLİTİKALAR KAPSAMINDA UYGULANAN DİĞER SOSYAL HAKLAR

2.9.1. İdari İzin Verilmesi

2005/27 sayılı Başbakanlık Genelgesi gereğince; “*kamu kurum/kuruluşlarında görevli olan malul gaziler ve eşleri 19 Eylül Gaziler Gününde; şehit eş ve çocukları ile anne, baba ve kardeşleri ise 18 Mart Şehitler Gününde idari izinli sayılmaktadır. Ayrıca 2002/58 sayılı Başbakanlık Genelgesi uyarınca; ulusal düzeyde kabul edilen 10-16 Mayıs Engelliler Haftasının ilk günü ile 3 Aralık Dünya Engelliler Gününde kamu kurum/kuruluşlarında görev yapan tüm engelliler idari izinli sayılmaktadırlar.*” Bu haktan “Engellik Kimlik Kartı” na sahip veya nüfus cüzdanında engellilik bilgisi yer alan gaziler de yararlanabilmektedir.

2.9.2. Madalya ve Berat Verilmesi

2933 sayılı “Madalya ve Nişanlar Kanunu” ve “TSK Personeline Devlet Övünç Madalyası Teklif Edilmesi Hakkında Yönerge” kapsamında değerlendirilen malul gazi personele ve şehit olan personelin kanuni varislerine “Devlet Övünç Madalyası ve Beratı”

verilmektedir. Son olarak Erzurum ilinde ikamet etmekte olan Kıbrıs Gazilerine madalya beratları takdim edilmiştir.

2.9.3. TSK Sosyal Tesisleri Ve Özel/Yerel Eğitim Merkezlerinden Yararlanma Hakkı

3713 Sayılı Kanunu kapsamında; *“malul gazi veya şehit olan muvazzaf subay, yedek subaylardan tabii olanlar, astsubay, uzman jandarma dul ve yetimleri (anne, baba dâhil) kendilerine verilen TSK Kimlik Kartı ile orduevleri ve askeri sosyal tesislerden yararlanabilmektedir. Bunun yanında TSK sosyal tesislerinden istifade eden malul gazi ile ailesinden ve şehit ailesi fertlerinden günübirlik giriş ve otopark ücreti alınmamaktadır. Ayrıca şehit eş ve çocuklarına TSK özel veya yerel eğitim merkezlerinden yararlanmada ek puan verilmek suretiyle avantaj sağlanmaktadır.”* (msb.gov.tr, 2019).

2.9.4. TSK Ali Çetinkaya İlk Kurşun Rehabilitasyon Merkezinden Yararlanma Hakkı

Balıkesir ili, Ayvalık İlçesinde bulunan, TSK Ali Çetinkaya İlk Kurşun Rehabilitasyon Merkezinden, malul gazi, harp malulü gaziler ile TSK’da görev yaparken yaralanarak tedavileri devam eden personelden GATA Komutanlığı tarafından haklarında “TSK Ali Çetinkaya İlk Kurşun Rehabilitasyon Merkez Komutanlığında Rehabilitasyon Edilmesi Uygundur” raporu düzenlenen Subay, Astsubay, Uzman Jandarma, Uzman Erbaş, Erbaş/Erler ve aileleri istifade etmektedirler. Malul/Muharip gazi evli ise eş ve çocukları, bekâr ise anne, baba ve bekâr kardeşleri ile birlikte tesisten yararlanabilmektedir. Rehabilitasyon merkezinden Türk Silahlı Kuvvetleri mensubu şehitlerin eşleri, çocukları, anne/babaları ile anne/babanın refakatinde bulunan şehit personelin 18 yaşını doldurmamış erkek kardeşleri ve evlenmemiş kız kardeşleri de birlikte yararlanabilmektedir. Rehabilitasyon merkezi, 02 Mayıs-27 Ekim tarihleri arasında 10 günlük, diğer tarihler arasında ise 13 günlük dönemler halinde şehit ailelerine hizmet vermektedir (msb.gov.tr, 2019).

2.9.5. Müze ve Ören Yerlerinden Ücretsiz Girebilme Hakkı

Gaziler ve şehit dul/yetimleri “Müze ve Ören Yerlerine Girişlerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Yönergesi” esaslarına göre, Turizm ve Kültür Bakanlığına ait tarihî ve turistik yerlerden ücretsiz olarak yararlanabilmektedirler. (msb.gov.tr, 2019).

2.9.6. Hususî Damgalı Pasaport Verilmesi

5682 sayılı Pasaport Kanunu’na göre; *“aylıkları, emsalleri esas alınarak yükseltilmesi suretiyle 1, 2 veya 3’üncü maaş derecesine gelen Vazife veya harp malullerinin;*

- *Kendilerine ve eşlerine,*
- *Yanında yaşayan, evli bulunmayan ve iş sahibi olmayan kız çocuklarına,*
- *Yanında yaşayıp reşit olmayan erkek çocuklarına*

Şehit olanların;

- *Eşlerine,*
- *Yanında yaşayan, evli bulunmayan ve iş sahibi olmayan kız çocuklarına,*
- *Yanında yaşayıp reşit olmayan erkek çocuklarına”*

Talep etmeleri halinde diğer şartları da taşımaları halinde “Hususî Damgalı Pasaport” verilmektedir.

2.9.7. Malul veya Şehit Askerin Kendisinden Sonra Silah Altına Alınacak İlk Kardeşinin Askerlik Hizmetinden Muaf Tutulması (Yedek Subay, Erbaş/Erler)

7179 Sayılı Askeralma Kanunu’nun 42. Maddesi gereği; *“Askerlik hizmetini yerine getirmekte iken ölen, akıbeti meçhul kalan, hakkında gaiplik kararı alınan veya maluliyet aylığı bağlanmasını gerektirecek biçimde malul olanların;*

- *Baba ve annesinin müşterek olarak talep ettiği veya baba ya da annesinden biri ölmüş ise sağ olanın talep ettiği kardeşlerinden biri, istekli olmadıkça silahaltına alınmaz veya silah altında ise terhis edilir,*
- *Baba ve annenin müştereken anlaşamadıkları veya her ikisinin de ölmüş olması durumunda; öncelikle silahaltında olan kardeşi var ise istekli olması halinde terhis edilir, silahaltında olan kardeşi yok ise veya silah altında olan kardeşi terhis olmak istemez ise askerlik hizmet sırası gelen ilk kardeş istekli olmadıkça silah altına alınmaz.*

12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında hayatını kaybedenlerden;

- Askerlik hizmetini yerine getirmekte olan yükümlüler ile 3713 sayılı Kanunun 21'inci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi kapsamına giren sivillerin kendilerinden olma çocukları ile aynı anne ve babadan olma kardeşlerinin tamamı,
- Kamu görevlilerinin (güvenlik korucuları dâhil) kendilerinden olma çocukları ile aynı anne ve babadan olma kardeşlerinden biri, istekli olmadıkça silah altına alınmaz ve silah altındakiler istekleri halinde terhis edilir.”

Ayrıca; 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen menfur darbe girişimi ve terör eylemi ile bu eylemin devamı benzeri diğer eylemlere, görevli olmadığı halde karşı durarak şehit olanların kendinden olma erkek çocukları ile aynı anne ve babadan kardeşlerinin tamamı da askerlik hizmetinden muaftır.

2.9.8. Malul veya Şehit Personelin Kardeşlerinin veya Çocuklarından Birinin Yerli Askerlik Şubelerine Yakın Bir Yerde Askerlik Hizmetini Yapması (TSK ve Kamu Personeli)

7179 sayılı Askeralma Kanunu kapsamında; “Terörle mücadele esnasında malul veya şehit olan TSK mensupları ile devlet memurlarının oğulları veya kardeşlerinden biri acemi eğitimlerini müteakip yerli askerlik şubelerine yakın birliklere tertip edilmektedir. Bu talep askerliğin her safhasında yapılabilmektedir. Hak sahibi personel veya ailesi, yerli askerlik şubesine yakın bir birliğe tertip edilmesini istediği oğlu veya kardeşi için öncelikle askerlik şubesi başkanlığına, bu başvuruyu için geç kalınmışsa, eğitim birliğine veya oğlu/kardeşin mensup olduğu Kuvvet Komutanlığına müracaat etmesi gerekmektedir.” (sehitgazi.org, 2019)

2.9.9. Hizmetli Unvanlı Şehit ve Gazi Yakınları

Malumları olduğu üzere terörle mücadelede canını ve kanunu feda ederek bu toprakları vatan yapan Şehit ve Gazi yakınları, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun Ek 1'inci maddesi kapsamında; “kamu idarelerinde istihdam edilmekte olup, özellikle Hükümetlerimiz döneminde bir Devlet politikası olarak 3713 sayılı Kanundan doğan hak

sahipliğinin kapsamının genişletilmesiyle birlikte daha fazla sayıda şehit yakını, gazi ve gazi yakınları kamuda istihdam hakkına kavuşmuştur. Bu haktan yararlanarak kamu kurumlarında istihdam edilmeye başlanan şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da en uygun çalışma koşullarının sağlanması, Hükümetin belirttiği ifade de her zaman ailelere önceliğin vefa borcu olduğuna değinmiştir. Bu çerçevede kamu idareleri tarafından öğrenim durumları sebebiyle mevzuat gereği hizmetli kadrolarına atanmış şehit ve gazi yakınlarının büro hizmetlerinde görevlendirilmesi hususuna azami özen gösterilmektedir.” (Genelge, 2018/4.).

Son olarak Gazilik unvanı olan malullere eğitim durumuna bakılmaksızın Genel İdari Hizmetler sınıfına alınarak Memur unvanı verilmiştir.

2.9.10. Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğünce Bayilik Ruhsatı Verilmesi

İdare tarafından yerleşim yerlerinde bayilik verme ihtiyacının bulunması halinde başbayiler ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun değişik 21'inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde sayılanlara; *“bir yıldır faaliyet gösterme şartı aranmaksızın ve 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu hükümlerine göre çalışma gücünün en az yüzde kırk (% 40) ını kaybetmiş olanlardan bu maddedeki diğer koşulları taşıyan gerçek kişilere kura çekilişine tabi tutulmaksızın öncelik tanınır.”* hükmünce bayilik ruhsatı verilmektedir.

2.9.11. TSK Dayanışma Vakfı Yardımı (Sb./Astsb./Uz. Erbaş)

Türk Silahlı Kuvvetleri Dayanışma Vakfı tarafından yardımlar bir defaya mahsus ve devamlılık gösteren yardımlar olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bir defaya mahsus olan ölüm yardımı; *“devamlılık gösteren yardımlar ile ayrıca ödenen maluliyet aylığı aşağıda açıklanmıştır.*

2.9.11.1. Ölüm Yardımı

Hizmet süresine göre hesaplanan miktarlarda ölüm yardımı yapılır.

Maluliyet yardımı: Hizmet süresi ne olursa olsun 1, 2, 3 ve 4'üncü derecede malul olanlara, Vakıf Yönetmeliği'nde belirlenmiş usul ve esaslar dâhilinde yardım yapılır. Bu

yardımlar yapılırken malulün kesin işlem öncesinde o yıla ait aidatının yatırılmış olması gerekmektedir.

2.9.11.2. Devamlılık Gösteren Yardımlar

Sağlık Raporu ile Belirlenen Maluliyet Aylığı Yardımı: Görev süresi 10 yılın altındaki Vakıf üyesi TSK'ndan ayrılan personelden, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından maluliyetleri 1 ve 2'nci derece olarak belirlenerek ve kendisine aylık bağlanmayanlardan; aynı zamanda OYAK üyesi olanlar adına OYAK'ın "Emekli Maaş Sistemi" hesabına Harp Okulu mezunu (Kurmay olmayan) bir yıllık albayın son OYAK aidatına esas maaşının 20 katı tutarında para yatırılarak aylık bağlanması sağlanır. OYAK üyesi olmayanlara tespit edilen miktar defaten ödenir.

2.9.11.3. Maluliyet Aylığı Ödemeleri

Yönetim Kurulunca maaş bağlanmasına ilişkin kararın verilmesini takip eden ay başından itibaren geçerli olmak üzere yapılır. Personelin vefatı ile sona erer. Maaş peşin olarak ödenir. Ölüm tarihinde ödenmiş olan geri alınmaz." (tskdv.org.tr, 2019).

2.9.12. Müsabaka Yerlerine Giriş Hakkı

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Müsabaka Yerlerine Serbest Giriş Yönetmeliği kapsamında; "söz konusu Genel Müdürlük tarafından çıkarılan talimatlar uyarınca; Kullanım hakkı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne ait olan tesislerde yapılacak spor karşılaşmalarında SGK tarafından kendilerine "Ücretsiz seyahat kartı" verilmiş gaziler için özel yer tahsisi yapılır. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne ait olan ya da spor kulüplerine veya kamu kurum/kuruluşlarına protokol karşılığında devredilen, kiralanan veya süreli kullanım hakkı tesis edilen stadyumlara, gazilerin girmesi için her türlü tedbir alınır ve gereken kolaylık gösterilir." Şehit yakını ve gazilerin söz konusu spor karşılaşmalarına yeni süreçte müsabakanın gerçekleşeceği haftada isim bildirilerek PASSOLİG kartı ile girmeleri sağlanmaktadır.

2.9.13. KOSGEB Gazi Ve Şehit Yakını Desteği

KOSGEB'in Girişimcilik Destek Programı kapsamında; "Türk Silahlı Kuvvetleri Rehabilitasyon ve Bakım Merkezi ile KOSGEB OSTİM Hizmet Merkezi işbirliğinde, Gazilerimiz ile Gazi ve Şehit yakınlarına yönelik düzenlenen "Uygulamalı Girişimcilik

Eğitimi” tamamlanmış olup iş planını hazırlayanlar varsa, onlara ilk etapta 5.000,00 TL’ ye kadar başlangıç desteği veriliyor. Ayrıca, ofis donanımı ve alacakları makine teçhizatları için 10.000,00 TL’ ye kadar, bir yıllık işletme giderleri için de 12.000,00 TL’ ye kadar geri ödemesiz hibe destek verilmektedir. İş planı kabul edilenler için toplam 27.000 TL’ ye başlangıç hibe desteği sağlanıyor. Ayrıca 70.000 TL’ ye kadar da sabit yatırımlar için faizsiz kredi ile 2 yıl ödemesiz, 4 yıl vadeli olarak 2 yıl sonra ödemeye başlanmaktadır. Girişimcinin kadın olması halinde yüzde on (%10) pozitif ayırım farkı sağlanmaktadır.”

2.9.14. Türk Havayolları Gazi ve Şehit Yakını İndirimi Gazi (Malûl) İndirimi

Türk Hava Yolları ücret koşulları kapsamında; “Malul ya da gazi olanlara, Sadece B, M, A, H, S, O, E, Q, T, L sınıflarında %20 malul ya da gazi indirim uygulanır. Malul ya da gazi refakatçilerine, sadece B, M, A, H, S, O, E, Q, T, L sınıflarında %20 malul ya da gazi refakatçisi indirim uygulanır. Şehit yakını indirim Birinci dereceden Şehit yakınlarına (anne, baba, eş, 25 yaş altı bekar çocuk), belgelerini ibraz etmeleri kaydıyla, Business ve Ekonomi sınıflarında (promosyonlu ücret sınıfları hariç) % 20 indirim uygulanır. İndirim B, M, A, H, S, O, E, Q, T, L sınıfları için geçerlidir. Çağrı merkezi ve acentelerde indirim uygulanmaz.” olarak ifade edilmektedir. Ayrıca AJET/BORAJET ve CODESHARE uçuşları barındıran aktarmalı seferlerde; “Türk Silahlı Kuvvetleri indirim uygulanmaz. Sadece direkt TK ve TK+TK aktarmalı seferlerde indirim uygulanır. TK7000 – 9999 uçuşlarında indirim uygulanmaz. Sadece Kıbrıs’ta görev yapan Türk Barış Kuvvetlerine mensup asker ve bakmakla yükümlü olduğu eş ve çocuklarına (2-12 yaş) uygulanır. Promosyon ücretlerde uygulanmaz.” (sehitgazi.org, 2020).

2.9.15. Telekomünikasyon İndirim ve Faydaları

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğu tarafından verilen engelli kimliği, Devlet hastanesinden verilen ve oran belirten maluliyet kartı, Devlet hastanesinden verilen en az 5 imzalı heyet sağlık raporu, Nüfus cüzdanlarına işlenmiş ve engelli oranı yüzde kırk (%40) ve üzerinde olanların nüfus cüzdan fotokopileri, “Emekli Sandığı Serbest Seyahat Kartı (Gazi Tanıtım Kartı, Şehit Ailesi Ücretsiz Seyahat Kartı, Vazife Malulü Ailesi Ücretsiz Seyahat Kartı)” belgelerini ibraz etmeleri halinde faydalanabilmektedirler. (sehitgazi.org, 2020)

Turkcell kampanyasında ise Engelli, Şehit eş ve çocukları ile Gazilerimize özel faturalı tekliflerde yüzde yirmi beş (%25) indirim ve faturasız tekliflerde ise yüzde yirmi beş (%25) oranında dakika, kısa mesaj ve internet içerik artırımı sunulmaktadır. (Turkcell, 2020)

Türkiye’ de operatör hizmeti vermekte olan firma ve kuruluşlar yapmış oldukları bu hizmetlerle Şehit Aileleri ve Gazilerin kendilerinin özel hissetmeleri sağlamakta ve bu yönde de Çağrı Merkezi çalışanları ile sahada hizmet vermekte olan çalışanları ile yapılan görüşmeler neticesinde bu çalışmalarını sürdürmektedirler.

2.9.16. Hac Kontenjanından Yararlanma Hakkı

Diyamet İşleri Başkanlığınca Bakanlıklarca Hac ve Umre Kurulu kararları çerçevesinde; *“hac organizasyonunda da şehitlerin, 2007-2020 yılları arasında kayıt yaptırmış daha önce hacca gitmeyen olan anne, baba ve eşleri ile kayıt yaptırmış olan gazi ve eşlerinden sırası gelmeyenlere; şehit ailesi ve gazi olduklarını Genel Kurmay Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü veya Valiliklerden alacakları belge ile ibraz etmeleri şartıyla kayıt hakkı verilmiştir. Bunların tespiti Diyanet İşleri Başkanlığınca yapılmakta ve kayıtları da kendileri için ayrılan kontenjan nispetinde, kur'a sıralamaları dikkate alınarak, tercih ettikleri hac kategorisine ait ücreti de yatırmaları kaydıyla İl Müftülüklerince yapılmaktadır.”* (diyanet.gov.tr, 2020).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. LİTERATÜR ÖZETİ

Şehit ve gazi kavramlarına literatürde çok fazla değinilmese de çeşitli makale ve tezlerde Türkiye’ de ve Dünya’da örneklerine rastlanılmaktadır. Ancak il olarak araştırıldığında Erzurum İlinde bu konuya rastlanılmadığı Türkiye’ de Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarına uygulanan sosyal politikalara iller bazında da az sayıda akademik çalışmalara yer verildiği gözlemlenmiştir.

Karabulut, C. (2017), “Türkiye’de Gazilere Ve Şehit Ailelerine Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar: Yalova İli Örneği” konulu tez çalışmasında Türkiye’ de uygulanan sosyal politikalara yer vererek sunmuş olduğu bu çalışmada Türkiye geneli bazı düzenlemelere de olanak sağlamıştır. Bunun bir örneği olarak sosyal politikalardan olan Ücretsiz Seyahat Kartı üzerinde şehit yakını, gazi ya da gazi yakını topluca belirtildiği için bu hususta sosyal çevrede zorluklar yaşanmaktaydı. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yapılan çalışma ile bu karmaşıklık ortadan kaldırılmıştır.

Köleoğlu, Y., Karataşoğlu, S. & Namal, M. K. (2013). “Türkiye’de Gazi ve Şehit Ailelerine Sağlanan Sosyal Haklar ve Gazi ve Şehit Aileleri Bilgi Bankası Oluşumunun Sağlanmasında Batman İli Örneği” konulu çalışmalarında şehit ailelerinin kimler olduğunun hatalara yer vermeden net bir şekilde tespit edilerek “Gazi ve Şehit Aileleri Bilgi Bankası”nın geliştirilmesi bilginin ve bilgiye erişimin önemli olduğu günümüzde zorunlu bir ihtiyaç olduğuna değinmişlerdir. Bu altyapı sayesinde yasalarla gazi ve şehit ailelerine yönelik sunulan haklardan kimlerin yararlanabileceği otomatik olarak tespit edilebilecek ve hak sahiplerinin başvurusuna gerek kalmadan devlet tarafından ilgili kişilere sunulabileceği ve bu kapsamda ivedi bir şekilde ülke düzeyinde “Gazi ve Şehit Aileleri Bilgi Bankası”nın oluşturulması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Bu çalışma sonunda eski adı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yeni ismi ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilerek Şehit Gazi Bilgi Sistemi oluşturulmuş, Şehit ve Gazi aile bilgilerine gizli kalması sağlanarak sadece görevli çalışanlar tarafından rahatlıkla ulaşımı sağlanabilmektedir.

3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma; Türkiye’ de Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarına uygulanan sosyal politikaların Erzurum İlinde yapılan anket çalışması ile uygulanışının yerelde

ikamet etmekte olan ailelerin bu politikalarla ilgili görüşlerini belirlemek ve bu görüşlerinin yanı sıra talepleri doğrultusunda geliştirilebilecek ya da oluşturulabilecek farklı veya tamamlayıcı sosyal politikalara ilişkin değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Ayrıca bu dönemde konu ile ilgili Sivil Toplum Kuruluşlarının ve kamu kurumlarının Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarına yönelik hizmet sunumlarında etkinliklerini tespit etmek ve buradan hareketle uygulamada yaşanan olumsuzlukları bizzat kullanıcıların algıları çerçevesinde belirlemek bu araştırmanın başlıca yapılaş amaçları arasında yer almaktadır.

3.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Şehit (Hayatını Kaybeden) Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarına Dünya’ da birçok ülkede sağlanan sosyal politikaların Türkiye’de yürürlükte olan uygulamaların sahada karşılığı tespit edilerek aksamalar tespitine çalışılmıştır. Erzurum ilinde gerçekleştirdiğimiz bu çalışma ile Erzurum ilinde ikamet etmekte olan aileler ile yapılan anket çalışması ve bu anket çalışması esnasında yapılan görüşmeler ile gelecekte yapılacak olan akademik çalışmalara ışık tutacağı gibi uygulanan sosyal politikaların ya da yapılmakta olan hizmetlerin verimliliği gözlemlenmiş olup yeni çalışmalara da zemin hazırlamıştır.

3.4. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Anket çalışmasının alanı Erzurum ili sınırları içerisinde ikamet eden Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarını kapsamaktadır. Erzurum ilinde ikamet etmekte olan ve 18 yaş üzeri yaklaşık 500 şehit yakını, gazi ve gazi yakını araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Araştırmanın örnekleme, Erzurum ili merkez ve merkeze bağlı mahallelerde Erzurum Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü’ ne bağlı merkez ilçelerde bulunan Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlükleri aracılığı ile hazırlanan anket yöntemi ile Şehit Yakını, Gazi ve Gazi Yakınlarından 220 kişi ile oluşturulmuştur.

Erzurum Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü verilerine göre merkez ve merkez ilçelerde ikamet etmekte olan şehit yakını, gazi ve gazi yakını durumu Tablo 3.1.’de gösterildiği gibidir.

Tablo 3.1. Erzurum’ da ikamet etmekte olan 18 yaş üzeri Şehit Yakını, Gazi ve Gazi Yakını sayısal bilgileri

Mensubiyet	Frekans	%
Şehit Yakını (Görev Başındaki Güvenlik Güçleri ve Kamu Personeli)	125	25,0
Malul (Harp, Terörle Mücadele, Vazife)	170	34,0
Muharip (Kıbrıs, Kore, İstiklal)	150	30,0
Sivil Vatandaş	55	11,0
Toplam	500	100,0

Hazırlanan anket formları 300 katılımcıya uygulanmış ancak bunlardan 240 kişinin geri dönüşü sağlanmıştır. 240 anketin 20’ si çeşitli veri eksikliğinden veya tutarsızlığından dolayı analiz dışı tutulmuştur. Bu nedenle toplamda 220 anket üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir.

Ana kütle büyüklüğü biliniyorsa;

N: Anakütle büyüklüğü

n: Örneklem büyüklüğü

p: İlgilenilen olayın görülme olasılığı

q: 1-p (veya ilgilenilen olayın görülmemesi olasılığı)

d: kabul edilen ± örnekleme hata oranı

$$n = \frac{(N \cdot t^2 \cdot p \cdot q)}{d^2(N-1) + t^2 \cdot p \cdot q}$$

formülleri kullanılarak hesaplanabilir (tr.surveymonkey.com,2020). Bu araştırmanın evren büyüklüğü 500 kişi olduğuna göre %5 hata payıyla en az 218 kişi ve %10 hata payıyla örneklem büyüklüğünün 81 kişi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın örneklem büyüklüğü 220 kişi olduğundan analizlerin gerçekleştirilmesi açısından geçerli olarak kabul edilebilir.

3.5. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE HİPOTEZLER

Erzurum merkez ve merkez ilçelerde yaşayan şehit yakını, gazi ve gazi yakını bireylerin uygulanan sosyal politikalar ile ilgili görüşleri klasik olan yüz yüze anket tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Toplam da 220 şehit yakını, gazi ve gazi yakınına uygulanan ankette yer alan veriler Statistical Package for Social Sciences (SPSS 20,0) ve

Office Excel programına veri girişi yapılarak, veriler tablolar ve grafikler yardımıyla analiz edilmeye çalışılmıştır.

Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların demografik özelliklerini ölçmek amacıyla 9 seçmeli soru bulunmaktadır. Anket sorularının hazırlanmasında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Gazi Haber sitesinde bulunan anket değerlendirmelerinden yararlanılmıştır.

İkinci bölümde haklarında uygulanan sosyal politikaların nasıl algılandığını ortaya çıkarmak amacı ile toplam 26 adet hüküm bildiren ifadelere yer verilmiştir. İfadeler 5’li Likert ölçeği tekniği kullanılarak hazırlanmıştır. Bu bölümde yer alan hükümlere karşılık olarak katılımcıların; 5 “kesinlikle katılıyorum”, 4 “katılıyorum”, 3 “kısmen katılıyorum”, 2 “katılmıyorum” ve 1 “kesinlikle katılmıyorum” şıklarından herhangi birini tercih etmeleri istenilmiştir.

Anketin üçüncü ve son bölümünde ise katılımcılara 2 hüküm bildiren ifade yöneltilmiş ve Erzurum ilinde Şehit Yakını, Gazi ve Gazi Yakınlarına Uygulanan Sosyal Politikalar hakkında gerekli bilgilerin nereden alındığı ve ilgili Sivil Toplum Kuruluşlarından yeterli desteği alıp almadıkları durumu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bölümde iki soru yöneltilmiş ilk soruda "Şehit Yakınları, Malûl ve Muharip Gaziler; Yasal Haklarınızı, cevap bulmakta zorlandığınız sorularınızın yanıtlarını, Şehit ve Gazilerle ilgili gündemde olan gelişmeleri en kolay nerden veya nasıl öğreniyorsunuz?" şeklinde ve hangi kurumlardan destek aldığı belirlenmeye çalışılmış, ikinci soruda ise "Şehit Yakını, Tüm Gaziler ve Vazife Malulleri Adına Çalışmakta Olan Sivil Toplum Örgütlerinin (Dernek, Vakıf vb.) Aktif Olarak Sorunları Dile Getirebildiklerine İnanıyor musunuz?" sorusu yöneltilerek 1 "Evet" 2 "Hayır" ve 3 "Kararsızım" şeklinde soru yöneltilerek Sivil Toplum Kuruluşlarının yeterli desteği sağlayıp sağlamadıkları belirlenmiştir.

5’li Likert biçiminde hazırlanan ölçek maddelerine verilecek cevap kodları 1.00 puan ile 5.00 puan arası değerleri içermektedir. Dereceleme kategorileri; 1 puan “Kesinlikle Katılmıyorum”, 2 puan “Katılmıyorum”, 3 puan “Kısmen Katılıyorum”, 4 puan “Katılıyorum”, 5 puan “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerinden oluşmaktadır.

Tablo 3.2. 5’ li Likert Tanımlaması

Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	2	3	4	5

Olumsuz maddelerde bu puanlama tersine dönüştürülerek yapılabilmektedir. Aralıkların eşit olduğu varsayımından hareket edilerek, aritmetik ortalamalar için puan aralığı katsayısı aşağıda da verilen formülde olduğu gibi 0,80 olarak bulunmaktadır.

$$\text{Puan Aralığı} = \frac{\text{En yüksek değer} - \text{En düşük değer}}{5} = \frac{4}{5} = 0,80 \text{ olarak bulunur}$$

Tablo 3.3. Değer Aralığı Tanımı

Aralık	Aralığın Değeri
1,00-1,80	Kesinlikle Katılmıyorum
1,81-2,60	Katılmıyorum
2,61-3,40	Kısmen Katılıyorum
3,41-4,20	Katılıyorum
4,21-5,00	Kesinlikle Katılıyorum

Tablo 3.3. verilerine göre ortalamaları alınmış olan verilerin değer aralıkları karşısında verilmiş olan aralık değerlerine göre yorumlanabilmektedir.

Çalışmanın amacı, aşağıda yer alan hipotezlerin doğruluğunu test etmektir;

H1: Erzurum İlinde şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının kendilerine uygulanan sosyal politikalardan memnunnlardır.

H2: Kendilerine uygulanmakta olan sosyal yardımlar yeterlidir.

H3: Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının kendi aralarında devletin de etkisi ile bir ayrımcılık bulunmaktadır.

H4: Muharip gazilere iş hakkı verilmesi hakkında ortak bir görüş vardır.

3.6. GÜVEN ANALİZİ

Anket sorularının tutarlılığı ile ilgili yapılan testler Cronbach's Alfa katsayısına göre yorumlanmaktadır. Sorular arasında negatif korelasyon varsa Alfa (-) değerler vermektedir. Bu durum güvenilirlik modelinin bozulmasına neden olmaktadır (Kilmen, 2015).

Güvenilirlik analizi yapılırken “Kaiser-Meyer-Olkin örneklem uygunluk testi (KMO)” adı verilen ölçüte göre değerlendirme yapılmaktadır. KMO test faktör analizinde örneklem büyüklüğünün uygunluğunu test etmede kullanılan standartları ifade eder.

Genelde KMO değeri için 0.60'dan büyük olması faktörlerin güvenilirliği için yeterli görülmektedir. KMO değeri 0,5'ten küçük olması durumunda faktör analizinin güvenilir olmadığı anlaşılır ve analize devam edilmemelidir. Bu durumda daha fazla anket sorusu işleme alınması gerekmektedir. KMO değeri 0,6'dan büyük değerler faktör analizinde kullanılabilir yeterliliğe sahiptir. 1'e yaklaştıkça güven düzeyi artar.

0,00 ≤ α ≤ 0,40: Ölçek güvenilir değildir.

0,40 ≤ α ≤ 0,60: Ölçek düşük güvenilirliğe sahiptir.

0,60 ≤ α ≤ 0,80: Ölçek oldukça güvenilirdir.

0,80 ≤ α ≤ 1,00: Ölçek yüksek derecede güvenilirdir (Akdağ, 2011: 25).

Tablo 3.4. Genel Güven Analizi

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Standart Maddelere Dayalı	Frekans
0,642	0,639	26

Ankette yer alan “Sosyal Haklar İle İlgili Görüşleriniz” başlıklı bölümde toplam 26 adet görüş için güven analizi yapılmış ve “Alfa” katsayısı 26 ifade için 0,642 olarak bulunmuştur.

Anketin “Sosyal Haklar İle İlgili Görüşleriniz” bölümünde yer alan 3., 4., 5., 17. ve 22. seçeneklerinde kullanılan görüşler ankette yer alan diğer görüşlere göre zıtlık oluşturmaktadır. 3. seçenekte “Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde dışlandıkları ve mobbinge maruz kaldıklarını düşünüyorum.”, 4. seçenekte “Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının bazılarının çalıştıkları işyerlerinde gereksiz ve haksız ayrımcılık talep ettiklerini düşünüyorum.” görüşü kullanılmış ve diğer görüşlerde de buna benzer bulgulara rastlandığından dolayı Güvenilirlik analizi

yapılırken bu iki başlığa verilen cevaplar zıtlştırılarak 1 puan olarak kodlanan “kesinlikle katılmıyorum” seçeneği “kesinlikle katılıyorum”, olarak 5’e puana, 2 puan olan “katılmıyorum” seçeneği “katılıyorum” olacak şekilde 4 puan olacak şekilde düzeltilerek diğer seçeneklerle uyumlu hale getirilip güven analizi yapılmıştır.

3.7. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Erzurum İlinde merkez ve merkez ilçelerde ikamet etmekte olan ve anketin 18 yaş üzeri 500 şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına yapılması 18 yaş altı şehit yakını ve gazi yakınlarını anket kapsamı dışında tutmuştur.

Araştırmanın aktif olarak yalnızca Erzurum iline yönelik uygulanması diğer toplum kesimlerine uygulanmamış olması araştırmanın bir kısıtıdır.

Erzurum’ da yaşayan ailelerle birebir görüşme imkânı ve konu hakkında görüşmeme istekleri anketlere katılım sayılarının yeterli olmaması ve özellikle Muharip Gazilerinin yaşlı veya vefat edenlerin de olmaları nedeniyle anket uygulamasını kısıtlı duruma getirirse de istenilen veri yeterli sayıya ulaşılarak elde edilmiştir.

3.8. AMPİRİK BULGULAR

3.8.1. Cinsiyet Bilgileri

Ankete katılanların demografik bilgilerinin belirtilmesi araştırmanın ayrıntılı sonuçlara ulaşabilmesi bakımından önem arz etmektedir. Katılımcıların cinsiyet bilgileri Tablo 3.5’te olduğu gibidir.

Erzurum’ da şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarından oluşan anket katılımcıları; 129 kişi erkek ve 91 kişi kadın olmak üzere toplamda 220 kişidir. Toplam katılımcıların; %58,6’sı erkek ve %41,4’ü Kadındır. Kadın sayısının çok olmasında Sosyal Hizmet Merkezi görevlileri tarafından yapılan hane ziyaretleri esnasında evde Kadın katılımcıların da çok olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 3.5. Cinsiyet Durumu

Cinsiyet Bilgileri	Katılımcılar	%
Erkek	129	58,6
Kadın	91	41,4
Toplam	220	100,0

3.8.2. Yaş Bilgileri

Erzurum İlinde ikamet etmekte olan ve yaş bilgilerinin yüksek olmasının en büyük etkeni genç nüfusun daha çok istihdam hakkından da yararlanarak diğer illeri tercih etmesinden kaynaklanıyor ve muharip gazilerin daha yoğun olduğu bir il olarak Erzurum ili olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 3.6 verilerine göre katılımcıların en yoğun olduğu yaş grubu; %40,0 (88 kişi) oranla 46 yaş ve üzeri aralıdır. Katılımın yüksek olarak gerçekleştiği diğer bir yaş aralığı ise %31,8 (70 kişi) oran ile “31 - 45 yaş” arasıdır. Sırasıyla yüksek katılımdan düşüğe doğru, katılımcıların %19,1 (42 kişi)’i “26 - 30 yaş” aralığından ve son olarak % 9,1 (20 kişi)’i “18 – 25 yaş” arası kişilerden oluşmaktadır. En düşük katılım %9,1 (20 kişi) ile “18 – 25 yaş” arası olduğu görülmektedir.

Tablo 3.6. Yaş Durumu

Yaş Bilgileri	Katılımcılar	%
18-25 yaş arası	20	9,1
26-30 yaş arası	42	19,1
31-45 yaş arası	70	31,8
46 yaş ve üzeri	88	40,0
Toplam	220	100,0

3.8.3. Medeni Durum Bilgileri

Erzurum ilinde anket çalışmasına katılım sağlayanların şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının Tablo 3.7 verilerine göre %72,3 (159 kişi)’ ü evli olup bunların çoğunluğunu %46 (73 kişi) ile 46 yaş ve üzeri aralığında olanlar oluştururken en az ise %2 (4 kişi) ile 18 – 25 yaş aralığında bulunan katılımcılar oluşturmaktadır.

Tablo 3.7. Medeni Durum

Medeni Durum Bilgileri	Katılımcılar	%
Evli	159	72,3
Bekar	61	27,7
Toplam	220	100,0

Medeni durumu bekar olanların %33 (20 kişi)' ü 26 – 30 yaş aralığı grubu çoğunluğu oluşturmakta iken %16 (10 kişi) ile 31 – 45 yaş aralığı en az olan grubu oluşturmaktadır.

Aşağıda bilgileri yer alan Tablo 3.8 verilerinde görüldüğü üzere medeni durumu bekâr olan katılımcıların %20 (12 kişi)' si şehit eşi olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.8. Şehit Eşi durumu

Statünüz	Yakınlık Durumu	Katılımcılar	Bekar Katılımcılara Göre %
Şehit Yakını (Görev Başındaki Güvenlik Güçleri ve Kamu Personeli)	Eşi	12	20

3.8.4. Eğitim Durumu Bilgileri

Katılımcıların eğitim durumu hakkında Tablo 3.9 verilerine göre sağlanan sosyal politika kapsamında istihdam hakkının verilmesi de eğitim düzeylerinin yüksek çıkmasına etkili olmuştur.

Tablo 3.9. Eğitim Durumu

Eğitim Bilgileri	Katılımcılar	%
Okur-Yazar Değilim	20	8,2
İlköğretim	42	25,5
Ortaöğretim	73	33,2
Önlisans-Lisans ve Yüksek Lisans	73	33,2
Toplam	220	100,0

Katılımcılardan Ortaöğretim ile Önlisans, Lisans ve Yüksek Lisans düzeyleri %33,2 (73 kişi)' den oluşması eğitim düzeyinin ne kadar yüksek olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Eğitim durumu okur-yazar olmayanların %8,2 (20 kişi) ile en düşük oranda olup ankette yer alan doktora düzeyinde eğitim gören şehit yakını, gazi ve gazi yakını bulunmamaktadır.

Katılımcılar ile yapılan anket çalışmaları esnasında yapılan görüşmelerde sosyal politikalardan şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına sağlanan istihdam hakkının eğitim düzeylerinin yükselmesinde çok etkili olduğu aynı zamanda kamuda eğitim haklarından rahatlıkla faydalanabildikleri yönünde idarecilerine de teşekkürlerini sunarak kamu da eğitim alanında yeterli desteği gördüklerini vurgulamaktadırlar.

3.8.5. Şehit Yakını, Gazi, Gazi Yakını Ve Malul Olarak Statü Bilgileri

Erzurum ilinde yapılan anket çalışmasında katılımcıların Tablo 3.10' da görüldüğü gibi %49,5 (109 kişi)' i “Şehit Yakını (Görev Başındaki Güvenlik Güçleri ve Kamu Personeli)” olmasının en büyük etkeni olarak Sosyal Hizmet Merkezleri tarafından yapılan hane ziyaretlerinin şehit hanelerine yapılması gazi ve gazi yakınlarının da ağırlıklı olarak yapılan ziyaret saatlerinde görev yapmalarından dolayı bu şekilde bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.10. Statü Durumu

Statü	Katılımcılar	%
Şehit Yakını (Görev Başındaki Güvenlik Güçleri ve Kamu Personeli)	109	49,5
Malul (Harp, Terörle Mücadele, Vazife)	52	23,6
Muharip (Kıbrıs, Kore, İstiklal)	32	14,5
Sivil Vatandaş	27	12,3
Toplam	220	100,0

Yapılan ziyaretlerde en az ankete katılımın görüldüğü “Sivil Vatandaş” statüsü %12,3 (27 kişi) oranında çıkması merkez ve merkez ilçelerde sivil vatandaş statüsünün az olması ile örtüşmektedir.

3.8.6. Şehit ve Gazi Yakınlık Dereceleri

Erzurum ilinde yapılan ankete katılan Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının Tablo 3.11 verilerine göre incelediğimizde ankete katılımın en çok %25 (55 kişi) ile “kardeşi” derecesinin fazla olduğu ancak %23,2 (51 kişi) ile “kendisi” ve “çocuğu” derecelerinin yakın dereceler olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.11 verilerine göre en düşük katılımın ise %9,5 (21 kişi) ile “annesi” ve %6,4 (14 kişi) ile “babası” derecelerinin ortaya çıkması daha çok ankete katılma isteklerinin daha az olmasından kaynaklanmaktadır. Veriler incelendiğinde şehit ve gazi eşlerinin %12,7 (28 kişi) ile diğer derecelere oranla ilgili çalışmaya ortalama bir katılım sağlamışlardır.

Tablo 3.11. Yakınlık Dereceleri Durumu

Yakını Bilgileri	Katılımcılar	%
Kendisi	51	23,2
Eşi	28	12,7
Çocuğu	51	23,2

Annese	21	9,5
Babası	14	6,4
Kardeşi	55	25,0
Toplam	220	100,0

3.8.7. Mensubiyet Bilgileri

Erzurum ilinde ikamet etmekte olan Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının hangi kuruma bağlı olduklarını Tablo 3.12’ de veriler üzerinden görülebilmektedir.

Tablo 3.12. Mensubiyet Durumu

Mensubiyet	Katılımcılar	%
TSK	109	49,5
Emniyet	38	17,3
Jandarma Hizmetleri Sınıfı	28	12,7
Diğer	45	20,5
Toplam	220	100,0

Tablo verileri incelendiğinde Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının Türk Silahlı Kuvvetleri mensubu olanların 109 (%49,5) kişi ile daha fazla oldukları aynı zamanda Jandarma Hizmetleri Sınıfı’nı da bu statüye dahil ettiğimizde katılımın bu mensuba bağlı olanların yarısından fazlası olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu duruma paralel olarak Erzurum ilinde de Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının ağırlıklı olarak Türk Silahlı Kuvvetleri mensubiyetine bağlı olmaları durumu ile de örtüşmektedir. Diğer kısımda ise kamu görevlileri ve sivil vatandaşlar yer almaktadır.

3.8.8. Sosyal Güvence Bilgileri

Erzurum ilinde ikamet etmekte olan Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarından ankete katılım sağlayanların sosyal güvence bilgilerine Tablo 3.13’ te yer verilmiştir.

Tablo 3.13. Sosyal Güvence Durumu

Sosyal Güvence Bilgileri	Katılımcılar	%
Emekli Sandığı	143	65,0
SSK	54	24,5
Bağ-Kur	16	7,3
Diğer	7	3,2

Toplam	220	100,0
--------	-----	-------

Katılımcıların sosyal güvenceleri “Emekli Sandığı” olanların %65 (143 kişi) ile daha fazla olduğu sonucuna sosyal güvencesi olmayanların %3,2 (7 kişi) ile daha az sayıda oldukları ortaya çıkmaktadır. Bu sonuca bakıldığında istihdamın ve bunun yanında şehit yakınlarının da fazla katılım sağlamış olmalarının etkisi olduğunu ifade edilebilmektedir.

Erzurum ilinde de genel olarak şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının sosyal güvencesinin emekli sandığına bağlı olmaları bu sonuç ile de örtüşmektedir.

3.8.9. Aylık Hane Gelirleri

Türkiye’ de aylık sınırının dört kişilik bir aile üzerinden 2.219,45 ₺’ dir. Bunun üzerinden katılımcıların durumunu değerlendirecek olursak Tablo 3.14’ te yer alan verilere göre aylık sınırı seviyesinin üzerinde olduğu yönünde ifade edebilir.

Tablo 3.14. Aylık Hane Gelirleri Durumu

Hane Gelirleri	Katılımcılar	%
0 - 2.020,00 ₺	20	9,1
2.021,00 - 4.000,00 ₺	83	37,8
4.001,00 - 6.000,00 ₺	87	39,5
6.001,00 - 8.000,00 ₺	21	9,5
8.000,00 ₺ ve üzeri	9	4,1
Toplam	220	100,0

Katılımcıların aylık hane gelir durumuna göre dağılımına bakıldığında en çok %39,5 (87 kişi) ’ inin hanesine “4.001 – 6.000 ₺” arası gelir girmektedir. Katılımcıların %37,8 (83 kişi) ’ inin hanesine “2.021 - 4.000 ₺” arası, %9,5 (21 kişi) ’ inin “6.001 - 8.000 ₺” arası ve %4,1 (9 kişi) ’ inin 8.000 ₺ ve üzeri hanesine gelir girmektedir. Katılımcıların %9,1 (20 kişi) ’ inin ise hanesine “0 – 2.020 ₺” arası asgari ücret altında bir gelir girdiği bilgisine ulaşılmıştır. Anketler 2019 öncesi yapıldığından dolayı asgari ücret 2.020,00 ₺ üzerinden değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra katılımcıların gelir düzeyinin de il bazında değerlendirildiğinde yaşam düzeyi de göz önünde bulundurularak iyi durumda olduğunu da ifade edebiliriz.

3.9. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN FREKANS ANALİZİ

3.9.1. Yürürlükteki Yasa ve Yönetmeliklerin Sosyal Haklara Etkisi

Katılımcılara Türkiye’ de Şehit ve Gazi Yakınlarına yönelik olan ve anket çalışmasında yer alan “Yürürlükteki yasalar ve yönetmelikler şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının sosyal haklarını yeterince gözetmektedir.” ifadesi yöneltmiş ve elde edilen bulgular Tablo 3.15’ te gösterilmiştir.

Katılımcılara “Yürürlükteki yasalar ve yönetmelikler şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının sosyal haklarını yeterince gözetmektedir.” ifadesi yöneltilerek katılımcıların şehit ve gazi yakınlarına yönelik sosyal haklarının yeterince gözetilip gözetilmediği belirlenmeye çalışılmıştır. Katılımcıların %11,4 (25 kişi)’ü kesinlikle katılmadığını, %15 (33 kişi)’i katılmadığını, %19,1 (42 kişi)’i kısmen katıldığını, %31,4 (69 kişi)’ü katıldığını, %23,2 (51 kişi)’si kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

Tablo 3.15. Yürürlükte bulunan Yasa ve Yönetmeliklerin Sosyal Haklara Etkisi

Yürürlükteki yasalar ve yönetmelikler şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının sosyal haklarını yeterince gözetmektedir		
Likertler	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	25	11,4
Katılmıyorum	33	15
Kısmen Katılıyorum	42	19,1
Katılıyorum	69	31,4
Kesinlikle Katılıyorum	51	23,2
Toplam	220	100

Elde edilen veriler doğrultusunda şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının devlet tarafından uygulanan yasa ve yönetmeliklerin sosyal haklarını yeterince gözetebildiklerini ancak bunun yanında %26’ lık bir bölümün katılmaması da iyileştirmelere ihtiyaç olduğu bilgilerine ulaşılmaktadır.

3.9.2. Şehit ve Gazi Yakınlarına Çalıştıkları Kurumlarda Pozitif Ayrımcılık Yapılması

Pozitif ayrımcılığın yalnızca “dezavantajlı” gruplara mensup bireylere verilen haklar olması ile yola çıkarak katılımcılara “Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının

çalıştıkları işyerlerinde pozitif ayrımcılık yapılmasını destekliyorum.” ifadesi yöneltilmiş ve elde edilen bulgular Tablo 3.16’ da gösterilmiştir.

Katılımcılara “*Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde pozitif ayrımcılık yapılmasını destekliyorum.*” ifadesi yöneltilerek katılımcıların çalıştıkları işyerlerinde pozitif ayrımcılığı destekleyip desteklemedikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Katılımcıların %16,4 (36 kişi)’ünün kesinlikle katılmadığını, %29,5 (65 kişi)’inin katılmadığını, %11,8 (42 kişi)’inin kısmen katıldığını, %22,3 (49 kişi)’ünün katıldığını ve %20,0 (44 kişi)’sinin ise kesinlikle katıldığı belirlenmiş olup elde edilen veriler doğrultusunda şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının aralarında bir görüş ayrılığı ortaya çıkmaktadır. %42,3’ lük bir katılımcı oranının bu durumu desteklediği, %45,9’unun uygulanan pozitif ayrımcılığı desteklemedikleri bilgisine ulaşılmaktadır.

Tablo 3.16. Pozitif Ayrımcılığın Çalıştıkları Kurumlarda Desteklenmesinin Erzurum’ da Etkisi

Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde pozitif ayrımcılık yapılmasını destekliyorum	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	36	16,4
Katılmıyorum	65	29,5
Kısmen Katılıyorum	26	11,8
Katılıyorum	49	22,3
Kesinlikle Katılıyorum	44	20,0
Toplam	220	100

3.9.3. Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde dışlandıkları ve mobbinge maruz kalıp/kalmadıkları durumu

Anket çalışmasında da değinilmiş konu olan mobbingin tanımına bakıldığında; “*işyerinde diğer çalışanlar ve işverenler tarafından sürekli tekrarlanmakta olan saldırılar şeklinde uygulanan bir çeşit psikolojik terördür. Bu kavramın her tür kötü muamele, tehdit, şiddet, aşağılama ve bunun gibi davranışları ifade eden anlamlar da içermektedir.*” (Tınaz, 2006:8).

Erzurum ilinde ikamet etmekte olan şehit ve gazi yakınlarına “*Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde dışlandıkları ve mobbinge maruz*

kaldıklarını düşünüyorum.” ifadesi ile herhangi bir dışlanma ve mobbing uygulamasına maruz kalıp kalmadıklarına yer verilmiştir.

Bu anket çalışmasında yer alan ifade de katılımcılardan hem çalışanlar hem de çalışanların ailelerinin görüşleri de değerlendirilmiş ve sonucu aşağıda yer alan Tablo 3.17’ de gösterilmiştir.

Katılımcılara “*Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde dışlandıkları ve mobbinge maruz kaldıklarını düşünüyorum.*” ifadesi yöneltilecek çalışan ve çalışan ailelerine çalıştıkları işyerlerinde sosyal bir dışlanma ve mobbing durumlarına maruz kalıp kalmadıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Katılımcıların %25,5 (56 kişi)’i kesinlikle katılmadığı, %26,4 (58 kişi)’ü katılmadığı, %29,5 (65 kişi)’i kısmen katıldığı, %13,2 (29 kişi)’si katıldığı ve %5,5 (12 kişi)’i ise kesinlikle katıldığı elde edilen veriler doğrultusunda şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının %51,9 ile katılmayarak ve %29,5’ nin de bu duruma kısmen katılması genel olarak dışlanma ve mobbinge maruz kalmadıkları yönünde değerlendirilebilir.

Tablo 3.17. Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde dışlandıkları ve mobbinge maruz kalıp/kalmadıkları durumu

Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde dışlandıkları ve mobbinge maruz kaldıklarını düşünüyorum.		
	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	56	25,5
Katılmıyorum	58	26,4
Kısmen Katılıyorum	65	29,5
Katılıyorum	29	13,2
Kesinlikle Katılıyorum	12	5,5
Toplam	220	100

3.9.4. Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde gereksiz ve haksız ayrımcılık talep etmeleri durumu

Şehit ve Gazi yakını olarak çalışan ve çalışan ailelerine “*Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının bazılarının çalıştıkları işyerlerinde gereksiz ve haksız ayrımcılık talep*

ettiklerini düşünüyorum.” ifadesi yönelti olarak haksız bir ayrımcılık durumunun olup olmadığı yönünde elde edilen bulgular Tablo 3.18’ de gösterilmiştir.

Tablo 3.18. Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde gereksiz ve haksız ayrımcılık talep etmeleri durumu

Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının bazıının çalıştıkları işyerlerinde gereksiz ve haksız ayrımcılık talep ettiklerini düşünüyorum.		
	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	47	21,4
Katılmıyorum	27	12,3
Kısmen Katılıyorum	64	29,1
Katılıyorum	59	26,8
Kesinlikle Katılıyorum	23	10,5
Toplam	220	100

Tablo 3.18’ de katılımcılara “*Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının bazıının çalıştıkları işyerlerinde gereksiz ve haksız ayrımcılık talep ettiklerini düşünüyorum.*” ifadesi yöneltmiş çalışan ve çalışan ailelerine çalıştıkları işyerlerinde haksız bir ayrımcılığın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Katılımcıların %21,4 (47 kişi)’ü kesinlikle katılmadığını, %12,3 (27 kişi)’ ü katılmadığını, %29,1 (64 kişi)’i kısmen katıldığını, %26,8 (59 kişi)’i katıldığını ve %10,5 (23 kişi)’i ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda şehit yakını, gazi ve gazi yakını katılımcıların çoğunluğunun haksız ayrımcılık talep ettikleri yönünde değerlendirilebileceği ancak çoğunluğun %29,1 oranı ile kısmen katılıyorum seçeneğini işaretlemesi de böyle bir ayrımcılık talep edilmediği sonucunda bir karamsarlık oluşturmakta ve görüşlerin bu ifade de zıtlaştığını ortaya koymaktadır.

3.9.5. Sosyal ve ekonomik anlamda yapılan desteklerin yeterlilik durumu

Erzurum ilinde gerçekleştirilen anket çalışmasından katılımcılara “*Şehit Aileleri ve Gaziler olarak sosyal ve ekonomik anlamda yapılan destekleri yeterli bulmuyorum.*” ifadesi yönelti olarak sosyal ve ekonomik anlamda sağlanan desteklerin yeterli olup olmadığı belirlenmeye çalışılmış ve elde edilen bulgular Tablo 3.19’ da sunulmuştur.

Katılımcıların %20,5 (45 kişi)’ü kesinlikle katılmadığını, %29,1 (64 kişi)’ i katılmadığını, %17,3 (38 kişi)’ü kısmen katıldığını, %22,7 (50 kişi)’si katıldığını ve %10,5 (23 kişi)’i ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir.

Tablo 3.19. Sosyal ve ekonomik anlamda yapılan desteklerin yeterlilik durumu

Şehit Aileleri ve Gaziler olarak sosyal ve ekonomik anlamda yapılan destekleri yeterli bulmuyorum.		
	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	45	20,5
Katılmıyorum	64	29,1
Kısmen Katılıyorum	38	17,3
Katılıyorum	50	22,7
Kesinlikle Katılıyorum	23	10,5
Toplam	220	100

Elde edilen bulgular doğrultusunda şehit yakını, gazi ve gazi yakını katılımcıların çoğunluğunun sosyal ve ekonomik anlamda yapılan desteklerin yeterli olduğu sonucunu gösterse de yeterli bulmayanların sayısı da kısmen katılım sağlayanlara da baktığımızda yapılan destekleri yeterli bulmadıklarını ortaya koymaktadır.

3.9.6. Muharip Gazi yakınlarına da iş hakkı verilmesi durumu

Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarından ankete katılım sağlayanlara “*Muharip Gazi yakınlarına da iş hakkı verilmelidir.*” ifadesi yöneltmiş Kıbrıs ve Kore Savaşlarına katılarak “Muharip Gazi” unvanını alanların yakınlarına iş hakkı verilip verilmemesi yönündeki görüşleri alınarak elde edilen bulgular Tablo 3.20’ de gösterilmiştir.

Katılımcıların %3,6 (8 kişi)’sı kesinlikle katılmadığını, %4,5 (10 kişi)’ i katılmadığını, %18,6 (41 kişi)’sı kısmen katıldığını, %42,3 (93 kişi)’ü katıldığını ve %30,9 (68 kişi)’u ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde katılımcıların Muharip Gazi yakınlarına da iş hakkının verilmesinden yana görüş bildirdikleri ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.20. Muharip Gazi yakınlarına da iş hakkı verilmesi durumu

Muharip Gazi yakınlarına da iş hakkı verilmelidir.		
	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	8	3,6
Katılmıyorum	10	4,5
Kısmen Katılıyorum	41	18,6
Katılıyorum	93	42,3
Kesinlikle Katılıyorum	68	30,9

Toplam	220	100
--------	-----	-----

3.9.7. Şehit ve Gazi Yakınlarının sosyal hakları hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları durumu

Katılımcılara “*Sosyal Haklarımı biliyor ve gereğince faydalanabiliyorum.*” ifadesi yöneltilerek yeterli bilgiye sahip olup olmadıkları belirlenmeye çalışılmış elde edilen bulgular 3.21’ de gösterilmiştir.

Katılımcıların %0,9 (2 kişi)’u kesinlikle katılmadığını, %12,3 (27 kişi)’ ü katılmadığını, %29,5 (65 kişi)’i kısmen katıldığını, %40 (88 kişi)’i katıldığını ve %17,3 (38 kişi)’ü ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, şehit ve gazi yakınlarının sosyal haklar hakkında %57,3 ve kısmen katılım sağlayanlarda buna dahil edilirse yeterli bir bilgi birikimine sahip oldukları ve haklardan yeterince faydalanabildikleri sonucunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3.21. Şehit ve Gazi Yakınlarının sosyal hakları hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları durumu

Sosyal Haklarımı biliyor ve gereğince faydalanabiliyorum		
	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	2	0,9
Katılmıyorum	27	12,3
Kısmen Katılıyorum	65	29,5
Katılıyorum	88	40,0
Kesinlikle Katılıyorum	38	17,3
Toplam	220	100

3.9.8. İstihdam hakkının yeterli olup olmadığı durumu

Erzurum ilinde gerçekleştirilen anket çalışmasında katılımcılara “*Şehit ve kahraman yakınlarına 2, gazi, vazife malulleri ile terör mağduru sivil vatandaşlara 1(eş, çocuk, anne- baba ve kardeş) istihdam (iş) hakkı verilmesi yeterli buluyorum.*” ifadesi yöneltmiş şehit ve gazi yakınlarına yönelik uygulanmakta olan sosyal politika kapsamında olan istihdam haklarının şehit yakınları için 2, gazi ve yakınları için 1 olan iş hakkının yeterli olup olmadığı yönünde değerlendirmeleri talep edilmiş ve elde edilen bulgular Tablo 3.22’ de gösterilmiştir.

Tablo 3.22. İstihdam hakkının yeterli olup olmadığı durumu

Şehit ve kahraman yakınlarına 2, gazi, vazife malulleri ile terör mağduru sivil vatandaşlara 1(eş, çocuk, anne- baba ve kardeş) istihdam (iş) hakkı verilmesi yeterli buluyorum.

	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	31	14,1
Katılmıyorum	55	25,0
Kısmen Katılıyorum	37	16,8
Katılıyorum	56	25,5
Kesinlikle Katılıyorum	41	18,6
Toplam	220	100

Katılımcıların %14,1 (31 kişi)'i kesinlikle katılmadığını, %25 (55 kişi)' i katılmadığını, %16,8 (37 kişi)'i kısmen katıldığını, %25,5 (56 kişi)'i katıldığını ve %18,6 (41 kişi)'sı ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda şehit ve gazi yakınlarının bir kısmı %39,1 oran ile devlet tarafından sağlanan iş hakkının yeterli olmadığını ifade ederken, bir kısmı ise %44,1' lik bir oran ile yeterli olduğu yönünde ifade ettiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

3.9.9. Sosyal Hakların Yeterli Olup/Olmadığı Durumu

Tablo 3.23. TOKİ ve Faizsiz Konut Kredisi verilmesinin yeterli olup/olmadığı durumu

Faizsiz konut kredisi verilmesi ve taksitle ev alınması imkânlarını yeterli buluyorum.

	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	26	11,8
Katılmıyorum	32	14,5
Kısmen Katılıyorum	47	21,4
Katılıyorum	66	30,0
Kesinlikle Katılıyorum	49	22,3
Toplam	220	100

Katılımcılara sosyal haklardan birisi olan ve anket çalışmasında yer alan “*Faizsiz konut kredisi verilmesi ve taksitle ev alınması imkânlarını yeterli buluyorum.*” ifadesi yöneltilerek sağlanan bu sosyal hakkın kendileri için yeterli olup olmadığı belirlenmeye çalışılmış ve elde edilen bulgular Tablo 3.23’ te gösterilmiştir.

Katılımcıların %11,8 (26 kişi)'i kesinlikle katılmadığını, %14,5 (32 kişi)' i katılmadığını, %21,4 (47 kişi)'ü kısmen katıldığını, %30 (66 kişi)'u katıldığını ve %22,3 (49 kişi)'ü ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda

çoğunluğun %52,3' lük oran ile sosyal haklardan TOKİ ve Faizsiz Konut Kredisi hakkının yeterli görüldüğü ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 3.24. Eğitim hakkının yeterli olup/olmadığı durumu

Şehit ve Gazi çocuklarının parasız yatılı öğrenciliğe alınması ve özel öğretim kurumlarından ücretsiz yararlandırılması uygulaması yeterlidir		
	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	10	4,5
Katılmıyorum	30	13,6
Kısmen Katılıyorum	50	22,7
Katılıyorum	77	35,0
Kesinlikle Katılıyorum	53	24,1
Toplam	220	100

Katılımcılara anket çalışmasında “Şehit ve Gazi çocuklarının parasız yatılı öğrenciliğe alınması ve özel öğretim kurumlarından ücretsiz yararlandırılması uygulaması yeterlidir.” ifadesi yöneltilecek eğitim görmekte olan şehit ve gazi yakınlarının ücretsiz yararlandırılmasının yeterli olup olmadığı belirlenerek elde edilen bulgular Tablo 3.24’ te gösterilmiştir.

Katılımcıların %4,5 (10 kişi)’i kesinlikle katılmadığını, %13,6 (30 kişi)’ sı katılmadığını, %22,7 (50 kişi)’si kısmen katıldığını, %35 (77 kişi)’i katıldığını ve %24,1 (53 kişi)’ i ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda şehit ve gazi yakınlarının yapılan eğitim yardımlarının %59,1’ lik bir oran ile yeterli olduğu görüşünde olduklarını ortaya çıkarmaktadır.

Sosyal haklardan olan ve katılımcılara anket çalışmasında “Gelir Vergisi indirimi, Elektrik ve Su Ücreti İndirimi oranlarını yetersiz buluyorum.” ifadesi yöneltmiş sağlanan indirimlerin yeterlilik durumu değerlendirilerek elde edilen bulgular Tablo 3.25’ te gösterilmiştir.

Tablo 3.25. Gelir Vergisi indirimi, Elektrik ve Su Ücreti İndiriminin Yeterlilik Durumu

Gelir Vergisi indirimi, Elektrik ve Su Ücreti İndirimi oranlarını yetersiz buluyorum.		
	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	43	19,5
Katılmıyorum	46	20,9

Kısmen Katılıyorum	47	21,4
Katılıyorum	54	24,5
Kesinlikle Katılıyorum	30	13,6
Toplam	220	100

Katılımcıların %19,5 (43 kişi)'i kesinlikle katılmadığını, %20,9 (46 kişi)' u katılmadığını, %21,4 (47 kişi)'ü kısmen katıldığını, %24,5 (54 kişi)'i katıldığını ve %13,6 (30 kişi)' sı ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda şehit ve gazi yakınlarından %40,4' ü kendilerine sağlanan bu indirimlerin yeterli olduğunu, %38,1' i ise sağlanan indirimlerin yetersiz olduğu görüşünü ortaya çıkarmaktadır.

3.9.10. Şehit ve gazi çocuklarının 25 yaş ile sınırlandırılmasının memnuniyet düzeyi

Katılımcılara anket çalışmasında “*Şehit ve gazi çocuklarına yapılan yardımların 25 yaş ile sınırlandırılmasını olumlu karşılıyorum.*” ifadesi yöneltilerek 25 yaş sınırlandırmasından memnun olup olmadıkları yönünde görüşleri alınarak elde edilen bulgular Tablo 3.26' da gösterilmiştir.

Tablo 3.26' da katılımcıların %15,9 (35 kişi)'ü kesinlikle katılmadığını, %34,1 (75 kişi)'i katılmadığını, %19,5 (43 kişi)'i kısmen katıldığını, %15,9 (35 kişi)'u katıldığını ve %14,5 (32 kişi)'i ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda şehit ve gazi yakınları %50'lik bir katılım ile 25 yaş sınırlandırmasını memnuniyet düzeyinin düşük olduğu sonucu ortaya çıkarken, ailelerin %30,4' ü ise bu sınırlandırmadan memnun oldukları yönündeki görüşlerini ifade etmişlerdir.

Ayrıca 25 yaş sınırlandırması ile ilgili anket çalışması ile yapılan yüz yüze görüşmede yaş süresinin biraz daha yükseltilmesi iş hakkından faydalanamayanlara yönelik bir iyileştirme yapılması yönünde isteklerle de karşılaşmıştır.

Tablo 3.26. Şehit ve gazi çocuklarının 25 yaş ile sınırlandırılmasının memnuniyet düzeyi

Şehit ve gazi çocuklarına yapılan yardımların 25 yaş ile sınırlandırılmasını olumlu karşılıyorum		
	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	35	15,9
Katılmıyorum	75	34,1
Kısmen Katılıyorum	43	19,5
Katılıyorum	35	15,9
Kesinlikle Katılıyorum	32	14,5

Toplam	220	100
--------	-----	-----

3.9.11. Şehit ve Gazi Yakınlarına toplumun göstermiş olduğu saygınlık durumu

Katılımcılara anket çalışmasında “Gazi ve Şehit ailelerine toplum tarafından gösterilen saygınlık ve itibarı yeterli buluyorum.” ve “Ailemin Şehit ve Gazi olması toplumda olumlu karşılanmaktadır.” ifadeler yöneltilmiş kendilerinden toplum tarafından gösterilen saygınlık ve itibarın ve kendilerinin bu durumda olmalarının memnuniyet düzeyinin yüksek veya düşük olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Elde edilen bulgularda iki anket değerlendirilerek tek bir tablo halinde Tablo 3.27’ de gösterilmiştir.

Tablo 3.27. Şehit ve Gazi Yakınlarına toplumun göstermiş olduğu saygınlık durumu

1. Gazi ve Şehit ailelerine toplum tarafından gösterilen saygınlık ve itibarı yeterli buluyorum.		
2. Ailemin Şehit ve Gazi olması toplumda olumlu karşılanmaktadır		
	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	15-2	6,8-0,9
Katılmıyorum	40-17	18,2-7,7
Kısmen Katılıyorum	65-49	29,5-22,3
Katılıyorum	50-90	22,7-40,9
Kesinlikle Katılıyorum	50-62	22,7-28,2
Toplam	220	100

Katılımcıların anket çalışmasında belirtilen birinci ifadenin %6,8(15 kişi)’i ikinci ifadenin %0,9 (2 Kişi) u kesinlikle katılmadığını, birinci ifadenin %18,2 (40 kişi)’si ve ikinci ifadenin %7,7 (17 kişi)’ si katılmadığını, birinci ifadenin %29,5 (65 kişi)’i ve ikinci ifadenin %22,3 (49 kişi)’ü kısmen katıldığını, birinci ifadenin %22,7 (50 kişi)’si ve ikinci ifadenin %40,9 (90 kişi)’u katıldığını son olarak birinci ifadenin %22,7 (50 kişi)’si ve ikinci ifadenin %28,2 (62 kişi)’sinin kesinlikle katıldığı ortaya çıkmaktadır.

Elde edilen veriler doğrultusunda iki ifade birlikte değerlendirildiğinde %57,25 oran ile şehit ve gazi yakınları kendilerine gösterilen saygınlık ve itibarın yeterli ve toplumun bakış açısı değerlendirildiğinde memnuniyet düzeyinin yüksek olduğu yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir.

3.9.12. Sosyal Tesislerden Yararlanma Durumu

Katılımcılara anket çalışmasında “*Şehit yakınları, harp ve vazife malulleri ile bunların eş, anne, baba ve çocuklarının Kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesislerden yeterince yararlanabildiğini düşünüyorum.*” ifadesi yöneltilerek sosyal tesis haklarından yeterince faydalanıp faydalanmadıkları tespit edilmeye çalışılmış ve elde edilen bulgular Tablo 3.28’ de gösterilmiştir.

Tablo 3.28. Sosyal Tesislerden Yararlanma Durumu

Şehit yakınları, harp ve vazife malulleri ile bunların eş, anne, baba ve çocuklarının Kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesislerden yeterince yararlanabildiğini düşünüyorum.		
	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	14	6,4
Katılmıyorum	47	21,4
Kısmen Katılıyorum	79	35,8
Katılıyorum	51	23,2
Kesinlikle Katılıyorum	29	13,2
Toplam	220	100

Katılımcıların %6,4 (14 kişi)’ü kesinlikle katılmadığını, %21,4 (47 kişi)’ü katılmadığını, %35,8 (79 kişi)’i kısmen katıldığını, %23,2 (51 kişi)’si katıldığını ve %13,2 (29 kişi)’si ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir.

Elde edilen bu veriler doğrultusunda şehit ve gazi yakınları kısmen katılım sağlayanların görüşleri de dikkate alındığında %72,2 oranında katılımcının sosyal tesislerden yeterince yararlanabildiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların maddi hususlarda destek görebildikleri ancak manevi hususların gözardı edilmesinden korkulduğu da gözlemlenmiştir.

3.9.13. Şehit Yakını, Gazi ve Gazi Yakınlarına tanınan hakların, Devlet Övünç Madalyasına sahip bireylere de sağlanıp/sağlanmaması durumu

Katılımcılara “*Şehit Yakını, Gazi ve Gazi Yakınlarına tanınan hakların, Devlet Övünç Madalyasına sahip bireylere de tanınmasını olumlu karşılıyorum.*” ifadesi yöneltilerek sosyal haklardan yararlanamayan şehit ve gazi yakınları için de sağlanması görüşleri ortaya çıkarılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3.29’ da gösterilmiştir.

Tablo 3.29. Sosyal Haklardan yararlanmayan ailelere de bu hakkın sağlanıp/sağlanmaması durumu

Şehit Yakını, Gazi ve Gazi Yakınlarına tanınan hakların, Devlet Övünç Madalyasına sahip bireylere de tanınmasını olumlu karşılıyorum.
--

	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	7	3,2
Katılmıyorum	12	5,5
Kısmen Katılıyorum	46	20,9
Katılıyorum	102	46,4
Kesinlikle Katılıyorum	53	24,1
Toplam	220	100

Katılımcıların %3,2 (7 kişi)'si kesinlikle katılmadığını, %5,5 (12 kişi)'i katılmadığını, %20,9 (46 kişi)'u kısmen katıldığını, %46,4 (102 kişi)'ü katıldığını ve %24,1 (53 kişi)'i ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Elde edilen veriler sonucu %70,5' lik bir oranda katılımcının Devlet Övünç Madalyası sahibi bireylere de bu sosyal hakların tanınmasını destekledikleri sonucu ortaya çıkarmaktadır.

3.9.14. Uygulamada Ayrımcılık (üstünlük/düşüklük) Durumu

Katılımcılara anket çalışmasında “Şehit ve Gazi aileleri uygulamada şehitlik ve gazilik oluş şekil ve zaman farklılıkları nedeniyle bir statü (üstünlük-düşüklük) ayırımına tabidirler.” ifadesi yöneltilerek bir ayrımcılık yapıp yapılmadığı yönünde görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3.30’ da gösterilmiştir.

Erzurum’ da şehit ve gazi yakını olan katılımcıların %8,2 (18 kişi)'si kesinlikle katılmadığını, %12,3 (27 kişi)'ü katılmadığını, %19,1 (42 kişi)'i kısmen katıldığını, %36,4 (80 kişi)'ü katıldığını ve %24,1 (53 kişi)'i ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Elde edilen veriler sonucu %60,5 lik bir oranda katılımcının uygulamalarda şehitlik, gazilik, Kıbrıs ve Kore gazileri gibi bir statü ve bu statüyü Devlet olarak yapılan uygulamalarda üstünlük ve düşüklük olarak görmekte ve bir ayrıma tabi tutulduklarını düşünmektedirler.

Tablo 3.30. Uygulamada Ayrımcılık (üstünlük/düşüklük) Durumu

Şehit ve Gazi aileleri uygulamada şehitlik ve gazilik oluş şekil ve zaman farklılıkları nedeniyle bir statü (üstünlük-düşüklük) ayırımına tabidirler.		
	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	18	8,2
Katılmıyorum	27	12,3
Kısmen Katılıyorum	42	19,1
Katılıyorum	80	36,4
Kesinlikle Katılıyorum	53	24,1

Toplam	220	100
--------	-----	-----

3.9.15. Şehit ve Gazi Yakınlarının kendi aralarında bir üstünlüğün olup/olmadığı durumu

Erzurum’ da gerçekleştirilen anket çalışmasında katılımcılara “*Şehit ve Gazi ailelerinin kendi aralarında şehitlik ve gazilik olma şekilleri nedeniyle üstünlük ve ayrımcılık yapılmasını olumlu buluyorum.*” ifadesi yöneltilerek bu ayrımcılığı kendi aralarında yapmalarının doğruluğunu tartışmak üzere görüşleri istenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.31’ de gösterilmiştir.

Tablo 3.31. Şehit ve Gazi Yakınlarının kendi aralarında bir üstünlüğün olup/olmadığı durumu

Şehit ve Gazi ailelerinin kendi aralarında şehitlik ve gazilik olma şekilleri nedeniyle üstünlük ve ayrımcılık yapılmasını olumlu buluyorum.		
	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	102	46,4
Katılmıyorum	46	20,9
Kısmen Katılıyorum	27	12,3
Katılıyorum	35	15,9
Kesinlikle Katılıyorum	10	4,5
Toplam	220	100

Katılımcıların %46,4 (102 kişi)’ü kesinlikle katılmadığını, %20,9 (46 kişi)’u katılmadığını, % 12,3 (27 kişi)’ü kısmen katıldığını, % 15,9 (35 kişi)’u katıldığını ve %4,5 (10 kişi)’i ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Elde edilen veriler incelendiğinde %67,3 oranında katılımcının şehit ve gazi yakınlarının kendileri arasında bir ayrımcılık yapılmasını desteklemedikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Bir önceki ifade ile değerlendirildiğinde şehit ve gazi yakınları ayrımcılıktan ziyade her aileye gerekli değer verilmesi yapılan görüşmelerde de bu durumu ortaya koymaktadır.

3.9.16. Terörle Mücadelenin yeterli olup/olmadığı durumu

Katılımcılara “Devletimizin terörle yapmış olduğu mücadeleyi yeterli buluyorum.” ifadesi yöneltilerek Türkiye’ nin terörle yapmış olduğu mücadelenin yeterli olup olmadığı görüşü değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.32’ de gösterilmiştir.

Tablo 3.32. Terörle Mücadelenin yeterli olup/olmadığı durumu

Devletimizin terörle yapmış olduğu mücadeleyi yeterli buluyorum.

	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	19	8,6
Katılmıyorum	16	7,3
Kısmen Katılıyorum	59	26,8
Katılıyorum	66	30,0
Kesinlikle Katılıyorum	60	27,3
Toplam	220	100

Katılımcıların %8,6 (19 kişi)'sı kesinlikle katılmadığını, %7,3 (16 kişi)'ü katılmadığını, %26,8 (59 kişi)'i kısmen katıldığını, %30 (66 kişi)'u katıldığını ve %27,3 (60 kişi)'ü ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda katılımcılardan kısmen katılanlar ile birlikte değerlendirildiğin 185 kişinin ülkenin terörle yapmış olduğu mücadeleyi yeterli buldukları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.33. Terör suçlarına verilen cezaların yeterlilik durumu**Yakalanan silahlı terör suçlularının cezalarını yeterli bulmuyorum.**

	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	17	7,7
Katılmıyorum	18	8,2
Kısmen Katılıyorum	29	13,2
Katılıyorum	60	27,3
Kesinlikle Katılıyorum	96	43,6
Toplam	220	100

Katılımcılara bir diğer anket çalışmasında “*Yakalanan silahlı terör suçlularının cezalarını yeterli bulmuyorum.*” ifadesi yöneltilerek terörle mücadelede yakalanan teröristlere verilen cezaların yeterli olup olmadığını değerlendirilmesi istenilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.33’ te gösterilmiştir.

Katılımcıların %7,7 (17 kişi)'si kesinlikle katılmadığını, %8,2 (18 kişi)'si katılmadığını, %13,2 (29 kişi)'si kısmen katıldığını, %27,3 (60 kişi)'ü katıldığını ve %43,6 (96 kişi)'sı ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Elde edilen verilere bakıldığında şehit ve gazi yakınlarının Türkiye’ de yakalanan terör suçlularına %84,1’ lik bir oran ile verilen cezaların yeterli olmadığı görüşü ortaya çıkmaktadır.

Anket çalışmasında katılımcılara “*Ülkemizde silahlı terör suçlularının idam cezası ile yargılanmasını olumlu karşılıyorum.*” ifadesi yöneltilerek ülkede her zaman

gündem konusu olan ve gündemden çoğunlukla düşmeyen idam cezasının yürürlüğe girerek terörle mücadelede yakalanan terör suçlularına da uygulanmasının ve ceza ile yargılanmalarının yeterli olup olmadıkları görüşü istenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 3.34’ te gösterilmiştir.

Tablo 3.34. İdam Cezasının verilip/verilmemesi durumu

Ülkemizde silahlı terör suçlularının idam cezası ile yargılanmasını olumlu karşıyorum.		
	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	10	4,5
Katılmıyorum	9	4,1
Kısmen Katılıyorum	17	7,7
Katılıyorum	49	22,3
Kesinlikle Katılıyorum	135	61,4
Toplam	220	100

Katılımcıların %4,5 (10 kişi)’i kesinlikle katılmadığını, %4,1 (9 kişi)’i katılmadığını, %7,7 (17 kişi)’si kısmen katıldığını, %22,3 (49 kişi)’ü katıldığını ve %61,4 (135 kişi)’ü ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Elde edilen verilere doğrultusunda şehit ve gazi yakınlarının Türkiye’ de yargılanan terör suçlularına %84,1’ lik bir oran ile verilen cezaların yeterli olmadığı görüşü ortaya çıkmaktadır.

Erzurum ilinde yapılan anket çalışmasının bu bölümünde terörle mücadele ile ilgili belirtilen ifadeler katılımcılar üzerinden değerlendirildiğinde büyük bir çoğunluğun mücadeleyi yeterli ancak terör suçlularına verilen cezaların daha şiddetli olması görüşü hâkim iken idam cezasının yeniden çıkarılması terör suçlularının idam ile yargılanmasını ifade etmektedirler.

3.9.17. Bedelli Askerlik uygulamasının doğru olup/olmadığı durumu

Erzurum ilinde yapılan anket çalışmasında katılımcılara “Bedelli Askerlik uygulaması doğru bir karardır.” ifadesi yöneltilerek bu uygulamanın doğru olup olmadığı değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.35’ te gösterilmiştir.

Katılımcıların %32,7 (72 kişi)’si kesinlikle katılmadığını, %19,5 (43 kişi)’i katılmadığını, %25 (55 kişi)’i kısmen katıldığını, %14,2 (31 kişi)’si katıldığını ve %8,6 (19 kişi)’sı ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir.

Tablo 3.35. Bedelli Askerlik uygulamasının doğru olup/olmadığı durumu

Bedelli Askerlik uygulamasın doğru bir karardır.		
	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	72	32,7
Katılmıyorum	43	19,5
Kısmen Katılıyorum	55	25,0
Katılıyorum	31	14,2
Kesinlikle Katılıyorum	19	8,6
Toplam	220	100

Elde edilen veriler doğrultusunda katılım sağlayan şehit ve gazi yakınlarının Bedelli Askerlik uygulamasında %52,2'lik kısmı doğru olmadığını kısmen katılım sağlayanlar göz önünde bulundurulursa %47,8 oranında katılımcının da Bedelli Askerlik uygulamasının doğru olduğu yönünde görüşleri olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu uygulamadan sağlanan gelirlerin şehit ve gazi yakınlarına olduğu bilinci vatandaşlara verilirse bu oranın tam tersi durumu da ortaya çıkabilecektir.

3.9.18. Organizasyon ve Aktivitelerin yeterli olup olmadığı durumu

Katılımcılara anket çalışmasında “*Şehit ve Gazi Yakınlarına yönelik organizasyon ve çeşitli aktiviteleri yeterli buluyorum.*” ifadesi yöneltilerek şehit yakınlarına yönelik yapılan organizasyon ve aktivitelerin yeterli olup olmadığı değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.36’ da gösterilmiştir.

Katılımcıların %4,1 (9 kişi)’i kesinlikle katılmadığını, %15,9 (35 kişi)’u katılmadığını, %34,1 (75 kişi)’i kısmen katıldığını, %34,1 (75 kişi)’i katıldığını ve %11,8 (26 kişi)’i ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Elde edilen veriler sonucu katılımcılardan 176 kişi yapılan organizasyon ve çeşitli aktivitelerim yeterli olduğunu ifade ettiği ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 3.36. Organizasyon ve Aktivitelerin yeterli olup olmadığı durumu

Şehit ve Gazi Yakınlarına yönelik organizasyon ve çeşitli aktiviteleri yeterli buluyorum		
	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	9	4,1
Katılmıyorum	35	15,9
Kısmen Katılıyorum	75	34,1
Katılıyorum	75	34,1
Kesinlikle Katılıyorum	26	11,8

Toplam	220	100
--------	-----	-----

3.9.19. Kamu kuruluşlarınca sunulan hizmetlerin memnuniyet durumu

Erzurum ilinde hizmet veren kamu kuruluşları hakkında anket çalışmasında katılımcılara “*Erzurum Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve diğer kamu kuruluşlarınca sunulan hizmetlerden memnunuz.*” ifadesi yöneltilerek sunulan hizmetlerden memnun olup olmadıkları görüşü istenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.37’ de gösterilmiştir.

Tablo 3.37. Kamu kuruluşlarınca sunulan hizmetlerin memnuniyet durumu

Erzurum Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve diğer kamu kuruluşlarınca sunulan hizmetlerden memnunuz		
	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	3	1,4
Katılmıyorum	11	5,0
Kısmen Katılıyorum	67	30,5
Katılıyorum	92	41,8
Kesinlikle Katılıyorum	47	21,4
Toplam	220	100

Katılımcıların %1,4 (3 kişi)’ü kesinlikle katılmadığını, %5 (11 kişi)’i katılmadığını, %30,5 (67 kişi)’i kısmen katıldığını, %41,8 (92 kişi)’i katıldığını ve %21,4 (47 kişi)’ü ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Elde edilen veriler sonucu katılımcıların %63,2’ lik oranında kamu kuruluşlarınca sunulan hizmetlerden memnun olduklarını ifade etmektedirler.

Genel olarak değerlendirildiğinde oranın yüksek olmasında Erzurum Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü’ nün ailelerle yapılan ziyaretler ve yapılan hizmetlerin çoğunluğunun bu kurum üzerinden gerçekleşmesi ilginin fazla olması etkili olduğu düşünülmektedir.

3.9.20. Yasal hakları kullanırken sorun çıkması durumu

Anket çalışmasında katılımcılara “*Yasalar ve Yönetmeliklerin uygulanmasında çoğu zaman sorunlar çıkıyor ve mevcut haklarımı kullanamıyorum.*” ifadesi yöneltilerek yasal haklardan yararlanıp yararlanamadıkları görüşü talep edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.38’ de gösterilmiştir.

Tablo 3.38. Yasal hakları kullanırken sorun çıkması

Yasalar ve Yönetmeliklerin uygulanmasında çoğu zaman sorunlar çıkıyor ve mevcut haklarımı kullanamıyorum.		
	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	25	11,4
Katılmıyorum	74	33,6
Kısmen Katılıyorum	47	21,4
Katılıyorum	48	21,8
Kesinlikle Katılıyorum	26	11,8
Toplam	220	100

Katılımcıların %11,4 (25 kişi)'ü kesinlikle katılmadığını, %33,6 (74 kişi)'sı katılmadığını, %21,4 (47 kişi)'i kısmen katıldığını, %21,8 (48 kişi)'i katıldığını ve %11,8 (26 kişi)'i ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Elde edilen veriler sonucu katılımcıların %45' i ve çoğunluğu 74 kişi ile yasal haklarından faydalanabildiğini ve mevcut haklarını kullanabildiğini, katılımcıların kısmen katılım sağlayanlarla birlikte %55' i ise bu haklardan faydalanırken sorunlar yaşadığını veya mevcut hakkını kullanamadığını ifade etmektedir.

3.9.21. İstihdamdan yararlanan şehit ve gazi yakınlarının hizmetli unvanı ile büro hizmetlerinde çalışıp/çalışmadıkları durumu

Katılımcılara anket çalışmasında “*Hizmetli olarak çalışan şehit ve gazi yakınlarının yalnızca büro hizmetlerinde görevlendirilmesine yönelik Genelgeye kurumlarca uygun hareket edilmektedir.*” ifadesi yöneltilerek kurumların Genelgeye uygun hareket edilip edilmediği durumu belirlenmeye çalışılmış ve elde edilen bulgular Tablo 3.39’ da gösterilmiştir.

Tablo 3.39. İstihdamdan yararlanan şehit ve gazi yakınlarının hizmetli unvanı ile büro hizmetlerinde çalışıp/çalışmadıkları durumu

Hizmetli olarak çalışan şehit ve gazi yakınlarının yalnızca büro hizmetlerinde görevlendirilmesine yönelik Genelgeye kurumlarca uygun hareket edilmektedir.		
	Frekans	%
Kesinlikle Katılmıyorum	9	4,1

Katılmıyorum	11	5,0
Kısmen Katılıyorum	70	31,8
Katılıyorum	93	42,3
Kesinlikle Katılıyorum	37	26,8
Toplam	220	100

Katılımcıların %4,1 (9 kişi)'i kesinlikle katılmadığını, %5 (11 kişi)'i katılmadığını, %31,8 (70 kişi)'i kısmen katıldığını, %42,3 (93 kişi)'ü katıldığını ve %26,8 (37 kişi)'i ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Elde edilen veriler sonucu katılımcıların %69,1' i ve çoğunluğu 93 kişi ile hizmetli olarak ataması gerçekleşen şehit ve gazi yakınlarının kurumlar tarafından büro hizmetlerinde çalıştırılarak Genelgeye uygun hareket edildiğini, %9,1 oranındaki katılımcılar ise Genelgeye uygun hareket edilmediğini ifade etmektedir.

3.9.22. Şehit ve Gazi Yakını olarak gelişmeleri hangi kanaldan takip ettikleri durumu

Katılımcılara anket çalışmasında “*Şehit Yakınları, Malûl ve Muharip Gaziler; Yasal Haklarınızı, cevap bulmakta zorlandığınız sorularınızın yanıtlarını, Şehit ve Gazilerle ilgili gündemde olan gelişmeleri en kolay nerden veya nasıl öğreniyorsunuz?*” sorusu yöneltilerek şehit ve gazi yakınlarına sağlanan haklarla ilgili olarak hangi kanaldan bilgi alabildikleri bilgisi ortaya çıkarılmıştır. Elde edilen bulgular 3.40’ ta gösterilmiştir.

Erzurum ilinde ankete katılım sağlayan katılımcıların %12,7 (28 kişi)'si Dernek veya Vakıflardan, %18,3 (40 kişi)'ü Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığından, %3,6 (8 kişi)'sı Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğünden, %15,9 (35 kişi)'u İnternette, %3,6 (8 kişi)'sı diğer kanallardan, %29,6 (65 kişi)'sı en az iki seçenekten, %12,7 (28 kişi) en az üç seçenek ve son olarak ise %3,6 (8 kişi) ile hepsi seçenekleri işaretlenmiştir.

Tablo 3.40. Şehit ve Gazi Yakını olarak gelişmeleri hangi kanaldan takip ettikleri durumu

Şehit Yakınları, Malûl ve Muharip Gaziler; Yasal Haklarınızı, cevap bulmakta zorlandığınız sorularınızın yanıtlarını, Şehit ve Gazilerle ilgili gündemde olan gelişmeleri en kolay nerden veya nasıl öğreniyorsunuz?		
	Frekans	%
1- Dernek veya Vakıf	28	12,7
2- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	40	18,3

3- Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü	8	3,6
4- İnternet	35	15,9
5- Diğer (T.V., Arkadaş, Gazete v.b.)	8	3,6
6- En az iki seçenek (Dernek, Aile)	65	29,6
7- En az üç seçenek	28	12,7
8- Hepsi	8	3,6
Toplam	220	100

Elde edilen veriler sonucu katılımcıların çoğunluğu 65 kişi ile “en az iki seçenek” işaretleyerek Dernek, Vakıf ve Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığından daha kolay erişim sağladıkları, ayrıca %15,9’ luk bir oranın İnternet üzerinden erişim sağladıkları ve yeterli olarak teknolojinin aktif olarak kullanılmadığı da ortaya çıkmaktadır.

3.9.23. Sivil Toplum Kuruluşlarının aktif olarak sorunları yeterince dile getirip/getirmedikleri durumu

Anket çalışmasında son olarak katılımcılara “Şehit Yakını, Tüm Gaziler ve Vazife Malulleri Adına Çalışmakta Olan Sivil Toplum Örgütlerinin (Dernek, Vakıf vb.) Aktif Olarak Sorunları Dile Getirebildiklerine İnanıyor musunuz?” sorusu yöneltilerek STK’ ların yaşadıkları sorunları yeteri kadar ifade edip edemedikleri hakkında düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3.41’ de gösterilmiştir.

Sivil Toplum Kuruluşları ile ilgili olarak katılımcıların %36,4 (80 kişi)’ ü Evet, %42,2 (93 kişi)’ si Hayır ve son olarak %21,4 (47 kişi)’ü ise Kararsızım seçeneğini işaretlemişlerdir. Elde edilen veriler doğrultusunda %42,2 oranı ile çoğunluğun görüşüne göre STK’ ların sorunları yeterince dile getiremediklerini, %36,4’ lük bir kısmın da sorunları yeterince dile getirdikleri yönünde görüşlerini belirttikleri ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.41. Sivil Toplum Kuruluşlarının aktif olarak sorunları yeterince dile getirip/getirmedikleri durumu

Şehit Yakını, Tüm Gaziler ve Vazife Malulleri Adına Çalışmakta Olan Sivil Toplum Örgütlerinin (Dernek, Vakıf vb.) Aktif Olarak Sorunları Dile Getirebildiklerine İnanıyor musunuz?		
	Frekans	%
Evet	80	36,4
Hayır	93	42,2
Kararsızım	47	21,4

3.9.24. Erzurum’ da Sosyal Haklarla ilgili olarak Genel Değerlendirme

Türkiye’ de Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarına uygulanmakta olan sosyal politikalar ile ilgili olarak Erzurum ilinde ikamet etmekte olan ailelerin anket çalışmasında sunulan ifadeler ile ilgili olarak görüşlerinin genel değerlendirmesi Tablo 3.42’ de gösterilerek, bu veriler katılımcıların görüşleri doğrultusunda One Sample T-Testi uygulanarak elde edilmiştir.

Tablo 3.42. Sosyal Hakların Erzurum’ da ikamet eden ailelerin görüşlerinin Ortalama Değerleri

S.No	Görüşler	Ortalama	Değerlendirme
1	Yürürlükteki Yasa ve Yönetmeliklerin Sosyal Haklara Etkisi	3,4000	Önemli
2	Şehit ve Gazi Yakınlarına Çalıştıkları Kurumlarda Pozitif Ayrımcılık Yapılması	3,0000	Orta Düzeyde Önemli
3	Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde dışlandıkları ve mobbinge maruz kalıp/kalmadıkları durumu	2,4682	Orta Düzeyde Önemli
4	Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde gereksiz ve haksız ayrımcılık talep etmeleri durumu	2,9273	Orta Düzeyde Önemli
5	Sosyal ve ekonomik anlamda yapılan desteklerin yeterlilik durumu	2,7364	Önemli
6	Muharip Gazi yakınlarına da iş hakkı verilmesi durumu	3,9227	Önemli
Tablo 3.42. devamı...			
7	Şehit ve Gazi Yakınlarının sosyal hakları hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları durumu	3,6045	Önemli
8	İstihdam hakkının yeterli olup olmadığı durumu	3,0955	Önemli
9	TOKİ ve Faizsiz Konut Kredisi verilmesinin yeterli olup/olmadığı durumu	3,3636	Önemli
10	Eğitim hakkının yeterli olup/olmadığı durumu	3,6045	Önemli
11	Gelir Vergisi indirimi, Elektrik ve Su Ücreti İndiriminin Yeterlilik Durumu	2,9182	Orta Düzeyde Önemli
12	Şehit ve gazi çocuklarının 25 yaş ile sınırlandırılmasının olumlu olup/olmadığı durumu	2,7909	Orta Düzeyde Önemli
13	Gazi ve Şehit ailelerine toplum tarafından gösterilen saygınlık ve itibarı yeterli buluyorum.	3,3636	Önemli
14	Sosyal Tesislerden Yararlanma Durumu	3,1545	Orta Düzeyde Önemli
15	Sosyal Haklardan yararlanmayan ailelere de bu hakkın sağlanıp/sağlanmaması durumu	3,8273	Önemli
16	Uygulamada Ayrımcılık (üstünlük/düşüklük) Durumu	3,5591	Önemli
17	Şehit ve Gazi Yakınlarının Uygulamada Yapılan Ayrımcılığın Olumlu olup/olmadığı durumu	2,1136	Önemli

18	Ailemin Şehit ve Gazi olması toplumda olumlu karşılanmaktadır	3,8773	Önemli
19	Terörle Mücadelenin yeterli olup/olmadığı durumu	3,6000	Önemli
20	Terör suçlularına verilen cezaların yeterlilik durumu	3,9091	Önemli
21	İdam Cezasının verilip/verilmemesi durumu	4,3182	Çok Önemli
22	Bedelli Askerlik uygulamasının doğru olup/olmadığı durumu	2,4636	Orta Düzeyde Önemli
23	Organizasyon ve Aktivitelerin yeterli olup olmadığı durumu	3,3364	Orta Düzeyde Önemli
24	Kamu kuruluşlarının sunulan hizmetlerin memnuniyet durumu	3,7682	Önemli
25	Yasal haklardan yeterince yararlanıp yararlanamama durumu	2,8909	Orta Düzeyde Önemli
26	İstihdamdan yararlanan şehit ve gazi yakınlarının hizmetli unvanı ile büro hizmetlerinde çalışıp/çalışmadıkları durumu	3,6273	Orta Düzeyde Önemli

Genel değerlendirme de sosyal hakların Erzurum’ da ikamet eden şehit ve gazi yakınlarından ankete katılım sağlayanların çalışmada yer alan ifadelere daha çok kendilerini kapsayanları değerlendirdiği kapsamayan kısımları ise değerlendirirken farklı statü kavramlarını gözeterek değerlendirdikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablodaki veriler incelendiğinde 4,32 ortalama ile “Ülkemizde silahlı terör suçlularının idam cezası ile yargılanmasını olumlu karşıyorum.” hükmü anket katılımcıları tarafından en çok kabul edilen ve en önemli görülen ifade olarak ortaya çıkmaktadır.

2,47 ortalama sahip “Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde dışlandıkları ve mobbinge maruz kaldıklarını düşünüyorum.” ifadesi ise katılımcılar tarafından en az kabul görülen seçenek olarak ortaya çıkmaktadır. Erzurum’ da istihdam hakkında faydalanan katılımcılar ile onların yakınlarının genel anlamda herhangi bir dışlanma ya da mobbinge maruz kalmadıklarını ifade etmişlerdir.

3.10. ARAŞTIRMA BULGULARINA GÖRE FARKLILIK ANALİZLERİ

Araştırma sonuçlarına göre verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığının ortaya çıkarılması amacıyla normallik testi yapılmıştır. (Kilmen, 2015). Yapılan test sonucunda analizde p katsayısı da dikkate alınarak, 0,05’ten küçük değerlerin normal dağılıma uygun olmadığı anlaşılmıştır. Test sonuçları Tablo 3.43’ te gösterilmiştir.

Tablo 3.43. Normallik Testi

Cinsiyetiniz	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	df	Sig.	İstatistik	df	Sig.

Sosyalhaklar1	Erkek	,184	129	,000	,889	129	,000
	Kadın	,277	91	,000	,858	91	,000
Sosyalhaklar2	Erkek	,205	129	,000	,875	129	,000
	Kadın	,242	91	,000	,875	91	,000
Sosyalhaklar3	Erkek	,170	129	,000	,901	129	,000
	Kadın	,183	91	,000	,874	91	,000
Sosyalhaklar4	Erkek	,177	129	,000	,885	129	,000
	Kadın	,197	91	,000	,897	91	,000
Sosyalhaklar5	Erkek	,168	129	,000	,893	129	,000
	Kadın	,272	91	,000	,874	91	,000
Sosyalhaklar6	Erkek	,248	129	,000	,818	129	,000
	Kadın	,287	91	,000	,846	91	,000
Sosyalhaklar7	Erkek	,242	129	,000	,885	129	,000
	Kadın	,224	91	,000	,892	91	,000
Sosyalhaklar8	Erkek	,180	129	,000	,881	129	,000
	Kadın	,209	91	,000	,896	91	,000
Sosyalhaklar9	Erkek	,207	129	,000	,885	129	,000
	Kadın	,215	91	,000	,891	91	,000
Sosyalhaklar10	Erkek	,219	129	,000	,878	129	,000
	Kadın	,243	91	,000	,890	91	,000
Sosyalhaklar11	Erkek	,201	129	,000	,882	129	,000
	Kadın	,181	91	,000	,908	91	,000
Sosyalhaklar12	Erkek	,204	129	,000	,890	129	,000
	Kadın	,263	91	,000	,876	91	,000
Sosyalhaklar13	Erkek	,192	129	,000	,907	129	,000
	Tablo 3.43 devamı...						
Sosyalhaklar14	Kadın	,201	91	,000	,883	91	,000
	Erkek	,200	129	,000	,912	129	,000
Sosyalhaklar15	Kadın	,183	91	,000	,907	91	,000
	Erkek	,288	129	,000	,828	129	,000
Sosyalhaklar16	Kadın	,257	91	,000	,870	91	,000
	Erkek	,233	129	,000	,875	129	,000
Sosyalhaklar17	Kadın	,264	91	,000	,870	91	,000
	Erkek	,296	129	,000	,777	129	,000
Sosyalhaklar18	Kadın	,238	91	,000	,825	91	,000
	Erkek	,261	129	,000	,856	129	,000
Sosyalhaklar19	Kadın	,217	91	,000	,857	91	,000
	Erkek	,192	129	,000	,874	129	,000
Sosyalhaklar20	Kadın	,215	91	,000	,871	91	,000
	Erkek	,264	129	,000	,777	129	,000
Sosyalhaklar21	Kadın	,246	91	,000	,819	91	,000
	Erkek	,360	129	,000	,640	129	,000
Sosyalhaklar21	Kadın	,334	91	,000	,710	91	,000

Sosyalhaklar22	Erkek	,212	129	,000	,861	129	,000
	Kadın	,173	91	,000	,882	91	,000
Sosyalhaklar23	Erkek	,208	129	,000	,902	129	,000
	Kadın	,250	91	,000	,890	91	,000
Sosyalhaklar24	Erkek	,214	129	,000	,870	129	,000
	Kadın	,299	91	,000	,838	91	,000
Sosyalhaklar25	Erkek	,216	129	,000	,904	129	,000
	Kadın	,221	91	,000	,893	91	,000
Sosyalhaklar26	Erkek	,222	129	,000	,879	129	,000
	Kadın	,270	91	,000	,846	91	,000

Anketin ikinci bölümünde yer alan 26 hüküm bildiren ifade Tablo 3.43'te gösterildiği gibi ayrıca kodlarla da gösterilmektedir. Bu kodların açılımı aşağıdaki gibi Tablo 3.44'te de gösterilmektedir. Normal dağılım olmadığı için verilerin analizinde parametrik olmayan (Nonparametrik) testler olan Kruskal Wallis ve (Two Independent Samples) iki bağımsız örneklem testleri uygulanmıştır. Tablo 3.43.'te bulunan verilere göre p değerinin tüm 26 ifade için $p < 0,05$ olduğundan verilerin normal dağılıma uygun olmadığı ve parametrik olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.44. Kullanılan Kodların Karşılığı

Kodlanan İfade	Yer Alan Hükümler
Sosyalhaklar1	Yürürlükteki yasalar ve yönetmelikler şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının sosyal haklarını yeterince gözetmektedir.
Sosyalhaklar2	Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde dışlandıkları ve mobbinge maruz kaldıklarını düşünüyorum.
Sosyalhaklar3	Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde pozitif ayrımcılık yapılmasını destekliyorum.
Sosyalhaklar4	Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının bazılarının çalıştıkları işyerlerinde gereksiz ve haksız ayrımcılık talep ettiklerini düşünüyorum.
Sosyalhaklar5	Şehit Aileleri ve Gaziler olarak sosyal ve ekonomik anlamda yapılan destekleri yeterli bulmuyorum.
Sosyalhaklar6	Muharip Gazi yakınlarına da iş hakkı verilmelidir.
Sosyalhaklar7	Sosyal Haklarımı biliyor ve gereğince faydalanabiliyorum.
Sosyalhaklar8	Şehit ve kahraman yakınlarına 2, gazi, vazife malulleri ile terör mağduru sivil vatandaşlara 1(eş, çocuk, anne- baba ve kardeş) istihdam (iş) hakkı verilmesi yeterli buluyorum.
Sosyalhaklar9	Faizsiz konut kredisi verilmesi ve taksitle ev alınması imkânlarını yeterli buluyorum.

Sosyalhaklar10	Şehit ve Gazi çocuklarının parasız yatılı öğrenciliğe alınması ve özel öğretim kurumlarından ücretsiz yararlandırılması uygulaması yeterlidir.
Sosyalhaklar11	Gelir Vergisi indirimi, Elektrik ve Su Ücreti İndirimi oranlarını yetersiz buluyorum.
Sosyalhaklar12	Şehit ve gazi çocuklarına yapılan yardımların 25 yaş ile sınırlandırılmasını olumlu karşılıyorum.
Sosyalhaklar13	Gazi ve Şehit ailelerine toplum tarafından gösterilen saygınlık ve itibarı yeterli buluyorum.
Sosyalhaklar14	Şehit yakınları, harp ve vazife malulleri ile bunların eş, anne, baba ve çocuklarının Kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesislerden yeterince yararlanabildiğini düşünüyorum.
Sosyalhaklar15	Şehit Yakını, Gazi ve Gazi Yakınlarına tanınan hakların, Devlet Övünç Madalyasına sahip bireylere de tanınmasını olumlu karşılıyorum.
Sosyalhaklar16	Şehit ve Gazi aileleri uygulamada şehitlik ve gazilik oluş şekil ve zaman farklılıkları nedeniyle bir statü (üstünlük-düşüklük) ayırımına tabidirler
Sosyalhaklar17	Şehit ve Gazi ailelerinin kendi aralarında şehitlik ve gazilik olma şekilleri nedeniyle üstünlük ve ayrımcılık yapılmasını olumlu buluyorum
Sosyalhaklar18	Ailemin Şehit ve Gazi olması toplumda olumlu karşılanmaktadır.
Sosyalhaklar19	Devletimizin terörle yapmış olduğu mücadeleyi yeterli buluyorum
Sosyalhaklar20	Yakalanan silahlı terör suçlularının cezalarını yeterli bulmuyorum
Sosyalhaklar21	Ülkemizde silahlı terör suçlularının idam cezası ile yargılanmasını olumlu karşılıyorum.
Sosyalhaklar22	Bedelli Askerlik uygulaması doğru bir karardır.
Sosyalhaklar23	Şehit ve Gazi Yakınlarına yönelik organizasyon ve çeşitli aktiviteleri yeterli buluyorum.
Tablo 3.44. devamı	
Sosyalhaklar24	Erzurum Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve diğer kamu kuruluşlarınca sunulan hizmetlerden memnunuz.
Sosyalhaklar25	Yasalar ve Yönetmeliklerin uygulanmasında çoğu zaman sorunlar çıkıyor ve mevcut haklarımı kullanamıyorum.
Sosyalhaklar26	Hizmetli olarak çalışan şehit ve gazi yakınlarının yalnızca büro hizmetlerinde görevlendirilmesine yönelik Genelgeye kurumlarca uygun hareket edilmektedir.

Parametrik olmayan testlerde uygulanmakta olan Kruskal-Wallis H veya iki bağımsız örneklem testleri uygulanarak verilerin analizi yapılabilmektedir. Be sebeple anket verileri incelenirken birbirinden bağımsız iki ya da daha fazla grubun (örneklem) bağımlı bir değişkene ilişkin ölçümleri için Kruskal-Wallis H veya iki bağımsız örneklem testlerinin uygulanmıştır. Üç ve daha fazla gruba ilişkin dağılımın karşılaştırılması sonucu gruplar arasında anlamlı bir fark bulunması durumunda farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla gruplar, ikili olarak Mann-Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır.

Kruskal-Wallis H testi, birbirinden bağımsız iki ya da daha fazla grubun (örneklem) bağımlı bir değişkene ilişkin ölçümlerinin karşılaştırılarak iki dağılım arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için kullanılmaktadır. Bu nedenle Kruskal Wallis testi normal dağılım göstermeyen üç veya daha fazla sayıda grubun ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığını test amacıyla kullanılmıştır. Analizi yapılacak verilerin 2 kategoriye ayrılması durumunda ise veriler arasında fark olup olmadığını test etmek amacı ile iki bağımsız örneklem testi kullanılmıştır. (Kilmen, 2015)

3.10.1. Cinsiyete Göre Farklılık Analizleri

Ankette “Kadın” ve “Erkek” olmak üzere iki kategoride cinsiyet bilgileri bulunmaktadır. Uygulanan anketin 2. bölümünde yer alan “Sosyal Haklar İle İlgili Görüşleriniz” başlığı altında yer alan 26 hüküm bildiren ifadenin cinsiyete göre analizi yapılmıştır. Analizin cinsiyete göre yapılması ve cinsiyet kategorisinde iki farklı değişkenin olması nedeniyle iki bağımsız örneklem (Two Independent Samples) testi uygulanmıştır.

Cinsiyet bilgilerine göre farklılık analizi için oluşturulan hipotezler;

H0: Cinsiyete göre Uygulanmakta olan Sosyal Hakların Erzurum’ a etkisi bulunmamaktadır.

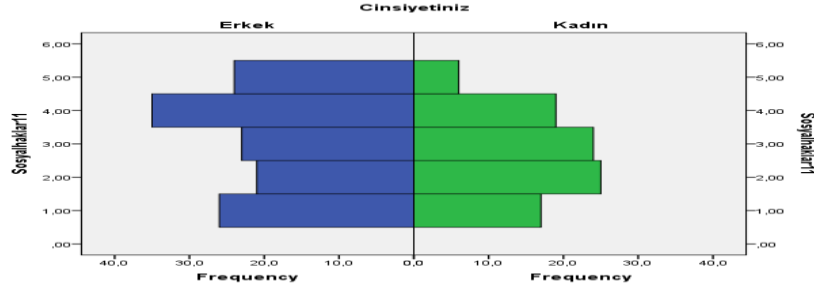
H1: Cinsiyet göre Uygulanmakta olan Sosyal Hakların Erzurum’ a etkisi bulunmaktadır.

Tablo 3.45. Cinsiyete Göre Farklılık Analizi

İfadeler	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Anlamlılık(P)
Sosyalhaklar1	5778,000	14163,000	-,202	0,840
Sosyalhaklar2	5706,500	9892,500	-,360	0,719
Sosyalhaklar3	4995,500	9181,500	-1,942	0,052
Sosyalhaklar4	5347,500	13732,500	-1,156	0,248
Sosyalhaklar5	5295,500	9481,500	-1,267	0,205
Sosyalhaklar6	5380,500	9566,500	-1,116	0,264
Sosyalhaklar7	5659,500	9845,500	-,475	0,635
Sosyalhaklar8	5468,000	13853,000	-,884	0,377
Sosyalhaklar9	5517,000	9703,000	-,779	0,436
Sosyalhaklar10	5565,000	9751,000	-,680	0,497
Sosyalhaklar11	4902,000	9088,000	-2,128	0,033
Sosyalhaklar12	5222,500	9408,500	-1,434	0,152
Sosyalhaklar13	4709,500	13094,500	-2,567	0,010
Sosyalhaklar14	5620,500	14005,500	-,556	0,578
Sosyalhaklar15	5079,000	9265,000	-1,815	0,069
Sosyalhaklar16	5790,500	14175,500	-,176	0,860
Sosyalhaklar17	5176,000	13561,000	-1,585	0,113

Sosyalhaklar18	5786,000	9972,000	-,190	0,850
Sosyalhaklar19	5409,500	13794,500	-1,025	0,306
Sosyalhaklar20	5556,500	9742,500	-,712	0,476
Sosyalhaklar21	5547,500	9733,500	-,796	0,426
Sosyalhaklar22	5115,000	13500,000	-1,675	0,094
Sosyalhaklar23	5145,500	13530,500	-1,628	0,104
Sosyalhaklar24	5605,000	13990,000	-,603	0,546
Sosyalhaklar25	5354,500	13739,500	-1,143	0,253
Sosyalhaklar26	5496,000	13881,000	-,853	0,394
Gruplama değişkeni: Cinsiyetiniz				

Analiz sonuçlarına göre 26 hüküm bildiren ifadeden sadece “Sosyalhaklar11” ve “Sosyalhaklar13” kodu ile ifade edilen seçenekler de cinsiyete göre anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre bu iki ifade hariç, diğer ifadeler için $p > 0,05$ olduğundan cinsiyet ile Uygulanmakta olan Sosyal Hakların Erzurum’ a etkisi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Böylece H0 hipotezinin reddedilerek H1 hipotezi kabul edilir.

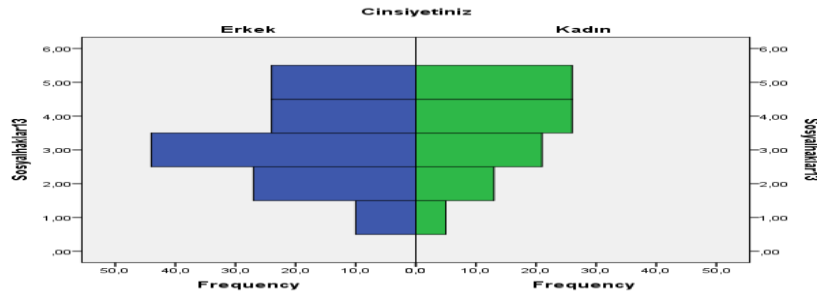

Şekil 2.1. Gelir Vergisi indirimi, Elektrik ve Su Ücreti İndirim Yeterliliği, Erkek N:129, Kadın N:91

Türkiye’ de Şehit Yakınları, Gaziler ve Gazi Yakınlarına Uygulanan Sosyal Politikaların Erzurum’ da ikamet edenlere etkisinin cinsiyete göre farklılığının incelendiği Tablo 3.45’te bulunan verilere göre Uygulanan Sosyal Hakların Erzurum’ da ikamet edenlere etkisine yönelik kadınlar ile erkekler arasında görüş birliği bulunmaktadır. Ancak sadece tabloda “Sosyalhaklar11” olarak gösterilmiş olan “*Gelir Vergisi indirimi, Elektrik ve Su Ücreti indirimi oranlarını yetersiz buluyorum.*” ve “Sosyalhaklar13” kodu ile gösterilmiş olan “*Gazi ve Şehit ailelerine toplum tarafından gösterilen saygınlık ve itibarı yeterli buluyorum.*” yargısı için cinsiyete göre anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“*Gelir Vergisi indirimi, Elektrik ve Su Ücreti indirimi oranlarını yetersiz buluyorum.*” hükmünü bildiren ifadesi iki bağımsız örneklem testine göre; $p < 0,05$ iken $0,033 < 0,05$ olduğundan, veriler arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirlenmiştir.

Dolayısıyla Şekil 2.1’ de de cinsiyet ile uygulanan sosyal politikalardan olan Gelir Vergisi indirimi, Elektrik ve Su Ücreti indirim oranlarının yetersizliğini düşünenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve erkeklerin kadınlara göre ekonomik bakımdan da değerlendirildiğinde daha çok yetersiz olarak gördükleri belirlenmektedir.

Şekil 2.2. Toplum tarafından gereken saygınlığın gösterilmesi durumu
Erkek N:129, Kadın N:91

“*Gazi ve Şehit ailelerine toplum tarafından gösterilen saygınlık ve itibarı yeterli buluyorum.*” hükmünü bildiren ifadesi iki bağımsız örneklem testine göre; $p < 0,05$ iken $0,010 < 0,05$ olduğundan, veriler arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirlenmiştir.

Dolayısıyla Şekil 2.2’ ye bakıldığında cinsiyet ile toplum tarafından gösterilen saygınlık ve itibarı yeterli olduğunu düşünenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve erkeklerin kadınlara göre saygınlık ve itibarı daha fazla önemseydiği kısmen katılımın çokluğu olsa da saygınlık ve itibarın genel anlamda yeterli gördükleri belirlenmektedir.

3.10.2. Yaşa Göre Farklılık Analizleri

Uygulanan anketin ikinci bölümünde yer alan “Sosyal Haklar ile ilgili görüşleriniz” başlığı altında yer alan 26 hüküm bildiren ifadenin yaşa göre analizi yapılmıştır. Analize konu olan yaş kategorisinde ikiden fazla değişken olduğundan Kruskal Wallis (K Independent Sample) testi uygulanmıştır. Yaş kategorisinde 4 farklı grupta bulunmaktadır. Elde edilen bulgular Tablo 3.46’ da gösterilmiştir.

Yaş bilgilerine göre farklılık analizi için oluşturulan hipotezler;

H0: Yaşa göre Uygulanmakta olan Sosyal Hakların Erzurum’ a etkisi bulunmamaktadır.

H1: Yaşa göre Uygulanmakta olan Sosyal Hakların Erzurum’ a etkisi bulunmaktadır.

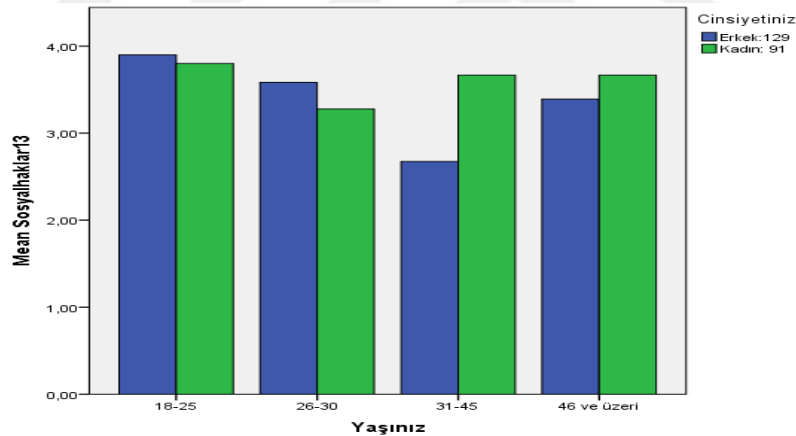
Tablo 3.46. Yaşa Göre Farklılık Analizleri

İfadeler	Ki Kare	df	Anlamlılık(P)
Sosyalhaklar1	5,881	3	0,118
Sosyalhaklar2	6,325	3	0,097
Sosyalhaklar3	4,713	3	0,194
Sosyalhaklar4	1,422	3	0,700
Sosyalhaklar5	4,610	3	0,203
Sosyalhaklar6	1,315	3	0,726
Sosyalhaklar7	5,225	3	0,156
Sosyalhaklar8	1,784	3	0,618
Sosyalhaklar9	2,850	3	0,415
Sosyalhaklar10	1,498	3	0,683
Sosyalhaklar11	7,208	3	0,066
Sosyalhaklar12	6,523	3	0,089
Sosyalhaklar13	12,721	3	0,005
Sosyalhaklar14	7,611	3	0,055
Sosyalhaklar15	3,214	3	0,360
Sosyalhaklar16	2,480	3	0,479
Sosyalhaklar17	15,951	3	0,001
Tablo 3.46. devamı...			
Sosyalhaklar18	2,323	3	0,508
Sosyalhaklar19	7,185	3	0,066
Sosyalhaklar20	4,754	3	0,191
Sosyalhaklar21	1,307	3	0,728
Sosyalhaklar22	5,357	3	0,147
Sosyalhaklar23	5,118	3	0,163
Sosyalhaklar24	6,192	3	0,103
Sosyalhaklar25	3,205	3	0,361
Sosyalhaklar26	15,076	3	0,002
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Yaşınız			

Yaşa göre gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre 26 hüküm bildiren ifade de “Sosyalhaklar13, Sosyalhaklar17 ve Sosyalhaklar26” kodu ile ifade edilen seçeneklerde yaşa göre anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre belirtilen ifadeler hariç, diğer ifadeler için de $p > 0,05$ olduğundan yaş ile uygulanmakta olan sosyal hakların Erzurum’ a etkisi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Bu sonuç ile H_0 hipotezinin reddedilerek H_1 hipotezi kabul edilir.

Türkiye’ de Şehit Yakınları, Gaziler ve Gazi Yakınlarına Uygulanan Sosyal Politikaların Erzurum’ da ikamet edenlere etkisinin yaşa göre farklılığının incelendiği Tablo 3.46’da bulunan verilere göre Uygulanan Sosyal Hakların Erzurum’ da ikamet edenlere etkisine yönelik “Sosyalhaklar13” olarak gösterilen “*Gazi ve Şehit ailelerine toplum tarafından gösterilen saygınlık ve itibarı yeterli buluyorum.*”, “Sosyalhaklar17” olarak gösterilen “*Şehit ve Gazi ailelerinin kendi aralarında şehitlik ve gazilik olma şekilleri nedeniyle üstünlük ve ayrımcılık yapılmasını olumlu buluyorum*” ve “Sosyalhaklar26” kodu ile gösterilmiş olan “*Hizmetli olarak çalışan şehit ve gazi yakınlarının yalnızca büro hizmetlerinde görevlendirilmesine yönelik Genelgeye kurumlarca uygun hareket edilmektedir.*” hükmünün yaşa göre anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“*Gazi ve Şehit ailelerine toplum tarafından gösterilen saygınlık ve itibarı yeterli buluyorum.*” hükmünü bildiren ifadesi bağımsız örneklem testine göre; $p < 0,05$ iken $0,005 < 0,05$ olduğundan, veriler arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirlenmiştir.

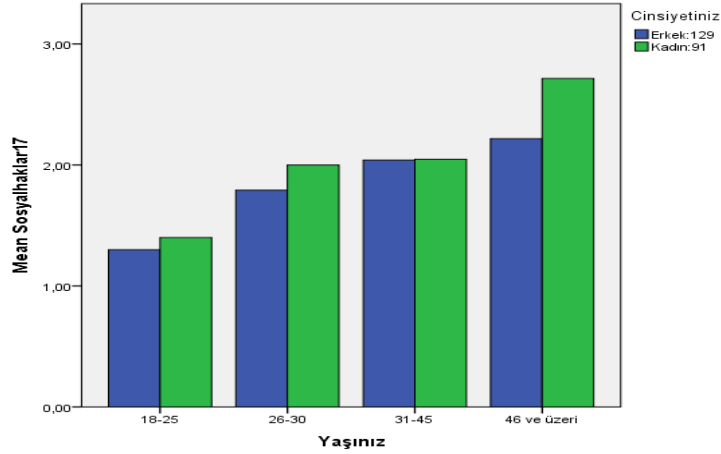

Şekil 2.3. Yaşa Göre Toplum tarafından gereken saygınlığın gösterilmesi durumu

Şekil 2.3’ te yaş gruplarına bakıldığında toplum tarafından gösterilen saygınlık ve itibarı yeterli olduğunu düşünenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve yaş gruplarına göre saygınlık ve itibarı daha fazla önemsendiği kısmen katılımın çokluğu olsa da saygınlık ve itibarın genel anlamda yeterli gördükleri belirlenmektedir.

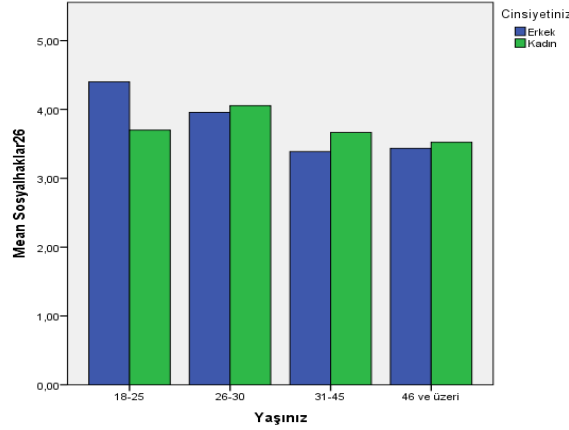
“*Şehit ve Gazi ailelerinin kendi aralarında şehitlik ve gazilik olma şekilleri nedeniyle üstünlük ve ayrımcılık yapılmasını olumlu buluyorum*” hükmünü bildiren ifadesi bağımsız örneklem testine göre; $p < 0,05$ iken $0,001 < 0,05$ olduğundan, veriler

arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirlenmiştir. Dolayısıyla şekil 2.4’ te yaş grupları ile Şehit ve Gazi Yakınlarının kendi aralarında bir üstünlüğün yapıp yapılmadığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve yaş gruplarına göre değerlendirildiğinde şehit ve gazi yakınları herhangi bir üstünlük ya da ayrımcılığın olmaması gerektiğini savunmuşlardır.

Şekil 2.4. Yaşa Göre Şehit ve Gazi Yakınlarının kendi aralarında bir üstünlüğün olup/olmadığı durumu

“Hizmetli olarak çalışan şehit ve gazi yakınlarının yalnızca büro hizmetlerinde görevlendirilmesine yönelik Genelgeye kurumlarca uygun hareket edilmektedir.” hükmünü bildiren ifadesi bağımsız örneklem testine göre; $p < 0,05$ iken $0,002 < 0,05$ olduğundan, veriler arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirlenmiştir. Dolayısıyla şekil 2.5’ te yaş grupları ile istihdamdan yararlanan şehit ve gazi yakınlarının hizmetli unvanı ile büro hizmetlerinde çalışıp çalışmadıkları durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve yaş gruplarına göre değerlendirildiğinde şehit ve gazi yakınları hizmetli unvanı ile büro hizmetlerinde çalışabildiklerini bu konuda herhangi bir zorlama olmadığı ve kendi tercihlerine bırakıldığını anket çalışmaları sırasında birebir görüşmelerde de savunmuşlardır.

Şekil 2.5. İstihdamdan yararlanan şehit ve gazi yakınlarının hizmetli unvanı ile büro hizmetlerinde çalışıp/çalışmadıkları durumu

3.10.3. Aylık Hane Gelirine Göre Farklılık Analizleri

Uygulanan anketin ikinci bölümünde yer alan “Sosyal Haklar ile ilgili görüşleriniz” başlığı altında yer alan 26 hüküm bildiren ifadenin aylık hane gelirlerine göre analizi yapılmıştır. Analize konu olan aylık hane gelirleri kategorisinde ikiden fazla değişken olduğundan Kruskal Wallis (K Independent Sample) testi uygulanmıştır. (Kilmen, 2015). Aylık Hane Geliri kategorisinde 5 farklı gruplama bulunmaktadır. Elde edilen bulgular Tablo 3.47’ de gösterilmiştir.

H0: Aylık Hane Gelirine göre Uygulanmakta olan Sosyal Hakların Erzurum’ a etkisi bulunmamaktadır.

H1: Aylık Hane Gelirine göre Uygulanmakta olan Sosyal Hakların Erzurum’ a etkisi bulunmaktadır.

Tablo 3.47. Aylık Hane Gelirine Göre Farklılık Analizleri

İfadeler	Ki Kare	df	Anlamlılık(P)
Sosyalhaklar1	5,881	3	0,000
Sosyalhaklar2	6,325	3	0,248
Sosyalhaklar3	4,713	3	0,264
Sosyalhaklar4	1,422	3	0,227
Sosyalhaklar5	4,610	3	0,031
Sosyalhaklar6	1,315	3	0,816
Sosyalhaklar7	5,225	3	0,003
Sosyalhaklar8	1,784	3	0,013
Sosyalhaklar9	2,850	3	0,089
Sosyalhaklar10	1,498	3	0,804
Sosyalhaklar11	7,208	3	0,245

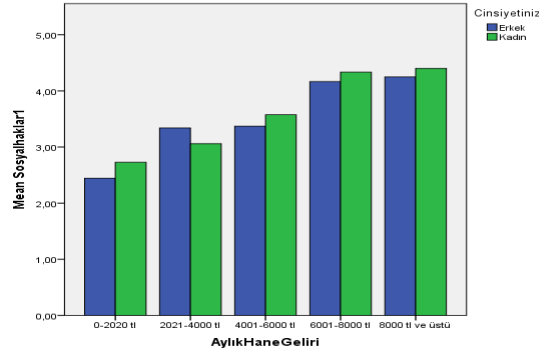
Sosyalhaklar12	6,523	3	0,364
Sosyalhaklar13	12,721	3	0,750
Sosyalhaklar14	7,611	3	0,902
Sosyalhaklar15	3,214	3	0,298
Sosyalhaklar16	2,480	3	0,099
Sosyalhaklar17	15,951	3	0,456
Sosyalhaklar18	2,323	3	0,101
Sosyalhaklar19	7,185	3	0,691
Sosyalhaklar20	4,754	3	0,029
Sosyalhaklar21	1,307	3	0,136
Sosyalhaklar22	5,357	3	0,553
Sosyalhaklar23	5,118	3	0,580
Sosyalhaklar24	6,192	3	0,981
Sosyalhaklar25	3,205	3	0,000
Sosyalhaklar26	15,076	3	0,028
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Aylık Hane Geliriniz			

Aylık Hane Gelirine göre gerçekleşen analiz sonuçlarına göre 26 hüküm bildiren ifade de “Sosyalhaklar1, Sosyalhaklar5, Sosyalhaklar7, Sosyalhaklar8, Sosyalhaklar20, Sosyalhaklar25 ve Sosyalhaklar26” kodu ile ifade edilen seçeneklerde aylık hane gelirlerine göre anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre belirtilen ifadeler hariç, diğer ifadeler için de $p > 0,05$ olduğundan yaş ile uygulanmakta olan sosyal hakların Erzurum’ a etkisi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Bu sonuca göre H0 hipotezinin reddedilerek H1 hipotezi kabul edilir.

Türkiye’ de Şehit Yakınları, Gaziler ve Gazi Yakınlarına Uygulanan Sosyal Politikaların Erzurum’ da ikamet edenlere etkisinin aylık hane gelirine göre farklılığının incelendiği Tablo 3.47.’de bulunan verilere göre Uygulanan Sosyal Hakların Erzurum’ da ikamet edenlere etkisine yönelik “Sosyalhaklar1” olarak gösterilen “*Yürürlükteki yasalar ve yönetmelikler şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının sosyal haklarını yeterince gözetmektedir.*”, “Sosyalhaklar5” olarak gösterilen “*Şehit Aileleri ve Gaziler olarak sosyal ve ekonomik anlamda yapılan destekleri yeterli bulmuyorum.*”, “Sosyalhaklar7” olarak gösterilen “*Sosyal Haklarımı biliyor ve gereğince faydalanabiliyorum.*”, “Sosyalhaklar8” olarak gösterilen “*Şehit ve kahraman yakınlarına 2, gazi, vazife malulleri ile terör mağduru sivil vatandaşlara 1(eş, çocuk, anne- baba ve kardeş) istihdam (iş) hakkı verilmesi yeterli buluyorum.*”, “Sosyalhaklar20” olarak gösterilen “*Yakalanan silahlı terör suçlularının cezalarını yeterli bulmuyorum.*”,

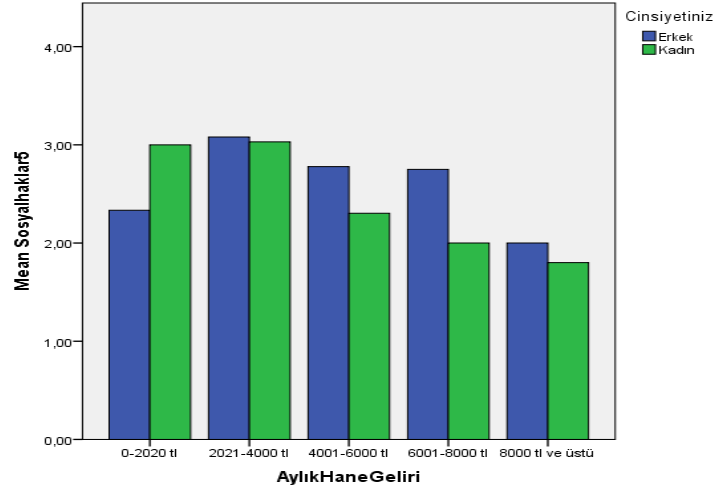
“Sosyalhaklar25” olarak gösterilen “*Yasalar ve Yönetmeliklerin uygulanmasında çoğu zaman sorunlar çıkıyor ve mevcut haklarımı kullanamıyorum.*” ve “Sosyalhaklar26” kodu ile gösterilmiş olan “*Hizmetli olarak çalışan şehit ve gazi yakınlarının yalnızca büro hizmetlerinde görevlendirilmesine yönelik Genelgeye kurumlarca uygun hareket edilmektedir.*” hükmünün aylık hane gelirlerine göre anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“*Yürürlükteki yasalar ve yönetmelikler şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının sosyal haklarını yeterince gözetmektedir.*” hükmünü bildiren ifadesi bağımsız örneklem testine göre; $p < 0,05$ iken $0,000 < 0,05$ olduğundan, veriler arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla şekil 2.6’ da aylık hane gelirlerine göre haklarında uygulanan yürürlükteki yasalar ve yönetmeliklerin şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının sosyal haklarını yeterince gözetmekte olduğunu belirtmişlerdir.

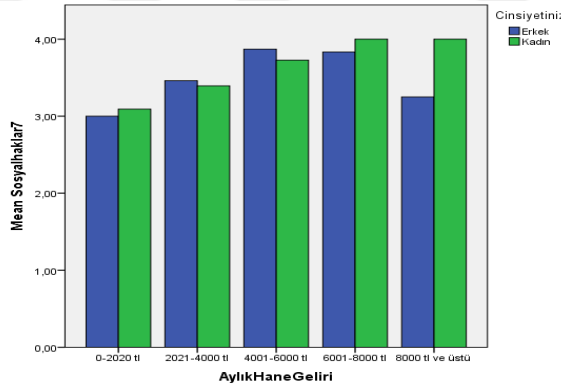
Şekil 2.6. Yürürlükte bulunan Yasa ve Yönetmeliklerin Sosyal Haklara Etkisi

“*Şehit Aileleri ve Gaziler olarak sosyal ve ekonomik anlamda yapılan destekleri yeterli bulmuyorum.*” hükmünü bildiren ifadesi yapılan bağımsız örneklem testine göre; $p < 0,05$ iken $0,031 < 0,05$ olduğundan, veriler arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla şekil 2.7’ de aylık hane gelirlerine göre şehit ve gazi yakınlarının haklarında yapılan sosyal ve ekonomik desteklerin yeterli olduğunu ifade etmektedirler.

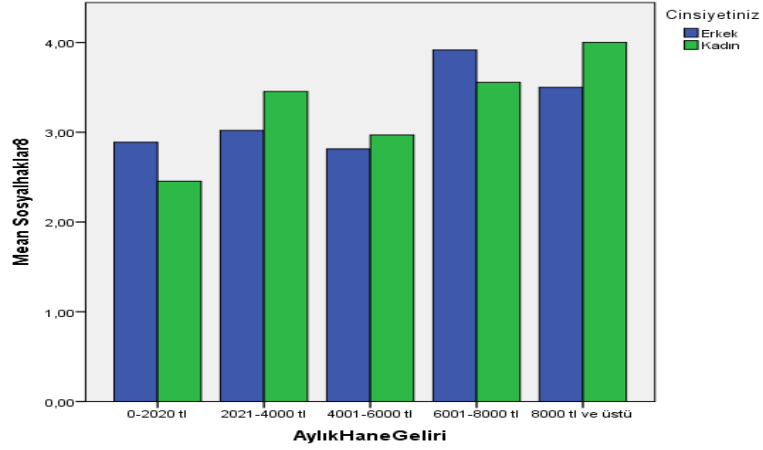
Şekil 2.7. Sosyal ve ekonomik anlamda yapılan desteklerin yeterlilik durumu

“Sosyal Haklarımı biliyor ve gereğince faydalanabiliyorum.” hükmünü bildiren ifadesinin bağımsız örneklem testine göre; $p < 0,05$ iken $0,003 < 0,05$ olduğundan, veriler arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla şekil 2.8’ e bakılarak değerlendirildiğinde aylık hane gelirlerine göre şehit ve gazi yakınları sosyal hakları hakkında yeterli bir bilgi birikimine sahip olduklarını ifade etmektedirler.

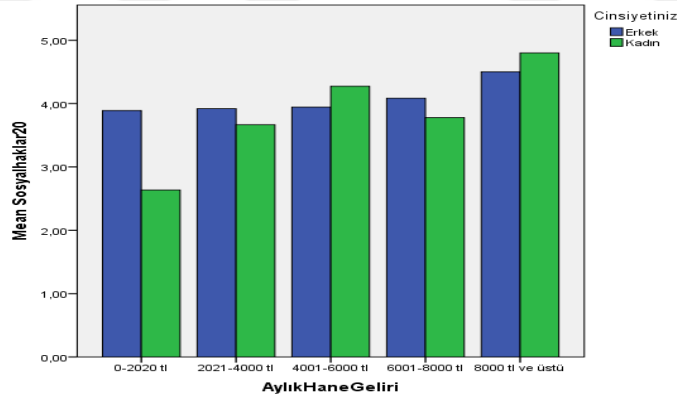
Şekil 2.8. Sosyal hakları hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları durumu

“Şehit ve kahraman yakınlarına 2, gazi, vazife malulleri ile terör mağduru sivil vatandaşlara 1(eş, çocuk, anne- baba ve kardeş) istihdam (iş) hakkı verilmesi yeterli buluyorum.” hükmünü bildiren ifadesi bağımsız örneklem testine göre; $p < 0,05$ iken $0,013 < 0,05$ olduğundan, veriler arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Şekil 2.9 üzerinden bakıldığında aylık hane gelirlerine göre katılım sağlayan şehit ve gazi yakınları sağlanan istihdam hakkı sayısının genel olarak yeterli olduğunu savunmuşlardır.

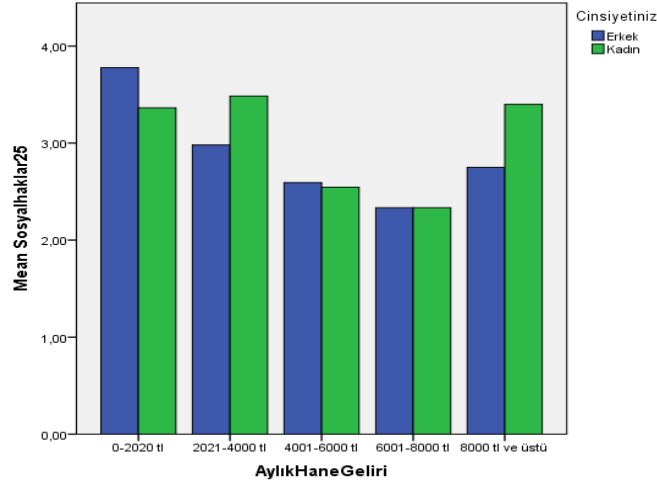
Şekil 2.9. İstihdam hakkının yeterli olup olmadığı durumu

“Yakalanan silahlı terör suçlularının cezalarını yeterli bulmuyorum.” hükmünü bildiren ifadesinin bağımsız örneklem testine göre; $p < 0,05$ iken $0,029 < 0,05$ olduğundan, veriler arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla şekil 2.10 üzerinden yapılan değerlendirmede aylık hane gelirlerine göre şehit ve gazi yakınları terörle mücadelede yakalanan silahlı terör suçlularına verilen cezaları yeterli bulmamaktadırlar.

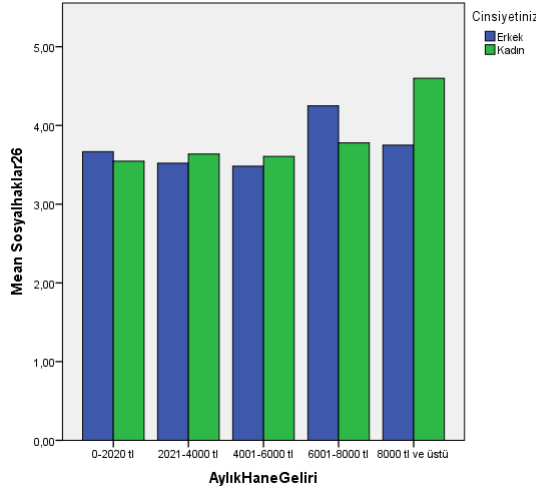
Şekil 2.10. Terörle Mücadelenin yeterli olup/olmadığı durumu

“Yasalar ve Yönetmeliklerin uygulanmasında çoğu zaman sorunlar çıkıyor ve mevcut haklarımı kullanamıyorum.” hükmünü bildiren ifadesi bağımsız örneklem testine göre; $p < 0,05$ iken $0,000 < 0,05$ olduğundan, veriler arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Şekil 2.11’ de Aylık hane gelirlerine göre haklarında uygulanan yürürlükteki yasalar ve yönetmeliklerin gelir düzeyine göre değişmekle beraber gelir düzeyi düşük grupların daha fazla sorun yaşadığı ortaya çıkmaktadır.

Şekil 2.11. Yasal hakları kullanırken sorun çıkması

“Hizmetli olarak çalışan şehit ve gazi yakınlarının yalnızca büro hizmetlerinde görevlendirilmesine yönelik Genelgeye kurumlarca uygun hareket edilmektedir.” hükmünü bildiren ifadesi bağımsız örneklem testine göre; $p < 0,05$ iken $0,028 < 0,05$ olduğundan, veriler arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Şekil 2.12. İstihdamdan yararlanan şehit ve gazi yakınlarının hizmetli unvanı ile büro hizmetlerinde çalışıp/çalışmadıkları durumu

Dolayısıyla aşağıda verilen Şekil 2.12’ de aylık hane gelirlerine göre gruplara bakıldığında katılımcılardan istihdam hakkından yararlanan ve onların ailelerinin hizmetli unvanı ile büro hizmetlerinde görev verildiği yönünde bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye’de “şehit” ve “gazi” unvanları olayın şekline ve maluliyet derecelerine göre kanun maddeleri ile düzenlenmiş olup bu durumlar nedeniyle de farklılıklar gösterebilmektedir. Genel anlamda şehit ve gazi yakınlarına uygulanmakta olan sosyal politikalar geniş bir kapsama sahip olsa da birbirinden bağımsız birçok kanunun var

olması, gerek bu kanundan yararlananlar açısından gerek kanun uygulayıcıları açısından da karışıklıklara neden olabilmektedir. Yapılan akademik çalışmaların etkisiyle ve kanun uygulayıcılarının halkın manevi duygularını da esas alarak ilerleyen süreçte “şehit” ve “gazi” unvanlarının kanun maddeleri içerisinde yer alması da ilgili şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının memnuniyet düzeylerini yükseltecektir.

Bu araştırmada, Erzurum ilinde ikamet etmekte olan şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının Türkiye Cumhuriyeti tarafından kendilerine uygulanan sosyal hakları çalışma konusu yapılmıştır. Bu çalışma da yer alan şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının sosyal haklarını bilip/bilmedikleri, yeterince faydalanıp/faydalanmadıkları ve yararlandıkları sosyal haklardan ne derece memnun olduklarını ifade etmek üzere memnuniyet düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada anket tekniği kullanılarak Erzurum ilinde ikamet eden 18 yaş üzeri şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarından elde edilen bilgilerin analizi “IBM SPSS Statistics 22,0” programı yardımı ile yapılmıştır. Anket çalışmasına ilde ikamet edenlerden 300 katılımcıya uygulanmış ancak bunlardan 240 kişinin geri dönüşü sağlanmış ve bu 240 anketin 20’ si çeşitli veri eksikliğinden veya tutarsızlığından dolayı analiz dışı tutulmuştur. Bu nedenle toplamda 220 anket üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir.

Erzurum ilinde ikamet etmekte olan ve yapılan anket çalışmasına katılım sağlayan şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarına anketin 2. bölümünde memnuniyetlerini belirlemek üzere sosyal haklar ile ilgili 26 ifade yöneltilmiş ve alınan cevaplara göre %86,6 bir oran ile katılımcıların sosyal hakları ile ilgili olarak yeterli bir bilgi birikimine sahip oldukları bilgisine ulaşılmıştır. Sosyal hakların yasalar ve yönetmeliklerle ilgili etkisini ifade etmek üzere yöneltilen “*Yürürlükteki yasalar ve yönetmelikler şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının sosyal haklarını yeterince gözetmektedir.*” ifadesinin %73,7 lik bir oran ile yasa ve yönetmeliklerin sosyal haklara yeterince yer verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer önemli görülen Muharip Gazi yakınlarına da iş hakkı verilmesi durumu ile ilgili olarak yöneltilen “*Muharip Gazi yakınlarına da iş hakkı verilmelidir.*” ifadesinde katılımcıların %91,8’ inin iş hakkı verilmesi yönünde görüşlerini bildirmesi bu hususta ayrımcılık olmadan birbirlerini desteklediği sonucu da çok önemli bir husus olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer çok önemli bir husus olarak anket çalışmasında yer verilen “*Ülkemizde silahlı terör suçlularının idam cezası ile*

yargılanmasını olumlu karşılıyorum.” ifadesinde terör suçlularına yönelik idam cezasının verilip/verilmemesi durumu değerlendirilerek katılımcıların %91,4’ lük bir oran ile idam cezasının yeniden gündeme alınması ve bu suçluların idam cezası ile yargılanmaları sonucu ortaya çıkmaktadır. Anket çalışmasında *“Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde dışlandıkları ve mobbinge maruz kaldıklarını düşünüyorum.”* %18,7 lik oran ile katılımcılar tarafından en az kabul gören bu ifade de görev aldıkları yerlerde çoğunluğun herhangi bir mobbinge maruz kalmadıkları görüşü sonucu ortaya çıkmıştır.

Anket verilerine göre değerlendirmek üzere cinsiyete, yaşa ve aylık hane gelirlerine göre farklılık analizleri uygulanmıştır. Verilere normallik testi uygulanmış ancak normal dağılım olmadığı için verilerin analizinde parametrik olmayan (Nonparametrik) testler olan Kruskal Wallis ve (Two Independent Samples) iki bağımsız örneklem testleri uygulanmıştır.

Cinsiyete göre farklılık analizinde “Kadın” ve “Erkek” olmak üzere iki kategoride değerlendirilerek sonucunda iki bağımsız örneklem (Two Independent Samples) testi uygulanmıştır. Sosyal haklar ile ilgili olarak katılımcılara yöneltilen 26 hüküm bildiren ifadeden *“Gelir Vergisi indirimi, Elektrik ve Su Ücreti indirimi oranlarını yetersiz buluyorum.”* ve *“Gazi ve Şehit ailelerine toplum tarafından gösterilen saygınlık ve itibarı yeterli buluyorum.”* yargıları için cinsiyete göre anlamlı bir ilişki olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Gelir Vergisi indirimi, Elektrik ve Su Ücreti indirim oranlarının memnuniyet seviyesi düşük olduğunu ifade edenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve erkeklerin kadınlara göre oranla ekonomik bakımdan da değerlendirildiğinde daha çok yetersiz olarak gördükleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Bir diğer ifade de cinsiyete göre değerlendirme yapıldığında toplum tarafından gösterilen saygınlık ve itibarı yeterli olduğunu düşünenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve erkeklerin kadınlara göre saygınlık ve itibarı daha fazla önemseydiği kısmen katılımın çokluğu olsa da saygınlık ve itibarın genel anlamda memnuniyet düzeyinin yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Yaşa göre farklılık analizi üzerinden değerlendirme yapıldığında ise yaş kategorisi dört farklı grupta olduğundan dolayı Kruskal Wallis (K Independent Sample) testi uygulanmıştır. Yaşa göre gerçekleşen analiz sonuçlarına göre 26 hüküm bildiren ifadelerden 3 ifade de yaşa göre anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu ifadelerden

yine cinsiyete göre farklılık analizinde olduğu gibi “*Gazi ve Şehit ailelerine toplum tarafından gösterilen saygınlık ve itibarı yeterli buluyorum.*” ifadesi olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bir diğer ifade olan “*Şehit ve Gazi ailelerinin kendi aralarında şehitlik ve gazilik olma şekilleri nedeniyle üstünlük ve ayrımcılık yapılmasını olumlu buluyorum.*” düşüncesinde şehit ve gazi yakınlarının kendi aralarında bir üstünlüğün yapıp yapılmadığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve yaş gruplarına göre değerlendirildiğinde şehit ve gazi yakınları herhangi bir üstünlük ya da ayrımcılığın olmaması gerektiğini savunmuşlardır. Son olarak “*Hizmetli olarak çalışan şehit ve gazi yakınlarının yalnızca büro hizmetlerinde görevlendirilmesine yönelik Genelgeye kurumlarca uygun hareket edilmektedir.*” ifadesinde memnuniyet düzeyinin yüksek olması yaşa göre anlamlı bir ilişki bulunduğu yaş grupları ile istihdamdan yararlanan şehit ve gazi yakınlarının hizmetli unvanı ile büro hizmetlerinde çalışıp çalışmadıkları durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve yaş gruplarına göre değerlendirildiğinde şehit ve gazi yakınları hizmetli unvanı ile büro hizmetlerinde çalışabildiklerini sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Aylık hane gelirine göre değerlendirilen farklılık analizinde beş farklı gruplama olduğundan dolayı yine Kruskal Wallis (K Independent Sample) testi uygulanmıştır. Aylık Hane Gelirine göre gerçekleşen analiz sonuçlarına göre 26 hüküm bildiren ifadelerden 5 ifadenin analizinde aylık hane gelirlerine göre anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. “*Yürürlükteki yasalar ve yönetmelikler şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının sosyal haklarını yeterince gözetmektedir.*” ifadesinde memnuniyet düzeyinin yüksek olması ile aylık hane gelirlerine göre haklarında uygulanan yürürlükteki yasalar ve yönetmeliklerin şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının sosyal haklarını yeterince gözetmekte olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. “*Şehit Aileleri ve Gaziler olarak sosyal ve ekonomik anlamda yapılan destekleri yeterli bulmuyorum.*” ifadesinde de şehit ve gazi yakınlarının aylık hane gelirlerine göre yapılan analizde haklarında yapılan sosyal ve ekonomik desteklere yönelik memnuniyet düzeylerinin yüksek olması da anlamlı olarak sonuçlanmaktadır. “*Sosyal Haklarımı biliyor ve gereğince faydalanabiliyorum.*” ifadesi aylık hane gelirlerine göre analizi değerlendirildiğinde şehit ve gazi yakınları sosyal hakları hakkında yeterli bir bilgi birikimine sahip olduklarını ifade etmekte, “*Şehit ve kahraman yakınlarına 2, gazi, vazife malulleri ile terör mağduru sivil vatandaşlara 1(eş, çocuk, anne- baba ve kardeş) istihdam (iş) hakkı verilmesi yeterli buluyorum.*” ifadesiyle de aylık hane gelirlerine göre katılım sağlayan şehit ve gazi yakınları sağlanan

istihdam hakkı sayısının genel olarak memnuniyet düzeyinin yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Başka bir ifade olan *“Yakalanan silahlı terör suçlularının cezalarını yeterli bulmuyorum.”* değerlendirmesinde ise aylık hane gelirlerine göre yapılan analizde şehit ve gazi yakınları terörle mücadelede yakalanan silahlı terör suçlularına verilen cezaların yeterli olmadığı konusunda anlamlı bir ilişki olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. *“Yasalar ve Yönetmeliklerin uygulanmasında çoğu zaman sorunlar çıkıyor ve mevcut haklarımı kullanamıyorum.”* ifadesinde aylık hane gelirlerine göre yapılan analiz ile haklarında uygulanan yürürlükteki yasalar ve yönetmeliklerin gelir düzeyine göre değişmekle beraber gelir düzeyi düşük grupların daha fazla sorun yaşadığı sonucu ortaya çıkmaktadır ve son olarak *“Hizmetli olarak çalışan şehit ve gazi yakınlarının yalnızca büro hizmetlerinde görevlendirilmesine yönelik Genelgeye kurumlarca uygun hareket edilmektedir.”* ifadesinin aylık hane gelirlerine göre anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Aylık hane gelirlerine göre gruplara bakıldığında katılımcılardan istihdam hakkından yararlanan ve onların ailelerinin hizmetli unvanı ile büro hizmetlerinde görev verildiği yönünde bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Şehit yakınları ve gazi ve gazi yakınlarına yönelik çalışma yapma görevi, 10 Temmuz 2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren iki bakanlığın birleşmesi sonucunda ismi belirlenen Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesi altında faaliyet gösteren Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü' ne verilmesi ile şehit aileleri ve gazilere yönelik birleştirici, uzun dönemli olmak üzere süreklilik arz eden çalışma ve projelerin geliştirilebileceği düşünülerek bu birim hizmet vermeye başlamıştır. Hizmet vermeye başlayan bu birimin dışında şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarına yönelik çalışma yapan sivil toplum kuruluşları ve son olarak 15 Temmuz menfur darbe girişimi sonrasında kurulması kararlaştırılan Türkiye Şehit Yakınları ve Gaziler Dayanışma Vakfı oluşturularak tek bir çatı altında hareket edilmesi ve şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına yardımlar da bu vakıf üzerinden gerçekleştirilecektir. Sivil Toplum Kuruluşlarının kendi aralarında fikir ayrılıkları, tüzük uyuşmazlıkları gibi durumlar nedeniyle kendi aralarında bir arada bulunmak yerine üstünlük/düşüklük görüşlerine neden olan bu kalıpların değişmesi ayrıca birbirlerine bakış açılarının özellikle terörle mücadele de yaralanan veya şehidi olan ailelerin diğer ailelere bakış açılarından dolayı (15 Temmuz ve Vazife

Malûlleri ayrıştırması vb.) ayrımlara neden olan bu durumların ortadan kaldırılması yönünde devlet büyüklerinin mevcut dernekleri bir araya getirerek sorunları ortadan kaldırmak üzere çalışmalar yapılması gerekmekte olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Erzurum ilinde yaşamakta olan şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının yapılan çalışma üzerinden değerlendirmelerinde ilk süreçte kendilerine gösterilen ilginin son derece fazla olduğu ancak bu durumun kısa bir sürede azaltılması hatta son bulmasından hoşnut olmamaları hatta genel olarak değerlendirildiğinde Türkiye’ de genel olan bu problemin aile ziyaretlerinin daha sık gerçekleştirilmesi, bayramlar ve özel günlerde daha özenli davranılması doğru olacaktır. Ayrıca Gazilere yönelik daha farklı hayata kazandırma anlamında sağlanan birçok sosyal politika dışında ABD’ de kullanılmakta olan malul gazilere yönelik aktif mesleki rehabilitasyon programlarının (Seyyar, 2011, 112:113) devreye alınması ve bunun pilot il olarak Erzurum’ un değerlendirilmesi sağlanarak devlet istihdamı dışında özellikle genç yaşta farklı meslek gruplarına uygun iş imkanı bulmalarına olanak sağlayarak gazinin vatanına feda ettiği uzvunun yerini alamayacak fakat onun ne kadar değerli olduğu hissiyatını verebilecektir. Yapılan anket çalışması sürecinde özellikle Kıbrıs olmak üzere muharip gazilerin ve bunun yanında terörle mücadelede şehit olanların yakınları, gazi ve onların yakınlarının da desteklediği istihdam hakkının muharip gazi çocuklarına da sağlanması yönünde görüşlerini bildirmişlerdir. Faizsiz konut kredisinin bir hak olması yerine bunun birinci derece yakınlarına da sağlanması en azından TOKİ’ den yararlanma hakkının sağlanması da onlara daha fazla değer verildiğinin kanıtı olacaktır. Sosyal tesis hakları ile ilgili olarak kapsamın genişletilerek ailelere hizmeti muharip gazilerin faydalanması sağlanmalıdır. Milli piyango bayiliği verilmesi gibi şans oyunları dışında daha farklı iş pozisyonlarında Türkiye’nin önde gelen bayiliklerinin de şehit yakınları ve gazilere verilmesi onların istihdam dışında farklı alanlara da yönelmesi sağlanarak hayata tutunabilmeleri açısından önemli bir yer tutmaktadır. Konut kredisi gibi işletme kurabilmesi için iki seçenek sunulması da tercih olarak sunulması olumlu sonuçlar verebilecektir. İstihdam verilirken terörle mücadele gazilerinin malulen emekliliklerinin sonlandırılması onları daha mağdur durumlara düşürebilmektedir. Bu durumun düzeltilmesi yani malulen emekliliğinin dışında memuriyetlerini de yapabilmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca farkındalığın artırılabilmesi için pedagojik formasyonu olan gaziler ile olayların içinde yer alan diğer gazilerin ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında gazilik ve şehitlik hakkında

seminerler düzenlemesi şeklinde projeler gerçekleştirilebilir. Gerçekleştirilecek olan bu projelerle gazilerin toplum içinde daha aktif yer alması ve sosyal bütünleşmesi sağlanmalıdır.

Son olarak geçmişi güçlü bir tarihe sahip, tarih boyunca askeri beceriye ve doğuştan asker özelliği olan bu milletin kültürü ile İslamiyet sonrası ve bunun yanında diğer milletler de kendi inançları ve bağlılıkları doğrultusunda şehitlik ile gazilik olgularına yeterli değeri göstermişler ve ülkeleri var oldukça da göstereceklerdir. Aynı zamanda bu değerlerin korunması da şehit yakınlarının, gazi ve gazi yakınlarının önce devletin gerekliliği daha sonra halk sayesinde; mutlu olmaları, ilgi ve saygı görmelerine bağlıdır. Çünkü siz bir değeri unutursanız onu yaralarsınız ve onun hayata adapte olma durumunu olumsuz etkileyebilirsiniz. Yapılan çalışmanın amacı da Erzurum ilinde ikamet eden bu ailelerin mutsuz ve rahatsız oldukları konuların giderilmesine yönelik neler yapılabilir mevcutta bulunan olumsuz baktıkları sosyal politikalar nasıl geliştirilebilir veya nasıl yeni sosyal politikalar ortaya çıkarılabilir düşüncesi üzerine yoğunlaşarak bu çalışma sonucunda yapılan önerilerle Türkiye’ de şehit yakınları, gazi ve yakınlarına uygulanan sosyal politikaların daha etkili ve doğru sonuçlar ortaya çıkarabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- 1111 sayılı Askerlik Kanunu. (1927). *T. C. Resmî Gazete*, 631-635 21 Haziran 1927
- 1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu. (1970). *T. C. Resmî Gazete*, 13576, 11 Ağustos 1970.
- 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu. (1960). *T. C. Resmî Gazete*, 10700, 01 Ocak 1961.
- 197 Sayılı Motorlu Taşıtlar Kanunu. (1963). *T. C. Resmî Gazete*, 11342, 23 Şubat 1963.
- 2330 Sayılı Nakdi Tazminat Kanunu. (1980). *T. C. Resmî Gazete*, 17152, 06 Kasım 1980.
- 2933 Sayılı Madalya ve Nişanlar Kanunu. (1983). *T. C. Resmî Gazete*, 18203, 26 Ekim 1983.

- 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu. (1984). *T. C. Resmî Gazete*, 18563, 02 Kasım 1984.
- 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu. (1991). *T. C. Resmî Gazete*, 20843, 12 Nisan 1991.
- 4458 Sayılı Gümrük Kanunu. (1999). *T. C. Resmî Gazete*, 23866, 04 Kasım 1999.
- 5434 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu. (1949). *T. C. Resmî Gazete*, 7235, 17 Haziran 1949.
- 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu. (2006). *T. C. Resmî Gazete*, 26200, 16 Haziran 2006.
- 5710-1 Sayılı Ölen Askerler Aileleri Kanunu. (1950). “Birinci Bölüm: Genel Anlatımlar(Değişiklikler: 5712, 5718, 5723, 5725, 5727, 5731, 5736, 5735, 5770, 5764 , 5767)”. https://www.btl.gov.il/Laws1/00_0044_000000.pdf, Erişim tarihi: 17.10.2019
- 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkındaki Kanun. (1953). *T. C. Resmî Gazete*, 8458, 15 Temmuz 1953
- 624 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2000). *T. C. Resmî Gazete*, 24190, 04 Ekim 2000.
- 6245 Sayılı Harcırah Kanunu. (1954). *T. C. Resmî Gazete*, 8637, 18 Şubat 1954.
- 6704 Sayılı Torba Kanun. (2016). *T. C. Resmî Gazete*, 29695, 14 Nisan 2016.
- 7338 Sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu. (1959). *T. C. Resmî Gazete*, 10321, 08 Haziran 1959.
- 926 Sayılı TSK Personel Kanunu. (1967). *T. C. Resmî Gazete*, 12670, 27 Temmuz 1967.
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2020). “Görevlerimiz ve Sıkça Sorulan Sorular”. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/syggm/genel-mudurluk/gorevlerimiz/> Erişim tarihi: 20.02.2020
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2020). “Şehit Ailelerine "Özel Öğrenci" Statüsü Hakkı”. <https://ailevecalisma.gov.tr/syggm/duyurular/170918-noluduyuru/> Erişim tarihi: 18.03.2020
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2020). “Şehit Yakınları ve Gazilere Yönelik Sosyal Haklar”. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/sss/sehit-yakinlari-ve-gazilere-yonelik-hizmetler-dairesi-baskanligi/sosyal-haklar/>, Erişim tarihi: 20.03.2020

- Akdağ, M. (2011). SPSS’de istatistiksel analizler. Malatya.
iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/669/file/SPSS, Erişim tarihi: 10.01.2020)
- Arslan, M. (2019). “İngiltere’de Gazilere Yönelik Sosyal Politikalar”.
<http://www.sosyalsiyaset.net/Veterans/England.asp>, Erişim tarihi: 12.10.2019
- Başbakanlık, (2018). “Hizmetli unvanlı Şehit ve Gazi Yakınları” 2018/4 sayılı Genelge.
- Belçika Sağlık Birimi, (2019). “Belçika’da Hayatını Kaybeden ve Yaralan Askerlere Uygulanan Sosyal Politikalar”.
<http://www.health.belgium.be/eportal/Healthcare/MedicalExpertise/Militaryvictimsintimeofpeace/index.html>, Erişim tarihi: 28.11.2019
- Border Victims (Benefits) Law (1956), “11 L.S.I. 19. National Insurance Institute Of Israel”.<http://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Grant%20to%20discharged%20soldiers%20performing%20vital%20work/Pages/default.aspx>,
Erişim Tarihi: 17.12.2019
- Diyanet İşleri Başkanlığı, (2020). “Hac Kuraları Hakkında”.
<https://www.diyamet.gov.tr/tr-TR/Content/PrintDetail/26239> Erişim tarihi: 08.01.2020
- Gazi Haber, (2019). “Anket Soruları”. <http://www.gazihaber.com/anketler.html> Erişim tarihi: 15.09.2019
- İngiltere Savunma Bakanlığı, (2019). “İngiltere’ de Gazilere Yönelik Sosyal Politikalar”.
<https://www.gov.uk/government/organisations/veterans-uk>, Erişim tarihi: 27.11.2019
- Kalaycı, M. (2016). “TBMM’ de Muharip Gaziler, Malul Gaziler Ve Malul Sayılmayan Gazilerin Sorunlarına İlişkin Gündem Dışı Konuşması”. Yasama Yılı:2 Birleşim:13.https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/genel_kurul.cl_getir?pEid=52872, Erişim tarihi: 12.12.2019
- Karabulut, C. (2017). “Türkiye’de Gazilere Ve Şehit Ailelerine Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar:Yalova İli Örneği”. *Ulusal Tez Merkezi*,
- Köleoğlu, Y., Karataşoğlu, S. & Namal, M. K. (2013). “Türkiye’de Gazi ve Şehit Ailelerine Sağlanan Sosyal Haklar ve Gazi ve Şehit Aileleri Bilgi Bankası Oluşumunun Sağlanmasında Batman İli Örneği”. *Sosyal Güvenlik Dergisi* 3 (.2): 110-149.
- Muharip Gaziler, (2019). “Muharip Gazilere Sağlanan Haklar”.

- <http://muharipgaziler.org.tr/gazi-haklari>, Erişim tarihi: 24.12.2019
- Namal, M., Köleoğlu, Y. (2016). “Türkiye’de Gazi Ve Şehit Ailelerine Sağlanan Sosyal Haklar”. *Türk İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (8): 119-149.
- Nurdoğan A. (2019). *Şehit Yakınları, Gazilerin Sosyal Dışlanma Algısı ve Yaşam Kalitesinin İncelenmesi*, Bursa: Ekin Yayınevi
- Öcal, O. (2012). “Şehitlik ve Gazilik Kavramları Üzerine Kısaca”.
http://www.pusulagazetesi.net/kose-yazilari/sehitlik_ve_gazilik_kavra-848.html,
Erişim tarihi: 25.12.2019
- Polis Akademisi. (2020). “PMYO öğrenci alımı Öncelik Hakkı”.
<https://www.pa.edu.tr/sikca-sorulan-sorular.html> Erişim Tarihi: 21.05.2020
- Roux, J.Paul. (1999). *Eski Çağ ve Orta Çağ'da Altay Türklerinde Ölüm*, İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Seyyar A., Köleoğlu Y. (2011). *Sosyal Politikalar Açısından Gaziler ve Şehit Aileleri*, İstanbul: Lalezar Kitabevi
- Solmaz, M. (2020). “Sosyal Politikaya Giriş Ders Notu 1”.
<https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/msolmaz/122233/Sosyal%20Politikaya%20Giri%C5%9F%20Ders%20Notu%201.pdf> Erişim tarihi: 20.05.2020
- Sosyal Güvenlik Kurumu, (2019). “5434 Sayılı Kanununun Ek 79. Maddesi Uyarınca Ödenen Ek Ödeme Tütün İkramesi”.
http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/emekli/primsiz_ayliklar/ekodeme_tutun,
Erişim tarihi: 22.12.2019
- Sosyal Güvenlik Kurumu, (2020). “Eğitim-Öğretim Yardımı”
http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/emekli/primsiz_ayliklar/egitim_ogretim
Erişim tarihi: 22.03.2020
- Sosyal Politika, (2020). “Sosyal Politika Kavramı”. <https://tarihbilgi.org/sosyal-politikanin-kamusal-niteliği-hedefi-ve-finansmanı/> Erişim tarihi: 20.12.2019.
- SurveyMonkey, (2020). “Anket Örnek Boyutu”
<https://tr.surveymonkey.com/mp/sample-size/> Erişim tarihi: 10.02.2020.
- Şahin, H. (2011). “İsrail’de Saldırılarda Ölenlerin Yakınlarına Ve Yaralananlara Sağlanan Haklar”. <http://www.sosyalisiyaset.net/Veterans/Israel.asp>, Erişim tarihi: 10.12.2019.

- Kilmen, S. (2015). *Eğitim Araştırmacıları İçin SPSS Uygulamalı İstatistik*. Ankara: Edge Akademi.
- Tınaz, P. (2006). "İşyerinde psikolojik taciz (Mobbing)". İstanbul: Beta Basım Yayım.
- T.C. Anayasası. (1982). *T. C. Resmî Gazete*, 17844, 20 Ekim 1982.
- Topbaş, O. (2010). "The Prophet Muhammad Mustafa the Elect 2". İstanbul: Erkam Publications
- Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, (2020). "Faizsiz Konut Kredileri". <https://www.toki.gov.tr/faizsiz-konut-kredileri> Erişim tarihi: 18.02.2020
- Turkcell,(2019). "*Sosyal Destek Kampanyası*." <https://www.turkcell.com.tr/kampanyalar/diger-kampanyalarimiz/sosyal-destek-kampanyasi>, Erişim tarihi: 01.12.2019
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri, (2020). <http://sozluk.gov.tr>, Erişim tarihi: 10.02.2020
- Türk Silahlı Kuvvetleri Dayanışma Vakfı, (2019). "*Yardımlar*". <http://www.tskdv.org.tr/tr/yardimlar/yardim-cesitleri>, Erişim tarihi: 02.11.2019
- Türk Silahlı Kuvvetleri Mehmetçik Vakfı, (2020). "Mehmetçik Vakfı Yardım Çeşitleri ve Yardım Planı". <http://www.mehmetcik.org.tr/yardim-cesitleri>, <http://www.mehmetcik.org.tr/yardim-plani>, Erişim tarihi: 18.03.2020.
- Türkiye Cumhuriyeti Milli Savunma Bakanlığı, (2020). "*Şehit Yakınları İle Malul Ve Gazilere İlişkin Bilgiler*". <https://www.msb.gov.tr/SehitGazi/icerik/haklar>, Erişim tarihi: 12.03.2020
- Türkiye Harp Malulü Gaziler Şehit Dul ve Yetimleri Derneği Genel Merkezi, (2020). "Şehit ve Gazi Hakları" <http://sehitgazi.org/sehit-gazi-haklari-2>, http://sehitgazi.org/wp-content/uploads/2018/04/malul_gazi_haklari.doc, Erişim tarihi: 11.03.2020
- Ünsal, G. Ve Duran S. (2014). "Çankırı İlindeki Şehit Aileleri Ve Malul Gazilerin Psikolojik Dayanıklılık ve Depresif Durumlarının Belirlenmesi". *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* C.5, S.2, s.158-163.
- Vazife Malulü Kavramı, (2020). "Vazife Malullüğü nedir". <https://www.muhasabenews.com/vazife-malullugu-nedir/> Erişim tarihi: 20.03.2020

Yeni Zelanda Gazi İşleri Birimi, (2019). “Yeni Zelanda’ da Uygulanan Sosyal Haklar ve Hizmetler”. <https://www.veteransaffairs.mil.nz/pensions/index.html>, Erişim tarihi: 27.12.2019

EKLER

EK 1- ANKET

Saygıdeğer katılımcı

Bu anket formu Erzurum merkezde bulunan şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının sosyal haklar ile ilgili görüşlerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Anket tamamen bilimsel bir çalışmaya veri teşkil edeceğinden vereceğiniz cevapların doğruluğu, çalışmanın amacına ulaşmasında en önemli faktör olacaktır. Katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Doç. Dr. Adnan KÜÇÜKALİ

Yakup ERZİNCANLI
Yüksek Lisans Öğrencisi

Kişisel Bilgi Formu

1.Cinsiyetiniz: ☐ Erkek ☐ Kadın
2.Yaşınız: ☐ 18-25 ☐ 26-30 ☐ 31-45 ☐ 46 ve üzeri
3.Medeni Durumunuz: ☐ Evli ☐ Bekâr
4.Eğitim Durumunuz (mezuniyetiniz): ☐ Okur-yazar değilim ☐ İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora
5. Şehit yakını, gazi, gazi yakını ve malül olarak statünüz. ☐ Şehit Yakını (Görev başındaki güvenlik güçleri ve kamu personeli) ☐ Malül (Harp, Gazi, Vazife) ☐ Muharip (Kıbrıs, Kore, İstiklal) ☐ Sivil Vatandaş (şehit-gazi)
6. Yakınlık Dereceniz ☐ Kendisi ☐ Eşi ☐ Çocuğu ☐ Annesi ☐ Babası ☐ Kardeşi
7. Mensubiyetiniz ☐ TSK ☐ Emniyet ☐ Jandarma Hizmetleri Sınıfı ☐ Sahil Güvenlik Hizmetleri ☐ Diğer
8. Sosyal Güvenceniz ☐ Emekli Sandığı ☐ SSK ☐ Bağ-Kur ☐ Diğer
9. Aylık Hane Geliriniz ☐ 0-2020 ☐ 2021-4000 ☐ 4001-6000 ☐ 6001- 8000 ☐ 8001 ☐ ve üstü

AŞAĞIDAKİ İFADELERE KATILIP KATILMADIĞINIZI LÜTFEN SEÇENEKLERE GÖRE BELİRLEYİNİZ.

SOSYAL HAKLAR İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİZ (Tüm katılımcıların cevaplamaı rica olunur.)		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Yürürlükteki yasalar ve yönetmelikler şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının sosyal haklarını yeterince gözetmektedir.	①	②	③	④	⑤
2	Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde pozitif ayrımcılık yapılmasını destekliyorum.	①	②	③	④	⑤
3	Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının çalıştıkları işyerlerinde dışlandıkları ve mobbinge maruz kaldıklarını düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤
4	Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarının bazılarının çalıştıkları işyerlerinde gereksiz ve haksız ayrımcılık talep ettiklerini düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤
5	Şehit Aileleri ve Gaziler olarak sosyal ve ekonomik anlamda yapılan destekleri yeterli bulmuyorum.	①	②	③	④	⑤

6	Muharip Gazi yakınlarına da iş hakkı verilmelidir.	①	②	③	④	⑤
7	Sosyal Haklarımı biliyor ve gereğince faydalanabiliyorum.	①	②	③	④	⑤
8	Şehit ve kahraman yakınlarına 2, gazi, vazife malulleri ile terör mağduru sivil vatandaşlara 1(eş, çocuk, anne- baba ve kardeş) istihdam (iş) hakkı verilmesi yeterli buluyorum.	①	②	③	④	⑤
9	Faizsiz konut kredisi verilmesi ve taksitle ev alınması imkânlarını yeterli buluyorum.	①	②	③	④	⑤
10	Şehit ve Gazi çocuklarının parasız yatılı öğrenciliğe alınması ve özel öğretim kurumlarından ücretsiz yararlandırılması uygulaması yeterlidir.	①	②	③	④	⑤
11	Gelir Vergisi indirimi, Elektrik ve Su Ücreti İndirimi oranlarını yetersiz buluyorum.	①	②	③	④	⑤
12	Şehit ve gazi çocuklarına yapılan yardımların 25 yaş ile sınırlandırılmasını olumlu karşılıyorum.	①	②	③	④	⑤
13	Gazi ve Şehit ailelerine toplum tarafından gösterilen saygınlık ve itibarı yeterli buluyorum.	①	②	③	④	⑤
14	Şehit yakınları, harp ve vazife malulleri ile bunların eş, anne, baba ve çocuklarının Kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesislerden yeterince yararlanabildiğini düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤
15	Şehit Yakını, Gazi ve Gazi Yakınlarına tanınan hakların, Devlet Övünç Madalyasına sahip bireylere de tanınmasını olumlu karşılıyorum.	①	②	③	④	⑤
16	Şehit ve Gazi aileleri uygulamada şehitlik ve gazilik oluş şekil ve zaman farklılıkları nedeniyle bir statü (üstünlük-düşüklük) ayırımına tabidirler	①	②	③	④	⑤
17	Şehit ve Gazi ailelerinin kendi aralarında şehitlik ve gazilik olma şekilleri nedeniyle üstünlük ve ayrımcılık yapılmasını olumlu buluyorum	①	②	③	④	⑤
18	Ailemin Şehit ve Gazi olması toplumda olumlu karşılanmaktadır.	①	②	③	④	⑤
19	Devletimizin terörle yapmış olduğu mücadeleyi yeterli buluyorum	①	②	③	④	⑤
20	Yakalanan silahlı terör suçlularının cezalarını yeterli bulmuyorum	①	②	③	④	⑤
21	Ülkemizde silahlı terör suçlularının idam cezası ile yargılanmasını olumlu karşılıyorum.	①	②	③	④	⑤
22	Bedelli Askerlik uygulaması doğru bir karardır.	①	②	③	④	⑤
23	Şehit ve Gazi Yakınlarına yönelik organizasyon ve çeşitli aktiviteleri yeterli buluyorum.	①	②	③	④	⑤
24	Erzurum Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve diğer kamu kuruluşlarınınca sunulan hizmetlerden memnunuz.	①	②	③	④	⑤

25	Yasalar ve Yönetmeliklerin uygulanmasında çoğu zaman sorunlar çıkıyor ve mevcut haklarımı kullanamıyorum.	①	②	③	④	⑤
26	Hizmetli olarak çalışan şehit ve gazi yakınlarının yalnızca büro hizmetlerinde görevlendirilmesine yönelik Genelgeye kurumlarca uygun hareket edilmektedir.	①	②	③	④	⑤

AŞAĞIDAKİ SORULARI CEVAPLANDIRINIZ VARSA DİLEKLERİNİZİ YAZINIZ

1. Şehit Yakınları, Malûl ve Muharip Gaziler; Yasal Haklarınızı, cevap bulmakta zorlandığınız sorularınızın yanıtlarını, Şehit ve Gazilerle ilgili gündemde olan gelişmeleri en kolay nerden veya nasıl öğreniyorsunuz?

- Bağlı bulunduğum Dernek veya Vakıftan
 Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığından
 Şehit Yakınları ve Gaziler Daire Başkanlığından
 İnternette
 Diğer

2. Şehit Yakını, Tüm Gaziler ve Vazife Malulleri Adına Çalışmakta Olan Sivil Toplum Örgütlerinin (Dernek, Vakıf vb.) Aktif Olarak Sorunları Dile Getirebildiklerine İnanıyor musunuz?

- Evet
 Hayır
 Kararsızım

3. Dilek ve istekleriniz

.....

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Yakup ERZİNCANLI
Doğum Yeri ve Tarihi	Erzurum / 06.07.1986
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi (Mezun)

Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Anabilim Dalı
İş Deneyimi	
Çalıştığı Kurumlar	Turkcell Global Bilgi A.Ş. (Müşteri Temsilcisi) , Erzurum Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü (Kuruluş Müdür Yrd. V.)
İletişim	
E-Posta Adresi	yakup.erzincanli@gmail.com
Tarih	08.07.2020